

**Fredagen den 7 april**

Kl. 09.00

*Åtgärder för in-  
vandrare*

§ 1 Justerades protokollen för den 30 mars.

§ 2 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1977/78:1873 till utbildningsutskottet

1977/78:1874 till jordbruksutskottet

**§ 3 Åtgärder för invandrare**

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1977/78:22 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller Invandring m. m. jämte motioner.

Regeringen hade i propositionen 1977/78:100 bilaga 15 (arbetsmarknadsdepartementet) efter föredragning av statsrådet Ola Ullsten föreslagit att riksdagen för budgetåret 1978/79 skulle

1. till Statens invandrarverk anvisa ett förslagsanslag av 35 556 000 kr.,
2. till Åtgärder för flyktingar anvisa ett förslagsanslag av 70 425 000 kr.,
3. till Åtgärder för invandrare anvisa ett reservationsanslag av 9 950 000 kr.,
4. till Översättningsservice anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:311 av Daniel Tarschys m. fl. (fp),

1977/78:829 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag till ändring av lagen (1972:650) om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare, innebärande
  - a) att ett kollektivt avgiftssystem infördes för företagens utgifter för svenskundervisning,
  - b) att invandrarna vid första anställningsdagen informerades om sina rättigheter,
  - c) att företag, som anställde invandrare som enligt lagen hade rätt till undervisning, senast inom 30 dagar skulle ha påbörjat densamma,
  - d) att påföljdsbestämmelserna skärptes i enlighet med vad som anförts i motionen,
  - e) att bestämmelsen om möjligheten att minska antalet undervisningstimmor till 160 utgick ur lagen,

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Åtgärder för in-  
vandrare*

- f) att undervisningen förlades till ordinarie dagarbetstid,
2. att riksdagen uttalade sig för en snabbutredning för att utvärdera effekten av det knappt tilltagna timantalet för svenskundervisning, vilket lagen stadgade,
3. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag som innebar att även vuxna invandrare utan anställning fick rätt till svenskundervisning med timersättning, finansierad genom det under punkt 1 a) nämnda avgiftssystemet,

1977/78:833 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att under propositionen 1977/78:100 bil. 15 punkten D. 1 Statens invandrarverk anslå 40 175 000 kr.,
2. att under samma bilaga punkten D. 2 Åtgärder för flyktingar anslå 78 000 000 kr.,
3. att under samma bilaga punkten D. 3 Åtgärder för flyktingar anslå 4 805 000 kr., utöver vad som föreslagits i propositionen,
4. att under samma bilaga punkten D. 4 Översättningsservice anslå 905 000 kr.,

1977/78:879 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle

1. uttala sig för de i motionen angivna riktlinjerna, innebärande att i kommittéer, utredningar och arbetsgrupper där den zigeniska folkgruppens förhållanden diskuterades denna borde vara representerad,
2. besluta att anslaget under bil. 15 arbetsmarknadsdepartementet D 3. Åtgärder för invandrare p. 1 och 2 höjdes ytterligare med 2 000 000 kr. i syfte att trygga Invandartidningens fortsatta utgivning med oförändrad omfattning och kvalitet samt att ytterligare höja bidraget till invandrarorganisationernas verksamhet,
3. besluta att under bil. 15 arbetsmarknadsdepartementet D 3. Åtgärder för invandrare uppta särskilda bidrag till Stockholms finska zigenarförening och Zigenarflyktingarnas förening i Sverige om vardera 200 000 kr.,

1977/78:1327 av Ingegärd Fränkel (fp) och Karl-Erik Strömberg (fp), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde en samlad översyn av invandrar-kvinnornas situation samt en ändring av gällande regler när det gällde kvinnliga tolkar,

1977/78:1334 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari yrkats

1. att riksdagen hos regeringen begärde förslag till lagstiftning till tryggnad av invandrades rätt att hos myndighet använda sitt modersmål, i enlighet med vad som i motionen anförts,
2. att riksdagen hos regeringen begärde förslag till lagstiftning till tryggnad av invandrades rätt till tolk i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare,

3. att riksdagen uttalade att riksdagen förutsatte att i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare i första hand godkända tolkar skulle anlitas,

4. att riksdagen uttalade att alla statliga och landstings- och kommunala myndigheter skulle anlita godkända tolkar samt att staten skulle anslå medel för att anställa sådana,

1977/78:1335 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövcnberg (apk) samt

1977/78:1651 av Ylva Annerstedt (fp).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1977/78:833, yrkandet 1, för budgetåret 1978/79 till Statens invandrarverk anvisade ett förslagsanslag av 35 556 000 kr.,

2. beträffande behovet av beredskapsplan för insatser vid spontan invandring att motionen 1977/78:1651 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

3. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1977/78:833, yrkandet 2, för budgetåret 1978/79 till Åtgärder för flyktingar anvisade ett förslagsanslag av 70 425 000 kr.,

4. beträffande insatser för den zigenska folkgruppen att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:879, yrkandena 1 och 3,

5. beträffande kartläggning av olika språkgruppers storlek att motionen 1977/78:1335 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

6. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionerna 1977/78:833, yrkandet 3, och 1977/78:879, yrkandet 2, för budgetåret 1978/79 till Åtgärder för invandrare anvisade ett reservationsanslag av 9 950 000 kr.,

7. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag samt med avslag på motionen 1977/78:833, yrkandet 4, för budgetåret 1978/79 till Översättningsservice anvisade ett förslagsanslag av 300 000 kr.,

8. beträffande översyn m. m. av lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare att motionen 1977/78:829 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

9. beträffande krav på en samlad översyn av invandrarkvinnornas situation m. m. att motionen 1977/78:1327 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

10. beträffande invandrades rätt till tolkservice m. m. att motionen 1977/78:1334 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

11. beträffande kortare kvalifikationstid för att vinna svenskt medborgarskap att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:311.

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Åtgärder för in-  
vandrare*

INGEGÄRD FRÆNKEL (fp):

Herr talman! I det föreliggande betänkandet behandlas bl. a. motionen 1327 av Karl-Erik Strömberg och mig. Vi har där tagit upp en hel del av de problem som möter våra invandrarkvinnor.

Invandrarkvinnor har det alltid besvärligt, mer eller mindre. De har olika förutsättningar för anpassning, beroende på sin sociala och kulturella situation i hemlandet. Besvärligast har de kvinnor som kommer från länder med en i jämförelse med vår helt avvikande kultur och tradition, t. ex. Latinamerika och Syrien. Dessa kvinnor blir lättare isolerade, då däremot t. ex. kvinnor från Tjeckoslovakien när de fått hjälp med språket ganska snart kommer ut i arbetslivet och kan få kontakt.

Problemen är enligt vår mening så många och så skiftande att vi anser att det hade varit lämpligt med en översyn. Utskottet säger att det inte är berett att förorda att man nu tillsätter en ny övergripande utredning. Det har aldrig varit vår mening att det skulle tillsättas en parlamentarisk utredning, som i flera år skulle sitta och diskutera problemen, innan det presenteras några lösningar. Vi hade helt enkelt tänkt oss att man t. ex. inom departementet kunde ha tillsatt en arbetsgrupp. Den kunde ha fått i uppgift att ta reda på vilka grupper som har det värst och vilka problem som är störst, för att man sedan snabbt skulle kunna sätta in åtgärder och ge stöd och hjälp där det bäst behövs.

Jag måste verkligen beklaga att utskottet på det här sättet missuppfattat vad vi menade med en översyn.

När det gäller behovet av kvinnliga tolkar är utskottet mycket kortfattat, ja, helt enkelt oförstående för problemen. Låt mig ta ett exempel från det verkliga livet.

En latinamerikansk kvinna utsattes för våldtäkt. Grannar tillkallade polis. Vid polisförhören använde man en manlig tolk, men denne lyckades inte få kvinnan att berätta någonting. Vid rättegången lyckades med en viss svårighet en kvinnlig tolk på rådmannens enträgna begäran få kvinnan att berätta detaljer, som var nödvändiga för att få mannen fälld. På rådmannens fråga, genom tolken, varför hon inte tidigare hade berättat dessa detaljer, så att de kommit fram vid polisförhören, svarade kvinnan med en förtvivlad gest att hon kunde bara inte tala med män om sådana intima saker.

Om liknande fall har faktiskt flera nämndemän berättat för mig. Känsliga situationer kan naturligtvis också uppstå vid sjukhusbesök, framför allt vid gynekologundersökningar. Jag måste säga att det är ganska cyniskt av utskottet att i uttalandet inte kunna skriva att en invandrarkvinna alltid skall tillförsäkras rätt att ha kvinnlig tolk vid polisförhör och domstolsförhandlingar som gäller sexualbrott och vid vissa sjukhusbesök.

Nu skall enligt utskottet frågan beaktas av myndigheterna, och myndigheterna skall göras uppmärksamma på problemen. Jag måste fråga utskottsordföranden: Vad menar egentligen utskottet med detta, vem skall göra myndigheterna uppmärksamma på de här problemen, och vem skall ha ansvaret för att besluten sedan beaktas?

Herr talman! Med det sagda yrkar jag bifall till motionen 1327 och avslag på utskottets hemställan vid punkten 9.

Nr 113

Fredagen den  
7 april 1978

KARL HALLGREN (vpk):

Herr talman! När kapitalismen befinner sig i kris och arbetslösheten griper allt hårdare kring sig väcks också utlänningshatet-invandrarfientligheten till liv. Sverige befinner sig i dag i en sådan situation. Invandrarna lever under ett ständigt ökat tryck med hot om utslagning och i en öppet fientlig atmosfär. Arbetslösheten drabbar invandrarna hårdare än den övriga befolkningen. Det har t. o. m. gått så långt att extrema högergrupper öppet demonstrerar sitt utlänningshat på gator och torg med plakat försedda med slagord som "Utläningarna tar våra jobb" och "Sverige åt svenskarna". Visserligen består dessa grupper av människor som inte gjort ett ärligt handtag i hela sitt liv och knappast vet vad arbete är, och därför anser kanske många att sådana demonstrationer inte bör tas på allvar, men det är ändå en allvarlig tendens i samhället som inte kan och får nonchaleras.

*Åtgärder för in-  
vandrare*

Det måste vara samhällets skyldighet att slå tillbaka sådana tendenser och framför allt att se till att invandrarnas rättigheter upprätthålls och stärks. I det betänkande som nu behandlas kan man dock inte finna några sådana initiativ från regeringens sida. Där behandlas en rad motioner som tar upp invandrarnas problem och kräver förstärkta rättigheter för dessa grupper. Inga yrkanden av betydelse har dock blivit tillgodosedda. Det är som vanligt "avslag" eller "föranleder ingen åtgärd" som svar på motionerna.

Vpk har väckt tre av dessa motioner, som samtliga avstyrkts av utskottet. Jag skall börja med att yrka bifall till motionen 829, där vi bl. a. kräver ändringar i lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare. Denna lag, som skulle garantera invandrarna vissa rättigheter, har i sin tillämpning, framför allt på grund av sin vaga utformning, blivit ett vapen mot invandrarna, som med lagens hjälp diskrimineras i än högre grad än tidigare.

Många arbetsköpare vägrar helt enkelt att anställa invandrare som inte tidigare genomgått svenskundervisning i den omfattning som lagen föreskriver. Flera företag har framtvingat enskilda "avtal", där invandrarna i fråga fränsäger sig sin lagliga rätt till undervisning i svenska. Detta sker endast för att arbetsköparna skall slippa undan de kostnader som undervisningen drar med sig. Att det är ett flagrant lagbrott struntar man högaktningsfullt i. Och man behöver inte vara ängslig. I förtid har ännu ingen arbetsköpare anmälts för sådana lagbrott, vilket man måste beklaga.

Vpk har tidigare krävt ändringar i denna lag av samma slag som de som föreslås i motionen 829.

Först och främst menar vi att avgiftssystemet är felaktigt utformat. Vi hävdar att det borde vara bättre med ett kollektivt avgiftssystem, som togs ut av samtliga företag för att finansiera svenskundervisningen för invandrare. På så sätt kommer man åt själva grundorsakerna till att företagen vägrar att anställa invandrare som inte genomgått erforderlig undervisning. Då finns det ingen ekonomisk motivering för att försöka tubba invandrare som söker

---

*Åtgärder för in-  
vandrare*

jobb att skriva under olagliga handlingar, som nu sker.

När det gäller skyldigheten att ge invandrarna information om deras rätt till undervisning i svenska har vpk krävt att denna information skall ges redan vid första anställningsdagen och att påbörjandet av undervisningen skall ske inom 30 dagar. Om en sådan ändring kommer till stånd bortfaller möjligheten för arbetsköparna att krypa ifrån sina skyldigheter genom att visstidsanställa invandrare på mindre tid än två månader. Så sker i dag vid flera företag. Det innebär att många invandrare som inte fått någon svenskundervisning tvingas hoppa från företag till företag med bara visstidsanställningar och därigenom aldrig kan få sin lagliga rätt till svenskundervisning tillgodosedd.

Vpk anser också att bestämmelsen om att timantalet 240 i en del fall kan minskas till 160, om vissa förkunskaper finns, skall utmönstras ur lagen. Vi anser att man i stället bör utreda om de stipulerade 240 timmarna verkligen är tillräckliga. Denna undervisning ger i normalfall ett ordförråd på mellan 1 200 och 1 300 ord. Det motsvarar en treårings ordförråd. För att något så när tillfredsställande kunna läsa en vanlig dagstidning krävs ett ordförråd på omkring 7 000 ord. Av detta framgår att samhället i dag kräver stora uppoffringar av invandrare vid sidan om den lagliga rättigheten till undervisning. Det förhållandet klarlägger behovet av en utökning av timantalet, som nu är maximerat till 240 timmar. Vpk kräver att denna fråga snabbutreds.

Vi angriper också hårt möjligheten att träffa avtal som urholkar lagbestämmelserna. Sådana avtal har framtvingsats som innebär att svenskundervisningen förläggs till övertid – endera före eller efter den ordinarie dagarbetstiden. Vi menar att undervisningen skall förläggas på ordinarie dagarbetstid för att bli meningsfull. Det kan inte vara särskilt meningsfullt att efter ett åtta timmars arbetspass i ett hårt arbete försöka tillgodogöra sig svenskundervisning, eller att bedriva studier i svenska kl. 5.40 på morgonen, innan arbetet tar sin början. Varken lärare eller elever kan fungera på ett tillfredsställande sätt under sådana omständigheter. Enda sättet att få slut på avarter i fråga om tillämpningen av lagen är att utmönstra möjligheten till sådana avtal – att göra lagen tvingande när det gäller förläggningen av undervisningstiden. Vpk hävdar att undervisningen – för att bli meningsfull – måste förläggas till dagarbetstiden, dvs. den tid då både lärare och elever fungerar normalt.

Vpk kräver också att samhället måste se till att även vuxna invandrare som inte har arbete får rätt till svenskundervisning, med en tillräcklig ekonomisk ersättning, som enligt vår mening kan finansieras genom det avgiftssystem som vi har föreslagit. Åtgärder av det slaget skulle i någon mån ge speciellt invandrarkvinnorna en möjlighet att lära sig svenska språket, vilket är en förutsättning för att på ett meningsfullt sätt kunna delta i samhällslivet.

Helt naturligt känner arbetsmarknadsutskottets ledamöter till dagens bristfälligheter, eftersom dessa påtalats bl. a. i en uppmärksammat artikel i tidningen Ny i Sverige av Åke Olsson i LO. I artikeln hävdas att det pågår ett gigantiskt lagbryteri från företagets sida när det gäller tillämpningen av lagen, men några åtgärder mot detta eller någon skärpning av lagen vill utskottet

inte vara med om.

Vpk har i motionen föreslagit att lagbrotten skall beivras mera effektivt. Det kan ske genom införande av skärpta påföljdsbestämmelser för brott mot lagen. Vi har tidigare skisserat en bestämmelse som går ut på att böter vid första lagbrottet skulle utdömas med 500 kr. räknat på var och en som varit berättigad till undervisning men inte fått sådan. Om de anställda efter det att ytterligare 30 dagar förflutit ännu inte fått påbörja undervisningen skulle bötesbeloppet höjas till 1 000 kr. etc. Med ett sådant system stegras bötesbeloppet kontinuerligt så länge arbetsköparen inte fullgör sina förpliktelser gentemot de anställda. Principen i ett sådant påföljdssystem innebär dessutom att skyldigheten enligt lagen inte upphävs efter ett visst datum. Vpk har tidigare rest detta krav, men vi anser att det är lika aktuellt i dag, varför vi framför det på nytt i motionen 829.

Med hänvisning till tidigare riksdagsbeslut avstyrker utskottet motionen i sin helhet utan några som helst motiveringar. Man tar inte ställning till att denna lag har visat sig vara behäftad med stora brister och att tillämpningen visar sig medföra stora nackdelar för invandrarna. Landsorganisationen har kritiserat lagen, och även invandrarverket har framfört mycket kritiska synpunkter på lagens utformning och tillämpning. Men ledamöterna i arbetsmarknadsutskottet har inte visat något intresse för detta.

Detta rimmar dåligt med de uttalanden som gjorts i årets propositionen nr 100 bil. 15. På s. 9 i propositionen sägs efter det att man redogjort för invandringens omfattning o. d. följande:

”Detta visar att invandringen på ett långtgående sätt har påverkat befolkningsutvecklingen i Sverige. Det går inte längre att tala om invandrarna som en från den övriga befolkningen klart avgränsbar grupp eller om invandrapolitiken som om den enbart omfattade åtgärder för en begränsad del av invånarna i landet. Invandringen har i hög grad inverkat på den samhällspolitiska debatten och berikat det kulturella livet i Sverige. Dessa omständigheter måste vara grundläggande utgångspunkter i det fortsatta invandrapolitiska reformarbetet. Det måste i än högre grad syfta till att inom varje samhällssektor utforma insatserna med hänsyn till att Sverige har blivit en flerspråkig nation ---.” Vidare sägs: ”Åtgärder vidtas också för att öka förståelsen för att invandrarna är en tillgång och inte en börda för Sverige.”

Ja, det låter ju vackert. Men när det är fråga om konkreta åtgärder är det sämre ställt. Ett bifall till vpk-motionen – eller delar av den – skulle ha inneburit väsentliga förbättringar för invandrarna när det gäller deras självklara rätt till utbildning i svenska språket.

Att det finns arbetsköpare som nära nog betraktar invandrare som en belastning – åtminstone när laglig skyldighet till svenskundervisning föreligger – kan bekräftas med ett citat ur tidningen Vi, nr 9 år 1978. Under rubriken ”KORT SAGT” med underrubriken ”Dumt om invandrare” återges vad en bageridirektör sagt: ”Jag har inte råd att ha de anställda sittande på skolbänken. De ska städa och diska.” Denne direktör säger vidare: ”Det är för övrigt inte rätt mot oss svenskar att dessa utlänningar ska få läsa

*Åtgärder för in-  
vandrare*

svenska på betald arbetstid. Om vi vill läsa något måste vi göra det på vår fritid. De jobb jag erbjuder utlänningarna är de jobb som vi svenskar inte vill ha, städning och diskning. Då behöver de inte kunna läsa.”

Detta uttalande av en arbetsköpare vittnar om att det verkligen behöver vidtas åtgärder för att förstärka invandrarernas ställning mot reaktionära strömningar. Ett sätt att motverka sådana beteenden hade varit att tillgodose vpk:s motionskrav i fråga om ändringar i lagen om svenskundervisning för invandrare.

I vänsterpartiet kommunisternas andra motion, nr 833, yrkas dels att invandrarverket skall erhålla de anslag som verket äskat, dels att AMS skall få de anslag som begärts. Vi har bedömt anslagsyrkandena som motiverade, om verksamheten för invandrare skall bedrivas på ett någorlunda tillfredsställande sätt. Det gäller personalförstärkning på invandrarverket, åtgärder för flyktingar och invandrare – översättningsservice o. d. Delar av denna motion kommer att tas upp litet senare av Eva Hjelmström.

Jag vill avsluta med att yrka bifall även till motionen 833.

ROLF HAGEL (apk):

Herr talman! I press, radio och TV förekommer ofta mängder av exempel på hur hårt invandrare drabbas på grund av att de inte har samma möjligheter som andra att upprätthålla kontakter med kommunala och statliga myndigheter eller med arbetsledningen på sina arbetsplatser. Språket utgör härvidlag en mycket betydelsefull faktor.

Vi har framlagt en motion i syfte att kartlägga behovet av språkproblemen. En sådan kartläggning är ju en förutsättning för att man skall kunna vidta åtgärder för att ”bygga bort” de brister som föreligger.

I betänkandet sägs att expertgruppen för invandrarforskning redan i september 1976 fick regeringens uppdrag att lägga fram ett sådant förslag. Vi uppfattar det som ett erkännande av att detta är ett problem. Man kommer alltså att försöka lösa problemet, och det hälsar vi med tillfredsställelse. Vi vill endast uttala den förhoppningen att inte ännu fler invandrare skall behöva lida i väntan på att resultat skall komma utan att vi skall få ett skyndsamt resultat och ett positivt beslut i denna församling. I det avseendet finns det alltså ingen anledning att yrka bifall till motionen 1335, eftersom vi ser yttrandet som ett tillmötesgående.

I motionen 1334 tar vi upp frågan om invandrarernas rätt att använda sig av tolkar. Vi menar att det i lagen inte skall stå ”bör” utan ”skall”. Det bör också ligga på invandrarerna själv att avgöra huruvida han vill använda tolk eller inte, och han skall vara lagligt skyddad i det avseendet.

Förslagen i motionen är en del i vår strävan att förverkliga en angelägen målsättning, nämligen att nå fullständig jämställdhet mellan invandrare och svenska medborgare i vårt land. Jämställdhet måste gälla på alla områden i samhällslivet: det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella området. Vi är väl medvetna om att detta inte är möjligt att nå genom enbart en formell jämlikhet, utan det krävs särskilda åtgärder för att säkerställa invandrarernas rättigheter.



Den uppnådda kommunala rösträtten bör utvidgas till en fullständig politisk rösträtt. Invandrarnas demokratiska rättighet att i sina ärenden ha möjlighet att vända sig till statliga och kommunala myndigheter på sitt eget språk och även erhålla svar på sitt eget modersmål måste garanteras i vårt land. Dessa grundläggande rättigheter bör inskrivas i den svenska författningen.

Invandrarna möter speciellt stora problem i arbetslivet. De arbetar ofta i tunga och ohälsosamma arbeten, som också är dåligt betalda. Deras bristande språkkunskaper förhindrar dem att slå vakt om sina rättigheter på arbetsplatsen. Att rätta till dessa missförhållanden måste vara en angelägen uppgift.

För att garantera invandrarnas jämställdhet i samhället krävs omedelbara åtgärder, bl. a. inom skolväsendet, där invandrarbarnens enorma problem på grund av att de inte har rätt till undervisning på det egna språket leder till dåliga resultat i studierna, vilket i sin tur återspeglas i starkt försämrade möjligheter att vidareutbilda sig eller att få arbete. Man måste erkänna att invandrarna har ett modersmål som har lika stort värde som andras.

Invandrarnas sociala svårigheter har inte bara sin grund i språkliga problem. De få forskningsresultat som finns visar att bl. a. barndödligheten under första levnadsåret bland invandrarbarnen var avsevärt högre än normalt. T. o. m. tuberkulos förekommer tre fyra gånger oftare bland invandrarna än bland de svenska medborgarna. Detta är några exempel, men de räcker som bevis för de stora sociala problem som invandrarna lever under i vårt land.

Så länge dessa missförhållanden existerar är allt tal om jämlikhet och demokrati bara tomma ord för våra invandrare. Vi har väckt några motioner som syftar till att ta de första stegen för att åstadkomma en annan tingens ordning. Jag yrkar alltså bifall till motionen 1334.

**EVA WINTHER (fp):**

Herr talman! Vår invandrapolitik bärs upp av tanken att de människor som kommer till vårt land som invandrare skall kunna få arbete, bostad och utbildning. De skall också ha rätt till samhällsservice och gemenskap som vi andra, och de skall stödjas i sina försök att bevara sin egen kultur, samtidigt som de successivt vänjer sig vid det svenska samhället.

Invandringen och invandrarna har betytt väldigt mycket för vårt välstånd och även berikat vår kultur. Invandrarna har i hög grad bidragit till den väldiga expansion som utgör en grund för vår nuvarande standard.

Tidigare har invandringen varit konjunkturbunden men mönstret från 1976 fortsätter, och trots lågkonjunkturen har nettoinvandringen ökat. Den uppgick 1977 till 23 000 personer, varav 9 000 personer från Norden.

Vi har en fri nordisk arbetsmarknad med en arbetskraftsinvandring framför allt från Finland. För människor som vill komma hit från utomnordiska länder kräver vi både arbets- och uppehållstillstånd.

Den utomnordiska invandringen domineras därför främst av flyktingar och nära anhöriga till personer, som är bosatta i Sverige. Drygt 22 000 personer fick svenskt medborgarskap under 1976. Av Sveriges befolkning är

nu nära 700 000 personer utländska medborgare eller f. d. utländska numera svenska medborgare. Det är därför helt klart, att invandringen i hög grad inverkar på den kulturella och samhällspolitiska utvecklingen och att invandrar-, flykting- och minoritetspolitik debatteras.

Departementschefens förslag för budgetåret 1978/79 präglas av en satsning på åtgärder, som skall bidra till att främja samverkan mellan invandrare och svenskar. Under 1977 inträffade händelser som verkligen påvisade behovet av långsiktiga insatser för att förstärka invandrnarnas trygghet och skapa tolerans och förståelse mellan svenskar och invandrare. Invandrarverket har under en följd av år informerat invandrarna om det svenska samhället. Nu är det av stor vikt att svenskarna informeras om invandrarna och invandringens orsaker och verkningar. Under senare år har också invandrarverket i högre grad inriktat sitt arbete på just detta. Att förändra våra attityder mot invandrarna är ett arbete på lång sikt som måste spänna över flera samhällsområden – förskolan, skolan, arbetsplatserna och bostäderna.

Statens invandrarverk får i budgetförslaget ökade medel för att sprida information och för att stödja invandrarorganisationerna och även pengar till olika projekt som syftar till samverkan mellan svenskar och invandrare i bostadsområden samt också till en utveckling av det s. k. svenska paketet. Det svenska paketet innebär en bred satsning på information till svenskar genom bl. a. filmer, utställningar och studiematerial. Invandrarverkets samordnings- och informationsbyråer får personalförstärkning.

Invandartidningen får ett något förhöjt anslag, och utskottet utgår från att tidningen kan komma ut i nuvarande omfattning. Vpk har när det gäller åtgärder för invandrare i motionen 833 yrkat på anslag i enlighet med invandrarverkets förslag. Utskottet har följt departementschefens förslag och yrkar avslag på motionen.

När det gäller åtgärder för flyktingar förutsätts samma kvot som 1977, nämligen 1 250 personer. Anslaget ökas med 3,4 milj. kr. till totalt 70,4 miljoner, och då räknar utskottet med att det inom denna ram också finns utrymme för överföring av ett antal medellösa nära anhöriga till flyktingar som vistas här. En arbetsgrupp kommer under våren att lämna förslag om förbättringar när det gäller mottagandet av flyktingar. Ärendebalansen vid invandrarverket har förbättrats, dvs. antalet icke avgjorda tillståndsärenden har minskat, till viss del genom personalförstärkingar, men också genom organisatoriska åtgärder och en enorm insats av verkets personal – från ca 21 000 ärenden årsskiftet 1976-1977 till ca 8 000 nu. Ärendena består emellertid f. n. i större utsträckning av kvalificerade ärenden som tar lång tid. Handläggningstiden för utlänningsärenden är för lång, och vi skall senare i dag ta ställning till förslag som skall bidra till att förenkla förfarandet och förkorta denna tid.

Vpk tar i en motion upp svenskundervisningen och vill att lagen skall utvärderas. Karl Hallgren har tidigare här talat om den, och han menar att utskottet har avstyrkt den utan någon speciell argumentation. Men det pågår en utvärdering av verksamheten i samarbete mellan SÖ, invandrarverket och AMS, och både LO och SAF har uttalat sig för en parlamentarisk utredning.

Frågan är alltså aktuell i departementet. Därför avstyrker vi motionen. Vi avstyrker också en motion om tolkservice av herrar Hagel och Lövenborg, detta beroende på att lagen är föremål för översyn när det gäller tolkservicen. Utbildning av tolkar pågår och förslag om arbetsplatstolkar har lagts av arbetsrättskommittén.

Utskottet är ense med motionärerna från både vpk och apk om att möjligheten att göra sig förstådd hör till det absolut viktigaste när man kommer till ett främmande land. Vi måste noga följa utvecklingen och utvärderingen av svenskundervisningen, och tolkservicen måste helt visst – det är min personliga mening – organiseras på ett bättre sätt.

Till Ingegärd Fränkel skulle jag vilja säga att vi inte är oförstående inför invandrarkvinnornas situation. Vi är medvetna om de stora svårigheter, den isolering och den kulturchock som många av dem drabbas av. Vi anser att myndigheterna bör uppmärksammas på de problem som finns för denna grupp.

Statens invandrarverk har till uppgift att ta initiativ till att samordna uppgifter och aktiviteter när det gäller invandrarnas problem. Jag skulle kunna tänka mig att man i det samverkanprojekt som man nu har på olika håll ute i bostadsområdena också kan ta upp invandrarkvinnornas situation.

Dessutom kommer jämställdhetskommittén att belysa de hemarbetande invandrarkvinnornas situation. Jämställdhetskommittén har också underhandlingar på gång med universitetet i Linköping om något slags studier om invandrarkvinnorna och språket. Det är alltså faktiskt en hel del på gång.

Tolkfrågan arbetar byråkratiutredningen med, och man försöker komma fram till förslag som kan förbättra invandrarnas möjlighet att få tolk. Utbildningen av tolkar ökar också, och verksamheten med prövning och godkännande förstärks i årets budget. Vi är alltså överens om att här finns ett mycket stort behov.

Till sist, herr talman, vill jag påpeka att det är ett enigt utskott som står bakom det här betänkandet. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

**KARL HALLGREN** (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Från utskottets sida sägs det som försvar att man verkligen har bemödat sig att gå igenom vpk-motionen. Det skall medges att man gjort någonting i den vägen.

På s. 10 i utskottsbetänkandet noterar utskottet när det gäller frågan om utvärdering av lagen att utbildningsdepartementet den 25 mars 1977 gav skolöverstyrelsen i uppdrag att göra en översyn av vissa frågor om svenskundervisningen för invandrare. Sedan lägger man till att LO också krävt en utredning och att även SAF gjort en framställning på det området, och så klumpar man ihop det här. Den som läser betänkandet eller lyssnar på utskottets företrädare kan få uppfattningen att LO och SAF skulle vara överens i dessa frågor. Så är ingalunda fallet.

I senaste numret av Ny i Sverige går SAF till attack mot LO:s krav på tolkar

på arbetsplatserna. Och SAF:s reaktion på LO:s artikel i föregående nummer av Ny i Sverige präglas av rena hätskheten parterna emellan. Det får alltså inte framstå som om LO och SAF var fullständigt överens i de här frågorna – det är att framställa en felaktig bild. Det var bara det jag ville påpeka.

Det här är naturligtvis ingen motivering för att avstyrka våra förslag. De bristfälligheter som vi har visat på i lagstiftningen på detta område, alltså själva sakfrågorna, har man inte tagit upp.

ROLF HAGEL (apk) kort genmäle:

Herr talman! Såväl motionen 1334 som motionen 1335 har i varje fall i ord bemötts mycket positivt i betänkandet. Eva Winthers inlägg tydde också på att man är överens om de åtgärder vi föreslagit. Jag har också på annat sätt inhämtat kunskap om att det i utskottet verkligen råder politisk enhet om att dessa åtgärder måste vidtas för att vi skall åstadkomma jämlikhet på arbetsmarknaden och i samhällslivet i övrigt. Men tyvärr är det ofta så att det sker så väldigt litet eller, rättare sagt, att det tar så väldigt lång tid.

Gång på gång har vi fått exempel på vilka situationer invandrare i vårt land hamnar i. Om det nu verkligen råder fullständig politisk enighet, låt oss då se till att vi skyndsamt åstadkommer resultat, så att vi slipper uppleva fler händelser av det slag som redovisats tidigare i denna debatt.

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till Karl Hallgren vill jag säga att jag är medveten om att LO och SAF säkerligen har olika utgångspunkter för sina önskemål om en utvärdering av lagen. Men det är klart att en sådan översyn kommer att ske, och en översyn behövs.

Till Rolf Hagel vill jag säga att anledningen till att vi i utskottet är litet avvaktande är att vi anser att det pågår mycket på detta område. Men jag delar helt Rolf Hagels uppfattning att det är viktigt att någonting sker.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Vpk har till årets riksdag också väckt en motion om invandrarnas och andra minoritetsgruppers kulturella rättigheter och där lagt en rad konkreta förslag beträffande deras möjligheter till en egen kultur. Delar av denna motion tas nu upp i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 22.

I vår motion 879 tar vi upp en av de mest utsatta minoriteternas situation i vårt land, nämligen zigenarnas. Jag tänker här inte närmare gå in på orsakerna till den diskriminering som de har utsatts för och ännu utsatts för. Det kan räcka med att konstatera att zigenarna som grupp fortfarande har ett mycket litet inflytande över sin egen situation. Det gäller såväl utbildning som arbetsmöjligheter och bostäder. Inte bara privata värdar utestänger zigenarna och vägrar att acceptera dem som hyresgäster, utan också de kommunala bolagen har i flera fall tillämpat samma form av förkastlig diskriminering.

Tidigare har den officiella politiken varit att man försökt förmå zigenarna att låta sig assimileras i det svenska samhället och överge sin egen mycket

gamla kultur. En förändring i den här attityden kan visserligen skönjas på papperet, men i praktiken har inte några större förändringar skett. Fortfarande har zigenarna själva alldeles för litet att säga till om, och fortfarande fullföljs det officiella mordet på deras kultur över huvudet på dem.

Vpk har i motionen krävt ett ökat anslag till zigenarföreningarna. Vi har också krävt att riksdagen skall uttala sig för att den zigeniska folkgruppen skall vara representerad i utredningar som rör deras egna förhållanden. Utskottet avvisar våra krav med hänvisning till att det ankommer på invandrarverket att fördela och prioritera tillgängliga medel.

Vidare sägs beträffande vårt krav om ett uttalande att utskottet utgår ifrån att samråd skall ske och att det därför inte behövs något uttalande. Det påpekas också att zigenarföreningar börjar växa fram även i en rad andra kommuner än de vi tagit upp i vår motion. Detta anser vi självfallet vara mycket positivt, men det gör ju våra krav än mer angelägna. Vi kan i och för sig vara överens om att det i första hand bör ankomma på invandrarverket att prioritera pengarna, men samtidigt anser vi att det krävs särskilda insatser för att uppmuntra och stödja denna särskilt diskriminerade grupp. Därför krävs speciella anslag och en kraftig uppräknig av de befintliga anslagen. Nuvarande medelstilldelning är en droppe i havet i förhållande till behoven.

Sedan kan man naturligtvis säga att det är positivt att utskottet förutsätter att samråd skall ske. Men, herr talman, samråd och representation är nu inte riktigt samma sak. Dessutom är det så att man på många håll i landet uppenbarligen struntar i vad utskottet tycker. Ett uttalande från riksdagen skulle få större tyngd.

I denna motion har vi, som också Eva Winther påpekade, liksom i motionen 833 även tagit upp frågan om ökade anslag till Invandartidningen i enlighet med invandrarverkets förslag samt frågan om ökade anslag till invandrar- och minoritetsorganisationer. Det var en mycket kortfattad motivering till yrkandena om avslag på dessa krav som vi nyss fick höra från talarstolen. Inte heller i utskottsbetänkandet argumenteras det egentligen mot dessa krav. Det sägs bara att vi inte har råd att förbättra situationen för invandrarna i dessa avseenden. Jag kan inte komma ifrån att jag tycker att det är en mycket svag argumentering. Och det är inte så, som utskottet påstår, att Invandartidningen kan bibehålla sin standard med den medelstilldelning som regeringen ger den i budgetpropositionen. Tidningen har under en rad år satts på svältkost, och det krävs en kraftig uppräknig av anslagen.

Vi tycker dessutom att det är angeläget att verksamheten byggs ut och förbättras. Det behövs bl. a. pengar till särskilda informationsinsatser bland flyktingarna. Vi känner alla väl till den enorma brist på samhällsinformation som invandrarna drabbas av, något som i sin tur leder till stor rättsosäkerhet för dem.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till vår motion nr 879.

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Åtgärder för in-  
vandrare*

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Eva Hjelmström tar upp de svårigheter som zigenarna i vårt samhälle har att göra sig hörda. Jag vill bara påpeka att man arbetar för att de skall få ett större inflytande. Arbetsmarknadsdepartementet har en arbetsgrupp som sysslar just med frågor som rör de finska zigenarna. Till arbetsgruppen hör en referensgrupp med företrädare för den finsk-zigenska folkgruppen.

Statens invandrarverk har också en arbetsgrupp för just dessa frågor, som håller nära kontakt med zigenarna. Man försöker alltså mer och mer låta zigenarna vara med och påverka de beslut som rör dem.

De båda organisationer som vpk tar upp i sin motion har fått projektbidrag från statens invandrarverk. Nordiska zigenarrådet har också fått ett sådant bidrag.

Vi skulle naturligtvis alla vara glada om vi kunde anslå mera medel till invandrarverket. Men den kaka vi har att fördela är begränsad.

Årets budgetförslag innebär emellertid att invandrarverket får ökade möjligheter att sprida information och att stödja invandrarorganisationerna och olika projekt som syftar till samverkan mellan svenskar och invandrare. Enligt årets budgetförslag ökas anslagen för dessa ändamål med 1 725 000 kr. Invandrarverket får dessutom sex nya tjänster. Det är klart att vi kunde önska mer, men utskottet har ansett att vi bör ansluta oss till departementschefens förslag.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Vi tycks vara överens om att zigenarna borde få mer att säga till om när det gäller deras egen situation. Men då har jag svårt att förstå den argumentation som Eva Winther för och varför riksdagen inte skulle kunna göra ett uttalande.

Här nämndes bl. a. den arbetsgrupp som arbetsmarknadsdepartementet har tillsatt, men det är ute i kommunerna som zigenarna måste få ökade möjligheter att påverka sin situation. Ett uttalande från riksdagens sida skulle kanske leda till att fler kommuner tog hänsyn till det här kravet.

Sedan sägs det att invandrarverket får ökade anslag. Det är visserligen sant, men dels har vi kostnadsutvecklingen, dels är det onekligen så att behovet på det här området har ökat mycket kraftigt.

Jag vidhåller att de anslag som invandrarverket får inte är tillräckliga för att kunna ge invandrarna den samhällsinformation som de har rätt att kräva.

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vi arbetar för bättre medinflytande för alla invandrargrupper.

Eva Hjelmström sade att det skulle behövas ett riksdagsuttalande för att man ute i kommunerna bättre skulle tillgodose invandrargrupperna och speciellt den zigenska folkgruppen. Jag tycker det är mycket viktigt att alla som jobbar ute i kommunerna tar initiativ i den riktningen. Och vi kan också inom våra olika partigrupper arbeta för att våra partikamrater ute i kommunerna arbetar för detta. Det är också en väg.

YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag skulle något vilja kommentera de förhållanden som givit impuls till min motion 1651 om en beredskapsplan för spontan invandring.

Den reglerade invandringen uppgår till 1 250 personer per år, under senaste tiden främst personer från sydamerikanska länder. När det gäller denna typ av invandring, dvs. den reglerade, så ställs alla samhällsresurser till förfogande för att hjälpa invandraren till en så bra start som möjligt.

Invandraren får grundläggande språkundervisning, information om svenskt samhällsliv och svensk arbetsmarknad och slussas på ett smidigt sätt in i det svenska samhället. AMS hjälper till med anskaffning av arbete, och ingen möda lämnas ospard för att göra anpassningen till det nya landet så litet smärtsam som möjligt.

Att det är en smärtsam omställning kan man nämligen inte komma ifrån. Det är med all säkerhet den största omvälvning en människa kan utsättas för. Att ryckas upp från sin sociala, emotionella, kulturella och språkliga miljö innebär för många att tappa fotfästet i tillvaron under en period.

Det är vår skyldighet att ta vårt ansvar för att dessa människor får all hjälp och allt stöd genom bostad, arbete, utbildning och social service.

Så sker också när det gäller flyktingar som kommer genom reglerad invandring. Då och då inträffar det emellertid s. k. spontan invandring av en stor grupp människor från ett visst land. Detta är vad som senast hänt med den syrisk-assyriska gruppen. Dessa människor har utan svenska myndigheters medverkan sökt sig till vissa orter i landet. De har då inte fått del av alla de insatser som jag talade om i början av mitt anförande, språkundervisning, information om svenskt samhällsliv och svensk arbetsmarknad. Säkert har detta för många försvårat anpassningen till det svenska samhället.

De politiska och sociala förhållandena är i flera länder instabila. Då och då kommer det till inre konfrontationer, och grupper av människor tvingas lämna sina hemländer. Sverige är ett land med god materiell och social standard och som sådant attraktivt från invandringssynpunkt. Vi kan alltså oväntat stå inför uppgiften att bereda en större grupp människor en fristad innanför våra gränser.

Detta är anledningen till att jag i min motion tagit upp frågan om en beredskapsplan för insatser vid spontan invandring.

I betänkandet hänvisas till att en arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet arbetar med flyktingfrågor. Det är mycket positivt att så sker, eftersom alla insatser i initialskedet med nödvändighet underlättar anpassningen både på kort och på lång sikt, inte minst för invandrarbarnen. Jag vill här gärna citera vad socialministern sade i debatten den 31 mars om socialutskottets betänkande: "— — även om vi i dag diskuterar vissa invandrarproblem, tror jag inte att de stora problemen är aktuella i dag. Dem får vi om 10–15 år, om vi i dag inte kan göra de insatser som behövs för att klara integreringen i samhället."

Arbetsgruppen sägs presentera resultatet av sitt arbete redan under våren. Jag hoppas att man inte begränsar sig till frågor kring flyktinguttagning och

insatser vid reglerad invandring, utan att man också utifrån vunna erfarenheter från den senaste spontaninvandringen planerar för att undvika både de stora praktiska problem som uppstår för kommunerna och de stora sociala och emotionella problem som uppstår för invandraren om inte samhällets stöd kommer in i rätt tid. Ytterst är det invandraren som gagnas av en beredskapsplan.

Herr talman! Eftersom man inom departementet arbetar med denna fråga har jag inget säryrkande, utan jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

*Mom. 1*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 833 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 1 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 833 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 268  
Nej - 14

*Mom. 2*

Utskottets hemställan bifölls.

*Mom. 3*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 833 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 3 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 833 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträk-



ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 268  
Nej - 14

#### *Mom. 4*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 879 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eva Hjelmström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 4 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 879 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 267  
Nej - 14

#### *Mom. 5*

Utskottets hemställan bifölls.

#### *Mom. 6*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 833 av Lars Werner m. fl. och nr 879 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 6 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 833 av Lars Werner m. fl. och nr 879 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269  
Nej - 14

## Nr 113

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Åtgärder för in-  
vandrare*

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Åtgärder för in-  
vandrare*

*Mom. 7*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 833 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 833 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 269  
Nej – 14

*Mom. 8*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 829 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 8 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 829 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 269  
Nej – 14

*Mom. 9*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1327 av Ingegärd Fränkel och Karl-Erik Strömberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

*Mom. 10*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1334 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg, och förklarades den förra proposi-

tionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 22 mom. 10 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1334 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 269  
Nej - 14

*Mom. 11*

Utskottets hemställan bifölles.

#### § 4 Handläggningen av utlänningsärenden

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1977/78:30 med anledning av propositionen 1977/78:90 om ändring i utlänningslagen (1954:193), m. m., jämte motioner.

I propositionen 1977/78:90 (arbetsmarknadsdepartementet) hade regeringen efter föredragning av statsrådet Ola Ullsten samt efter inhämtande av yttrande från lagrådet föreslagit att riksdagen skulle

dels anta de inom arbetsmarknadsdepartementet upprättade förslagen till

1. lag om ändring i utlänningslagen (1954:193),
2. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),
3. lag om ändring i lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt,

dels godkänna de riktlinjer i fråga om meddelande av uppehållstillstånd för gäststuderande som förordats i propositionen.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”Handläggningen av utlänningsärenden tar ofta lång tid. I propositionen föreslås vissa ändringar i bl. a. utlänningslagen (1954:193) som syftar till att förkorta väntetiderna i främst ärenden angående uppehålls- och arbetstillstånd samt förpassning.

I sammanhanget behandlas frågan om inrättande av en fristående slutlig besvärinstans, som i regeringens ställe skulle pröva besvär över beslut av statens invandrarverk (SIV) i avvísings- och förpassningsärenden samt vissa

**Nr 113**

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Handläggningen  
av utlänningsärenden*

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Handläggningen  
av utlänningsärenden*

verkställighetsärenden. I propositionen förordas att regeringen liksom hittills prövar besvärärendena.

Utlänningsnämnden har till uppgift bl. a. att avge yttrande i ärende hos SIV om förpassning av utlänning. Tidigare hade nämnden framför allt avgörande betydelse för utlänningens rätt att besvara sig över SIV:s beslut i avvsnings- eller förpassningsärenden. Genom införande fr. o. m. år 1976 av en allmän besvärärätt bortföll det viktigaste motivet för att ha kvar utlänningsnämnden. Det föreslås därför i propositionen att nämnden avskaffas.

Förbättringar föreslås beträffande polisens utredning i avvsnings- och förpassningsärenden. Utlänningen skall i allmänhet kunna få offentligt biträde under polisutredningen.

Om en utlänning vägras uppehållstillstånd, kan det i dag dröja lång tid innan frågan om hans avlägsnande prövas. Den frågan prövas i ett nytt ärende. I propositionen förordas att SIV regelmässigt meddelar beslut om förpassning samtidigt med beslut att vägra begärt uppehållstillstånd. Utlänningen har som nämnts redan nu möjlighet att få förpassningsbeslutet överprövat av regeringen.

Beslut om verkställighet av förpassning beslutas nu av länsstyrelse men verkställigheten genomförs av polismyndighet. Det föreslås att polisen, på samma sätt som vid avvsnings-, också får fatta själva verkställighetsbeslutet vid förpassning. En annan nyhet är att länsrätt blir förhörmyndighet i utlänningsärende som handläggs av regeringen eller SIV.

Slutligen behandlas i propositionen frågan om riktlinjer för uppehållstillstånd åt gäststuderande. De hittills gällande riktlinjerna preciseras i olika hänseenden.

Den nya lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1978."

I detta sammanhang hade behandlats

*dels de under allmänna motionstiden vid 1977/78 års riksmöte väckta motionerna*

1977/78:482 av Bonnie Bernström (fp),

1977/78:565 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen uttalade sig för en ändring av i dag gällande bestämmelser för gäststuderande och att därvid

- a) kravet på en i förhand fastslagen studieplan avskaffades,
- b) kravet på maximal studietakt mildrades avsevärt,
- c) kravet på ekonomiska garantier från hemlandet avskaffades,
- d) åtgärder vidtogs för att nedbringa tiderna för behandling av förlängt uppehållstillstånd,

1977/78:1332 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om att åtgärder vidtogs för att stoppa förpassningen av s. k. gäststuderande och ompröva regeln om 1 650 kr. per månad i egna tillgångar samt att som en första stödåtgärd tillåta dem att finansiera sina studier genom arbete,

*dels de med anledning av propositionen väckta motionerna*  
1977/78:1728 av Olle Wästberg i Stockholm m. fl. (fp),

1977/78:1754 av Mats Hellström m. fl. (s),

1977/78:1755 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen beslutade avslå propositionen 1977/78:90 i vad gällde förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1954:193) 58 §, 1 stycket,
2. att riksdagen med avslag på propositionen 1977/78:90 i denna del beslutade anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i 41 och 42 §§ rättshjälpslagen (1972:49), innebärande bl. a. att offentligt biträde skulle förordnas i alla utlänningsärenden, om inte den som var berörd uttryckligen avsade sig hjälpen.
3. att riksdagen uttalade att en avvisning ej borde ske av utlänningsområde som åberopade politiskt flyktingskap och att sådana ärenden regelmässigt borde underställas statens invandrarverk.
4. att riksdagen uttalade sig för en civil utredningsorganisation för utlänningsärenden i enlighet med vad som anförts i motionen och hemställde hos regeringen om förslag därom,
5. att riksdagen skulle avslå propositionen 1977/78:90 i vad gällde riktlinjer för mottagande av gäststuderande,
6. att riksdagen uttalade sig för nya riktlinjer för uppehållstillstånd till gäststuderande i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde

1. beträffande principbeslut m. m. om en civil utredningsorganisation för utlänningsärenden att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1755, yrkandet 4,
2. beträffande uttalande om underställning av ärenden i vilka åberopats politiskt flyktingskap att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1755, yrkandet 3,
3. beträffande uttalande att avvisning ej fick verkställas förrän överklagande avgjorts att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1728, yrkandet 1,
4. beträffande uttalande om förbud mot verkställighet av förpassning utan att utlänningsområde fått möjlighet till kontakt med anhöriga och offentligt biträde att motionen 1977/78:1728, yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
5. beträffande medborgarvittnen att motionen 1977/78:1754, i motsvarande del, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
6. beträffande uttalande m. m. om rätten till offentligt biträde att motionerna 1977/78:1728, yrkandet 2, och 1977/78:1754, i motsvarande del, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
7. beträffande ändring i rättshjälpslagen i fråga om rätten till offentligt biträde att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1977/78:1755, yrkandet 2, skulle anta det framlagda förslaget till lag om

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Handläggningen  
av utlänningsärenden*

ändring i rättshjälpslagen (1972:429),

8. beträffande verkställighet av förpassningsbeslut att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1977/78:1755, yrkandet 1, skulle anta 58 § förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (1954:193),

9. att riksdagen skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (1954:193) i de delar förslaget inte behandlats under 8,

10. att riksdagen skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1971:52) om skatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt.

11. att riksdagen med avslag på motionerna 1977/78:565, 1977/78:1332 och 1977/78:1755, yrkandena 5 och 6, godkände de riktlinjer i fråga om meddelande av uppehållstillstånd för gäststuderande som förordats i propositionen,

12. beträffande feriearbete i Sverige för utländska studerande att motionen 1977/78:482 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

**OSWALD SÖDERQVIST (vpk):**

Herr talman! Frågan om hur utlänningar skall tas emot när de söker sig till Sverige och hur de skall behandlas då de av olika anledningar inte fått tillstånd att komma in eller stanna i landet rör framför allt rättssäkerheten för de enskilda människorna. Detta är ju utskottets uppfattning. Utskottet betonar också särskilt hänsynen till flyktingar.

Så långt är allt gott och väl. Alla är överens om detta, och alla är också överens om att vi skall ha en reglerad invandring. Vi skall inte tillåta att stora grupper av utländska medborgare okontrollerat tar sig in i eller importerats till Sverige, där de alltför lätt kan bli en fattig arbetskraftsreserv, som hänsynslöst kan utnyttjas av skrupelfria arbetsköpare och andra. Det problemet har vi f. ö. redan i alltför stor omfattning, trots vår restriktiva invandringspolitik.

Vi är överens om att invandrade utlänningar skall, som det står i propositionen, "kunna leva på samma nivå som övrig del av befolkningen". Utlänningslagen har tillkommit delvis av detta skäl, men naturligtvis framför allt av egoistiska motiv. Vi vill inte ha in så många utlänningar i landet att vår egen välfärd äventyras – gärna lagom många, så att vi kan hålla vår produktion i gång till ett bra pris, men inte för många får vara med och dela produktionens frukter.

Så har vi alltid resonerat och från tid till annan anpassat vår utlänningslagstiftning, så att den framför allt främjar våra egna syften.

Vi har nu i ett par års tid kunnat konstatera att inställningen här i landet till utlänningar har skärpts. Det har i första hand att göra med de dåliga tiderna. Brist på arbete, stigande priser och en allmän oro för den egna levnadssituationen medför alltid sådana fenomen. Det är beklagligt, men det vore fel att lasta enbart svenska enskilda medborgare för detta. Även vår officiella attityd, som den visar sig i lagstiftning, i handläggning av utlänningsärenden och i verkställighet av på sådana grunder fattade beslut, visar en klar och tydlig tendens. Klimatet för utlänningar i Sverige har hårdnat. Detta har på

senare tid ofta framhållits av invandrarna själva och deras organisationer. Invandrarna känner sig oroliga, övervakade och som de först misstänkta, när något brott har blivit begånget.

Det lagförslag som vi behandlar i dag bidrar tyvärr inte till att öka deras känsla av trygghet. Det ansluter sig till den tendens som jag talade om tidigare. De skäl som anges är administrativa, väntetider m. m., men resultatet blir en skärpning av bestämmelserna.

Vpk har vid många tidigare tillfällen hävdad att invandrarnas intressen inte får vara beroende av skiftande konjunkturer. Partiet har också arbetat för en generös flyktingpolitik. Vi har i de sammanhangen krävt att handläggning av utlännings- och flyktingfrågor skall överflyttas från polisen till civil myndighet. Det kravet kvarstår. Vi anser att det har förekommit alltför många fall där polisen använt sin rätt att avvisa utlännningar utan att uppgifterna har blivit tillräckligt prövade. Ibland har dessa avvísningar fått tragiska konsekvenser. Även utredningar som polisen genomfört har varit bristfälliga, vilket ju också bekräftas i propositionen. Även om förslaget att utredningscentraler skall inrättas hos vissa polismyndigheter är en förbättring, är det ändå polis och inte civila myndigheter som utreder.

I detta sammanhang måste man sätta in förslag om rätt till offentligt biträde. Det är positivt, men det urholkas genom det undantag som införts, nämligen att den rätten inte skall gälla vid s. k. korta avvísningar. Vänsterpartiet kommunisterna anser för det första att polisen inte alls skall ha rätt att avvisa om utlännings åberopar att bli behandlad som politisk flykting, för det andra att i alla andra fall bestämmelsen om offentligt biträde skall gälla.

Vad slutligen gäller beslut om verkställighet vid förpassning anser vpk, i konsekvens med uppfattningen att polisen skall ha så litet som möjligt att göra med de administrativa åtgärderna när det gäller utlännningar, att denna beslutsrätt skall vara kvar hos länsstyrelsen. Det sägs i propositionen och i utskottsbetänkandet att denna ändring förenklar förfarandet. Och det gör den ju på det sättet att man snabbare kan få i väg folk som man inte vill ha kvar. Men det kan tänkas att nya fakta som kanske ändrar på förpassningsbeslutet är på väg, och den ytterligare respittid som erhålles genom att verkställighetsbeslutet ligger kvar hos länsstyrelsen kan inte skada.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till motionen 1977/78:1755.

**ROLF HAGEL (apk):**

Herr talman! Jag kan ansluta mig till de principiella synpunkter som har framförts på detta problem av föregående talare och inskränka mig till att tala endast i en speciell fråga, nämligen den som tas upp i motionen 1332 om riktlinjerna för uppehållstillstånd för s. k. gäststuderande. Dessa förhållanden för de gäststuderande, en speciell kategori av utländska studerande i vårt land, regleras f. n. i 37 § utlänningskungörelsen. Regeringen har i propositionen om ändring i utlänningslagen, m. m. tagit upp frågan om dessa studerandes uppehållstillstånd.

De gäststuderandes försämrade förhållanden hade vi redan före propositionens framläggande tagit upp i vår motion 1332. De senare årens

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Handläggningen  
av utlänningsären-  
den*

utbildningspolitik har inneburit en växande börda på de studerande. Allt större del av utbildningskostnaderna övervältras på de studerande själva. Det har försvårat för de arbetande och för de arbetandes barn att delta i utbildningen. Samtidigt har utbildningskostnaderna blivit mindre för storbolag och monopolbildningar och studietiden förkortats. Detta har tjänat syftet att åstadkomma en snabbare utbildning av produktivkrafterna. Detta gäller i stor utsträckning också de utländska studerande. Regeringen har mycket litet intresse av de utländska studenter som har speciella svårigheter och som därför drabbas av merkostnader. Man är intresserad enbart av de utländska studerande som lyckas med sina studier, eftersom dessa kan vara ett tillskott till landet som billigt utbildad arbetskraft.

De som har svårigheter handskas man däremot betydligt hänsynslösare med. Med enkla åtgärder, bl. a. genom att tillåta studiefinansiering genom arbete, och med vissa sociala stödåtgärder kunde man trygga de gäststuderandes studier i landet i stället för att – som nu – hota dem med förpassning.

Det har visat sig, att de gäststuderandes förhållanden drastiskt har försämrats. Man vill inte hjälpa dem utan stramar faktiskt åt de regler som gäller denna studerandekategori.

Det påstås från regeringspartiernas sida – för att dämpa den oro som regeringens och statens invandrarverks agerande har skapat bland de gäststuderande – att det inte är fråga om någon förändring. Men redan det att man inte vill förbättra det som är dåligt talar för sig självt. Är förhållandena dåliga, borde man rimligen vidta åtgärder för att förbättra dem. De "preciseringar" som regeringen i propositionen föreslår innebär på ingen punkt förbättring utan snarare tvärtom. Det ställs fler villkor, och hårdare villkor, än tidigare. Är det då inte fråga om en förändring – och en förändring till det sämre – fast det inte behöver vara fråga om en lagändring? Det är över huvud taget föga motiverat att skapa sådan brådska i detta ärende att man inte ens väntar på resultat av den av regeringen tillsatta utredningen angående vissa frågor rörande de utländska studenternas förhållanden i Sverige som omnämns på s. 79 i propositionen. Vidare har man inte brytt sig om att ta reda på om syftet, som sägs i hög grad ha varit att bidra till u-ländernas utveckling, har uppnåtts eller inte.

Av de åtstramad villkoren kan man t. ex. nämna försörjningsgarantin, studietakten och förlängningen av uppehållstillståndet, för att bara ta några. Propositionen föreslår en orimlig börda för de studerande i form av försörjningsgarantin, f. n. 1 650 kr. i månaden, som när den tillämpas slår hårdast mot dem som kommer från fattiga hem, arbetarhem. I fortsättningen blir det enbart ungdomar från förmögna hem som kan komma till vårt land som gäststuderande, och det anser vi vara i högsta grad orättvist. Det har också påpekats av flera studentorganisationer, att inkomster som de studerande kan intjäna under ferierna skulle kunna leda till en minskning av garantisumman, men så sker ej. Nivån på försörjningsgarantin stiger i stort sett i samma takt som levnadskostnaderna ökar, och de är f. n. inte låga i vårt land. Detta skapar ökade problem särskilt för dem som kommer från vissa



länder, t. ex. Grekland, varifrån man inte får utföra så stora penningssummor som f. n. krävs i försörjningsgarantin.

I fråga om studietakten försöker man ställa hårdare villkor för de gäststuderande än för svenska studenter, fast de utländska studenterna rimligen måste ha svårare att klara av den hårda studietakten än de svenska.

Hur man förhåller sig till de mänskliga rättigheterna visar man vid behandlingen av ansökningar om uppehållstillstånd, som är beroende av studietakten och uppfyllandet av försörjningsgarantin. Vi kommunister delar inte dessa värderingar, och det framgår av vår motion.

I de borgerliga partirepresentanternas argumentation kan man se en tendens att sätta de utländska studerandenas och invandrarnas intressen emot varandra, fast deras intressen rimligen sammanfaller, vilket visar sig i den aktivitet som dessa grupper har utvecklat för att förhindra massutvisningar och förpassningar av gäststuderande och invandrare.

Dessutom är vi, vilket också framgår av vår motion, emot bevarandet av polismyndigheten som förhörsmyndighet när det gäller gäststuderande och invandrare.

Vi är även emot den retroaktiva tillämpningen av de höjda kraven gentemot de gäststuderande. Deras fortsatta studier i vårt land måste tryggas.

Därmed hemställer vi att riksdagen avslår propositionens förslag om riktlinjer angående uppehållstillstånd för gäststuderande.

Slutligen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen 1332. Vi kommer i fortsättningen i såväl debatt som voteringar att stödja den motion som yrkar avslag på propositionen 90.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! I propositionen 1977/78:90 behandlas bl. a. frågan om uppehållstillstånd för de gäststuderande. Vänsterpartiet kommunisterna har såväl under den allmänna motionstiden som i interpellationsdebatter och i anslutning till propositionen tagit upp den ofta mycket svåra situation som råder för denna kategori studerande och krävt att de mycket diskriminerande klassbestämmelser som nu gäller skall avskaffas. Propositionen innebär en direkt skärpning av nu gällande regler och inte motsatsen.

Utskottet hävdar visserligen att propositionen innebär en precisering och inte en skärpning, men detta språkbruk kan inte ens med bästa vilja i världen påstås vara en förskönande omskrivning, utan det är grovt lögnaktigt.

Kännetecknande för hela propositionen är dess totala brist på målsättningsdiskussion, och inte heller utskottet har förmått lyfta sig till en sådan. Bakom denna brist på målsättningsdiskussion döljer sig en hårdnande attityd inte bara gentemot utländska studenter utan också gentemot invandrare i allmänhet. När det ekonomiska läget skärps framträder alltmer öppet det faktum att den generösa attityd Sverige påstår sig inta i förhållande till invandrarna skall gälla bara när Sverige kan tjäna på det – den skall gälla bara under högkonjunkturer.

Nr 113

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Handläggningen  
av utlänningsärenden*

I propositionen kastar man fram en rad påståenden som saknar verklig grund, och detta utan att ha undersökt huruvida de stämmer med verkligheten. Man påstår exempelvis att många utnyttjar 37 § utlänningskungörelsen som ett sätt att kringgå bestämmelserna för den reglerade invandringen. Var finns den utredning som bevisar detta? Man påstår vidare att propositionen kommer att underlätta för de gäststuderande. På vad grundar man detta? Det är ju tvärtom så att man ytterligare försvårar för en redan hårt ansatt grupp.

Ser man till de riktlinjer som skall gälla för de gäststuderande i fortsättningen finner man för det första att dessa innebär att studierna bara skall gälla eftergymnasial nivå. Vi inom vänsterpartiet kommunisterna frågar oss: Varför då? Vad är det som säger att exempelvis tredje världens länder har behov av just eftergymnasialt utbildade personer? Varför inte yrkesgymnasialt utbildade eller personer som gått igenom KOMVUX eller liknande utbildning? På ett annat ställe i propositionen hävdar man att utländska studerande ofta är dåligt förberedda för studier här i landet, vilket leder till svårigheter av olika slag. Varför då inte låta en gäststuderande börja på gymnasienivå för att sedan, när vederbörande skaffat sig en uppfattning om och en bild av vårt utbildningssystem, få fortsätta på högre nivåer?

För det andra skall försörjningen vara ordnad. Beloppet har knutits till studiemedlen och höjs alltså successivt. Förslaget innebär, såsom vi också påpekar i bägge våra motioner, att en mycket stor grupp studerande i praktiken kommer att utestängas. I fortsättningen kommer bara studerande med mycket god ekonomi eller sådana som har föräldrar eller släktingar med mycket pengar att kunna studera i Sverige. Det blir alltså en ren klasslag, riktad mot de grupper, främst i tredje världen, som har begränsade ekonomiska möjligheter. Man tillämpar i praktiken en spärr som man i andra sammanhang – utbildningssammanhang och andra – fördömer.

Utskottet konstaterar att frågan om ökade ekonomiska insatser är ett problem för sig, som utskottet inte skall pröva i detta sammanhang. Jag har svårt att förstå hur man kan avskilja den kanske viktigaste frågan för de gäststuderande, nämligen frågan om en försörjning.

När det gäller försörjningskravet tillkommer en rad andra egendomligheter. En gäststuderande får bara jobba under sommaruppehållet – vilket redan det är egendomligt – men därtill kommer att de pengar han eller hon tjänar in inte får inräknas i underlaget till kravet om 1 650 kr. i månaden. Varför inte det? Skall de skicka hem pengarna först för att föräldrar eller andra släktingar sedan skall skicka tillbaka dem till Sverige, eller vad är detta för överhetsfasoner och byråkratism? Skall de, som en av de studerande undrade vid utfrågningen i går, supa upp pengarna? Eller vad skall de göra med dem, när de enligt statens invandrarverks sätt att se inte får använda dem till studierna?

I sammanhanget kan man också fråga sig hur det är med retroaktiviteten hos dessa bestämmelser. Ola Ullsten stod här i talarstolen för ett par månader sedan och påstod i en debatt med mig att bestämmelserna inte skulle gälla retroaktivt. Man skulle se generöst på dem som klarat sitt upphålle och sina

studier här, och för dem skulle inte kravet på 1 650 kr. i månaden gälla. Men – som också framgick vid gårdagens uppvaktnings – verkligheten för de gäststuderande ser annorlunda ut.

För det tredje ställer man i propositionen upp en rad diskriminerande bestämmelser som skall gälla enbart gäststuderande. De skall ange målet för sina studier i Sverige, de måste följa normal studiegång m. m. Man ställer inte upp lika hårda krav för svenska studerande. Utskottet skriver visserligen att bedömningen skall vara generös och att riktlinjerna inte innebär krav på i förhand fastlagd detaljerad studieplan. Då frågar man sig: Varför över huvud taget fastställa några särskilda bestämmelser för just denna grupp? Och tolkningen av vad generös inställning kan innebära är ju synnerligen vid. Detta kommer att medföra en stor osäkerhetskänsla hos de gäststuderande.

Lägger man därtill den ökade möjligheten för statens invandrarverk att när som helst under studietiden förpassa en studerande, så blir osäkerheten total och pressen på de studerande fruktansvärd.

Herr talman! Hela propositionen har tillkommit i fel ordning. Först skärper man bestämmelserna, sedan säger man att man skall tillsätta en utredning för att se över de gäststuderandes situation. Vore det inte bättre att göra tvärtom – att först se vilka villkor de gäststuderande lever under för att sedan se vilka åtgärder man kan vidta för att förbättra situationen för denna minoritet? Nu är, som jag framhöll tidigare, inte propositionens syfte att förbättra situationen för de gäststuderande, även om det är vad som påstås. Det normala tillvägagångssättet när man vill förbättra levnadsvillkoren för en grupp människor är ju inte att införa en rad mycket hårda bestämmelser för hur de skall förhålla sig.

I går uppvaktnades ledamöter från samtliga partier i riksdagen av Utländska studentföreningen i Stockholm. Vi fick höra en rad konkreta exempel på hur enskilda människor drabbats av den hårdnande attityden från politikernas och myndigheternas sida. Föreningens målsättning är att förbättra situationen för de gäststuderande och avskaffa de diskriminerande bestämmelserna, men man vill också göra en solidaritetsaktion för de förtryckta i tredje världen och för alla dem som inte har möjlighet att studera i sitt hemland av ekonomiska eller andra skäl. Utländska studentföreningen har även framlagt ett alternativ i fråga om en progressiv politik – hur Sverige verkligen skulle kunna visa sin solidaritet gentemot denna kategori studerande, vilket också skulle få positiva effekter för internationaliseringssträvandena i utbildningen. Förslaget innebär kort och gott att man avskaffar begreppet gäststuderande för den större gruppen studerande och förbehåller uttrycket åt dem som kommer hit och för vilka man slutit avtal med vederbörande stat om detta. Övriga – och det är majoriteten – skulle i likhet med vad som gäller i en rad andra länder betraktas som invandrare med samma rättigheter. På så sätt skulle man också verkligen kunna nå dem som inte har möjlighet att studera i sitt hemland. Man skulle kunna göra en aktiv insats i arbetet för solidaritet med tredje världen.

Dessa studerande skulle då också ha samma rättigheter som svenska

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Handläggningen  
av utlänningsären-  
den*

studerande liksom rätten att själva avgöra sin framtid. Detta innebär självfallet att man måste kunna reglera hur många som skall ha rätt att studera vid såväl högskola som gymnasium. Det framhölls också vid uppvaktningen i går.

Herr talman! I en intervju i Aftonbladet den 3 april säger ledaren för Zapugerillan, Nkomo: Ni i Sverige är rädda – ni vågar inte stödja vår kamp med konkreta handlingar. Han ger längre fram i intervjun konkreta exempel. Nkomo säger, efter att ha konstaterat att Sverige inte vill sälja vapen till Zapu men väl till en rad regimer som motarbetar social rättvisa, följande: "Ändå säger ni att ni sympatiserar med vår kamp. Det går inte ihop, tycker jag. För en tid sedan bad vi regeringarna i Sverige, Norge och Danmark om att få placera en del av våra ungdomar i era universitet. Som ni vet behöver vi ju utbildad folk när Zimbabwe blir fritt." Har vi fått något svar? frågar Nkomo. Nej!

Herr talman! Vid ett bifall till denna proposition kommer vi att underlätta för överklassbarn med gott om pengar att studera i vårt land, samtidigt som vi inte ens besvarar en förfrågan från Zapu. Det är ett räddhågat och reaktionärt beslut riksdagen är i färd med att fatta!

Med detta vill jag yrka bifall till vpk-motionen, som innebär ett avslag på skärpning av bestämmelserna för de gäststuderande.

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Till grund för den proposition och det betänkande, arbetsmarknadsutskottets betänkande 1977/78:30, som vi behandlar nu om ändring av utlänningslagen ligger en önskan att förkorta väntetiderna i första hand när det gäller ärenden angående uppehålls- och arbetstillstånd och förpassning. För utlännningen själv måste det vara en fördel att så tidigt som möjligt och i ett sammanhang få besked om möjligheterna att stanna kvar i vårt land.

Den sommaren 1976 tillsatta utlänningslagkommittén fick i uppdrag att med förtur skyndsamt utreda frågan om snabbare handläggning i främst förpassningsärenden och frågan om en eventuell ändring av utlänningsnämndens ställning och funktion. I april i år avlämnade kommittén ett delbetänkande, Kortare väntetider i utlänningsärenden, vars överväganden och förslag ligger till grund för propositionen.

Fr. o. m. den 1 januari 1966 har vi haft krav på att utlännings som kommer hit för att arbeta skall ha ordnat arbetstillstånd före inresan – detta till följd av de stora sociala problem som uppstod i samband med den omfattande arbetskraftsinvandringen i vårt land i början av 1960-talet. Undantagna från skyldighet att ha arbetstillstånd är bl. a. innehavare av permanent uppehållstillstånd, medborgare i annat nordiskt land – vi har ju en fri nordisk arbetsmarknad – och den som är gift med svensk medborgare samt barn under 16 år till här bosatt utlännings. Utlännings från utomnordiskt land som har rest in utan arbetstillstånd kan i princip inte få sådant medan han är kvar i landet. Undantag görs när sökanden kommit hit för att förena sig med en familjemedlem som är stadigvarande bosatt här eller när det föreligger annat särskilt skäl.

Utvecklingen på arbetsmarknaden med tilltagande brist på arbetstillfällen har bidragit till att allt fler kommer hit utan att ha arbetstillstånd ordnat. Man tar chansen. En allt större del av invandringen består av utlänningar som återoppar familjebandknytning.

Politiska flyktingar behöver givetvis inte ha arbetstillstånd när de kommer. Orsaken till den begränsning i invandringen från utomnordiskt land som kravet på arbete och uppehållstillstånd utgör är ju en önskan att invandrarna skall kunna få tillgång till samma samhällsservice och kunna leva på samma nivå som övriga invånare i vårt land.

Jag sade tidigare att allt fler kommer hit utan att ha arbetstillstånd. Av en bruttoinvandring på 40 000 personer 1977 föll ungefär 5 000 inom den reglerade sektorn, och övriga 35 000 var ärenden som måste prövas noga och omsorgsfullt, anknytningsfall och människor som återopade politiska skäl.

Tillstånd att uppehålla sig här prövas för sig, och beslut om eventuellt avlägsnande fattas senare på grundval av ny utredning. Det finns fyra olika former av avlägsnandebeslut: avvisning, förpassning, utvisning och förvisning. Särskilt beslut skall fattas om hur avlägsnandet skall verkställas. Olika myndigheter är inkopplade i prövningen av olika typer av ärenden. Besvär kan anföras över myndighetens beslut i utlänningsärenden. Regeringen kan också, om nya skäl tillkommit, upphäva avlägsnandebeslut som vunnit laga kraft. Med de regler vi nu har är det inte ovanligt att ett år eller mer förflyter från det att en utlänning som inte har rätt att vistas här kommit hit till dess han lämnat landet, med alla de problem som det innebär för utlänningen själv.

De förslag vi i dag skall fatta beslut om avser att göra handläggningen enklare, effektivare och snabbare utan att minska på rättssäkerheten. Utskottet har ställt sig bakom de ändringsförslag som framförs i dag, och de gäller följande.

1. Avskaffande av utlänningsnämnden. Den har till uppgift bl. a. att avge yttrande i ärende hos statens invandrarverk om förpassning av utlänning. Tidigare hade nämnden framför allt betydelse för utlänningars rätt att besvara sig över statens invandrarverks beslut i avvisnings- eller förpassningsärenden. Genom införande av en allmän besvärsmotiv år 1976 föll det viktigaste motivet bort för att ha kvar utlänningsnämnden. Därför avskaffas den enligt förslaget.

2. Handläggningen av utlänningsärenden förändras. Det föreslås att SIV som regel skall meddela förpassningsbeslut samtidigt med att uppehållstillstånd vägras – detta för att undanröja en av de främsta orsakerna till de långa väntetiderna.

Det här förutsätter att polisutredningarna blir fullständigare och att de omfattar både tillstånds- och avlägsnandefrågorna. I propositionen framhålls att det är viktigt att utlänningen får förtroende för förhörmyndigheten. Och departementschefen framhåller att ett beslut om inrättande av utredningscentraler med kvalificerad personal i Stockholm, Göteborg och Malmö är ett steg i den riktningen och likaså den intensifierade utbildning som satts i gång

---

*Handläggningen  
av utlänningsärenden*

Fredagen den  
7 april 1978

*Handläggningen  
av utlänningsärenden*

för berörd polispersonal. Utskottet ansluter sig till detta men framhåller också att det måste vidtas åtgärder för att höja nivån på polisutredningarna. Vi framhåller också vikten av att handläggningen sker med den förståelse som dessa ärenden kräver.

Vpk vänder sig emot att polisen handlägger utlänningsärenden och vill i stället ha en civil utredningsorganisation. Vi är inte beredda att nu tillstyrka en uppbyggnad av en sådan organisation, även om vi har förståelse för att det kan finnas människor som kan känna sig osäkra inför polismyndigheten.

I ett par motioner tar man upp frågan om de s. k. korta avvisningarna. Jag vill gärna understryka att så fort någon åberopar förföljelse eller påföljd vid krigsvägran, när det gäller avvisnings- eller verkställighetsärenden, så skall ärendet avgöras av statens invandrarverk och inte av polismyndigheten. Enda undantaget är, om påståendet är uppenbart oriktigt. Om det t. ex. kommer någon från Norge och säger att han eller hon är politiskt förföljd tror inte polisen det.

I en fp-motion tar man upp tillvägagångssättet vid verkställighet av förpassning och menar att sådan ibland sker utan att vederbörande hinner ta kontakt med anhöriga eller offentligt biträde. Utskottet anser det självklart att man skall ha möjlighet till kontakt med anhöriga eller kunna ordna upp eventuella åtaganden innan förpassning sker.

Utlänningslagkommittén föreslog att medborgarvittnen skall närvara vid förhör för att i någon mån motverka misstro mot polisen. I en socialdemokratisk motion föreslås nu att riksdagen uttalar sig för att regeringen snarast återkommer med förslag i frågan. Det kan finnas vägande skäl för att införa medborgarvittnen, men utskottet vill i likhet med departementschefen avvakta förslagen från 1975 års polisutredning.

När det gäller offentligt biträde under polisutredning i avvisnings- och förpassningsärenden skall huvudprincipen vara att ingen skall kunna avlägsnas ur riket utan att ha erbjudits bistånd av offentligt biträde. Enda undantaget gäller avvisningar som utan längre frihetsberövanden beslutas av polisen. Så fort det uppstår någon som helst tveksamhet om utlännningen skall få stanna kvar i landet skall offentligt biträde erbjudas.

Några motionärer tar upp frågan och vill ha ytterligare möjligheter till offentligt biträde. Utskottet anser att den föreslagna utvidgningen utgör en klar förbättring av rättssäkerheten och tillstyrker därför propositionens förslag.

Beslut om verkställighet av förpassning fattas nu av länsstyrelse, men verkställigheten handhas av polismyndighet. Det föreslås nu att polisen på samma sätt som vid avvisning också skall fatta själva verkställighetsbeslutet vid förpassning. Ett annat förslag är att länsrätt blir förhørsmyndighet i utlänningsärende som handläggs av regeringen eller statens invandrarverk. Till slut tar propositionen också upp förslag till precisering av riktlinjerna för bedömningen när det gäller uppehållstillstånd för gäststuderande.

De här förslagen har väckt stor oro hos en del av våra gäststuderande – jag var också med vid den uppvakting som gjordes här i riksdagshuset i går. Det finns därför anledning att slå fast några riktlinjer när det gäller tillämp-

ningen.

Den som visat sig klara studierna och kan försörja sig med ett lägre belopp än anknypningen till studiemedelsnivå bör självfallet inte vägras fortsatt uppehållstillstånd. Den gäststuderande som vill arbeta under studietiden för att på det viset bidra till sin försörjning måste söka arbetstillstånd innan han kommer hit. För alla gäststuderande gäller att de kan ta feriearbete under fyra månader utan tillstånd – det berörde också Eva Hjelström tidigare.

I motioner från vpk och apk yrkas avslag på riktlinjerna i propositionen, speciellt kravet på att den studerande skall visa sig ha tryggad försörjning. Man menar att detta gynnar rika personer eller barn till rika föräldrar. Andra har ingen möjlighet att studera i Sverige.

Utskottet har inte haft anledning att pröva frågan om utökade möjligheter till stipendier, men jag skulle kunna tänka mig att en väg att gå när det gäller gäststuderande med svag ekonomi är att vi på något sätt försöker förstärka vår förmåga att ge stipendier till dem som kommer hit och studerar, men det får väl prövas i annat sammanhang.

När det sägs i riktlinjerna att målet för utbildningen skall anges i ansökan, så innebär inte detta krav på en i förväg fastlagd detaljerad studieplan. Jag förmodar att även svenska ungdomar som börjar läsa på universitet vet något så när vad de skall läsa och vad de vill med den utbildning de skaffar sig.

Utskottet, som är enigt, anser att propositionens förslag om ändringar i utlänningslagstiftningen innebär förbättringar, och vi hoppas att dessa förslag skall upplevas som förbättringar även av de människor som berörs.

Jag vill sedan kommentera vad Oswald Söderqvist tidigare sade, nämligen att förslaget om förkortning av handläggningstiden i realiteten innebär en skärpning av bestämmelserna. Men en kortare handläggningstid måste väl ändå vara till fördel. Det måste vara fruktansvärt att i över ett år gå och vänta på att få ett slutgiltigt besked huruvida man får stanna kvar i landet eller ej. Det medför väldiga problem för dem som drabbas av det.

Jag har i mitt anförande poängterat att den som uppger att han är politisk flyktning absolut inte får avvisas av polis. Polisen får nu möjlighet att fatta verkställighetsbeslut. Men det är bara sättet för hur resan ur landet skall företas som polisen beslutar om – det borde man inte behöva gå till länsstyrelsen för att få besked om.

Rolf Hagel sade att vi är intresserade enbart av de gäststuderande som det går bra för – vi skulle på det sättet få en billig arbetskraft för landet. Rolf Hagel blandar då ihop de regler vi har för vår invandrarpolitik och de regler vi har för de gäststuderande. Det är faktiskt litet olika bestämmelser i de båda fallen. Vi har en fri inomnordisk arbetsmarknad och vi har krav på arbets- och uppehållstillstånd före inresa för personer av utomnordisk nationalitet. Poängen med de gäststuderande skall vara att vi erbjuder dem vår utbildningskapacitet. De kan komma hit och studera – det kanske inte finns samma möjligheter i deras hemland. Och sedan är det meningen att de när de åker tillbaka skall vara en tillgång för sitt eget lands utveckling. Det har varit tanken bakom systemet.

Flera talare har varit inne på detta med det orimliga kravet på ekonomisk

*Handläggningen  
av utlänningsären-  
den*

försörjning. Jag sade tidigare i mitt anförande att den som visar sig klara studierna och kan leva på en lägre ekonomisk nivå skall också få fortsatt uppehållstillstånd.

Med detta ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det var en mycket positiv anda i Eva Winthers anförande, och som jag sade tidigare finns det också i propositionen och betänkandet positiva inslag. Vad jag närmast avsåg när jag talade om att bestämmelserna på sätt och vis skärps var reglerna om offentligt biträde. Nu skrivs det tydligt och klart in i lagen att polismyndigheten i utvisnings- och avvisningsärenden inte behöver hjälpa till att skaffa fram ett offentligt biträde vid ett avvisningsbeslut. Det gäller också i fråga om politiska flyktingar.

Det är mycket positivt vad som sägs i skrivningen och av Eva Winther att man skall ta stor hänsyn så fort någon anmäler att han söker asyl på grund av politisk förföljelse. Men det har förekommit flera tragiska fall där det har visat sig att polisen inte har tagit hänsyn till de uppgifter som har lämnats av dem som har kommit hit. Genom att man utesluter möjligheten att offentligt biträde skall finnas i samtliga fall, även vid de s.k. korta avvisningarna, blir det en urholkning av ett i övrigt mycket bra förslag. Det stärker samtidigt polismyndighetens möjligheter därför att det skrivs in i lagen att offentligt biträde inte skall förekomma. Även om utlänningen har vänner som är villiga att ställa upp som offentligt biträde kommer detta inte att tillåtas.

Det är bra om väntetiderna för arbetstillstånd kan förkortas – det har vi också framhållit i vår motion. Men överförandet av beslutanderätten i förpassningsärenden från civil myndighet till polismyndighet går tvärt emot vpk:s linje. Väntetiderna i förpassningsärenden skall också bli kortare. Även om man säger att det här bara är fråga om verkställighetsbeslut innebär förslaget att beslutsprocessen blir snabbare – det blir lättare för polismyndigheten, som fortfarande har hand om dessa ärenden, att skicka iväg dem som skall förpassas.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Eva Winther ställde sig positiv till ett ökat antal stipendier för de gäststuderande. Det kan naturligtvis vara bra, men som jag framhöll i mitt inledningsanförande ger det inte någon varaktig lösning av dessa frågor. Fortfarande kommer det att krävas ett garantibelopp, vilket i nuläget är 1 650 kr. i månaden.

Sedan säger Eva Winther att de som klarat studierna inte skall avvisas. Det framkom i går att det finns konkreta bevis på motsatsen. Dessutom skall den här gränsen gälla för alla nya studerande som kommer till Sverige.

Den gäststuderande som vill försörja sig under studietiden måste söka arbetstillstånd. Jag har svårt att förstå varför de gäststuderande inte skall få arbeta under studietiden och på det sättet finansiera sina studier. Det förekommer ju faktiskt i dag.

En fråga i det sammanhanget som Eva Winther inte svarade på är huruvida



den inkomst som de studerande får genom i huvudsak fericarbete skall få räknas in i garantibeloppet. Så är det inte i dag – de får inte räkna in dessa pengar i den summa som krävs för att de skall få studera här. Som jag framhöll tidigare är det helt absurt.

Sedan sade Eva Winther att vi erbjuder våra resurser, att vi är givmilda – vi ger de gäststuderande som kommer hit möjligheter att utbilda sig för att de sedan skall kunna återvända till sitt hemland och där utgöra en tillgång. Men, fru Winther, vilka är det man erbjuder den här möjligheten? Vilka är det som har möjlighet att ställa upp med 1 650 kr. i månaden? Inte är detta någon solidaritetsaktion för dem som verkligen är i behov av vårt stöd, för dem som inte har ekonomiska eller andra möjligheter att studera i sitt eget land.

Sedan vill jag bara konstatera att Eva Winther inte svarade på min fråga om ZAPU. Jag fick inget svar på frågan om varför man har denna negativistiska inställning till gymnasiestudier. Jag fick inte heller något svar på min fråga om varför man har den behandlingsordningen att man fattar ett beslut som kommer att göra det svårare för de gäststuderande och först därefter börjar undersöka de gäststuderandes situation.

ROLF HAGEL (apk) kort genmäle:

Herr talman! Fru Winther ger en riktig deklARATION om målsättningen med att vi tar emot gäststuderande. Jag kan i stort sett instämma i den deklARATIONEN. Men vi måste också se hur det hela fungerar i praktiken. Om man dels ställer större krav när det gäller studieresultat på de gäststuderande än på de svenska studenterna, dels kräver en försörjningsgaranti som vi vet automatiskt utesluter en hel rad ungdomar, finns det ju inget samspel mellan målsättningen och den praktiska verksamheten.

Jag efterlyser liksom Eva Hjelmström ett svar beträffande dessa 1 650 kr. Det är mycket normalt att studerande ungdom arbetar vid sidan om studierna. Får sådana arbetsinkomster räknas in i garantisumman, eller får de inte räknas in? Jag blev inte riktigt på det klara med vad fru Winther menade med sitt inlägg på den punkten. F. n. får sådana inkomster inte räknas in. Då finns det ju ingen anledning att i detta sammanhang berätta för de studerande att de kan arbeta, eftersom det inte löser det här problemet.

Sedan skulle jag ha sagt att vi på det här sättet strävar efter att skaffa oss billig arbetskraft. Jag sade att bl. a. de gäststuderande bidrar till det. Med det menar jag naturligtvis att dessa mycket stränga krav på resultat och ekonomisk garanti betyder att vi stöter de studenter ifrån vårt land som skulle innebära ökade kostnader – av helt naturliga skäl. Då menar jag att vi inte lever upp till den flotta målsättning som fru Winther här deklarerade.

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller detta med offentligt biträde, Oswald Söderqvist, så är huvudprincipen att ingen skall kunna avlägsnas ur riket utan att ha erbjudits bistånd av ett offentligt biträde. Och erbjudandet skall ges så snart det uppstår tveksamhet om huruvida utlänningsen skall få stanna kvar i landet. Undantaget är bara dessa korta avvisningar, som förekommer i

Nr 113

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Handläggningen  
av utlänningsären-  
den*

Fredagen den  
7 april 1978

*Handläggningen  
av utlänningsärenden*

undantagsfall och absolut inte om det anges att man är utsatt för politisk förföljelse.

Jag tror det är mycket viktigt att poliserna får mycket god utbildning när det gäller just invandrarfrågor, omhändertagande av flyktingar. Det är någonting som vi måste satsa på.

Eva Hjelmström tog upp gränsen på 1 650 kr. i månaden. Hon frågade hur de skall kunna skaffa så mycket pengar och sade att många kan klara sig på en lägre nivå. Det är litet underligt att höra vpk:s resonemang här när vpk i andra sammanhang – t. ex. för AMU-eleverna i Sverige – kräver att de skall få 175 kr. per dag, vilket är ungefär 2 500 kr. per månad efter skatt, som minimum för att kunna klara sig här i Sverige. Och sedan upplever man att 1 650 kr. enligt vpk är alldeles för mycket.

Eva Hjelmström kom med en uppgift om att man inte får räkna in det belopp som man förtjänar under sommarmånaderna i den summa som man skall klara sig på och leva av. Jag måste säga att jag också är fundersam över det, och jag tror det finns anledning att titta på just den frågan.

Ni har svårt att förstå varför de inte får arbeta under studietiden. Men vpk ställer sig också bakom det här med reglerad invandring, och man måste ju ha någon sorts kriterier.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande offentligt biträde är jag överens med Eva Winther om huvudprincipen och tycker att det är bra att det förts in att utlänningar skall ha rätt till offentligt biträde. Och jag har sagt tidigare att det är positivt.

Men varför skall det finnas ett undantag för korta avvísningar? Vad är skälet till att man då inte skall ha rätt till stöd av offentligt biträde? Det är ju ändå, Eva Winther, polismyndigheten som avgör om de uppgifter som utläningen lämnar vid den första kontakten vid flyghamnen eller liknande skall tas för goda eller inte. Det är där rättsosäkerheten kommer in, och det är där vi haft exempel på att polisen skickat i väg folk på ett felaktigt sätt. Därför är det tokigt med detta undantag, att man i just det här fallet inte skall ha offentligt biträde. Hade detta funnits med i skrivningen, så hade det varit alldeles utmärkt.

Eva Winther hoppas mycket på utbildning av polisen. Och det är klart att jag hoppas på det också. Men fortfarande – och det sammanfaller med vår huvudprincip – har det förekommit alltför många felaktiga beslut och avvísningar av polismyndighet för att man skall kunna känna fullt förtroende. Och jag tror inte att man löser detta enbart genom att öka utbildningen för polisen.

EVA HJELMSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag passa på att yrka bifall till vår motion 565, eftersom jag förbisåg att göra det i mitt inledningsanförande.

Sedan vill jag återkomma till det som Eva Winther sade. Vänsterpartiet kommunisterna har ju aldrig påstått – och eftersträvar verkligen inte heller –

att de gäststuderande skall leva på ett lägre belopp än andra. Vi har i stället föreslagit att dessa studerande, när de väl intagits vid en svensk utbildningsanstalt, skall ha samma rättigheter som sina svenska kamrater.

Vad gäller frågan om att det som de studerande jobbar ihop under ferierna inte får räknas in lät det som om detta förhållande var en nyhet för Eva Winther. Men den frågan har vi tagit upp tidigare i våra motioner. Det är de facto så att bestämmelser om detta förekommer i de anvisningar som invandrarverket har givit ut.

Till sist vill jag ta upp frågan om reglerad invandring. Bl. a. Oswald Söderqvist sade tidigare här att vi är överens om att man i det avscendet måste ha någon form av bestämmelser. Vad vi protesterar mot är att man inför den form av klassbestämmelser som de nu föreslagna reglerna kommer att innebära.

ROLF HAGEL (apk) kort genmäle:

Herr talman! I mitt första inlägg ställde jag frågan om vad det var som gjorde att det här ärendet brådskade så att man inte ens hade tid att invänta resultaten av de utredningar rörande de utländska studenternas förhållanden i Sverige som regeringen själv har tillsatt. Jag vill understryka den frågeställningen efter fru Winthers senaste inlägg.

Vi har ju här tagit upp ett problem som verkligen är mycket allvarligt för de gäststuderande, och det gäller just den ekonomiska sidan. När jag så ställde frågor till fru Winther om detta problem fick jag först en något svävande förklaring till förhållandet i samband med fru Winthers anförande här i talarstolen, och sedan säger fru Winther i sitt senaste inlägg att hon själv är litet fundersam när det gäller denna problematik. Men får man verkligen komma till riksdagen och säga på det sättet? Om fru Winther är fundersam, vad skall då de vara som inte har möjligheter att följa dessa ärendens irrgångar och som möter de problem som medför att behövande studenter slås ut?

EVA WINTHER (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först svara Rolf Hagel och säga att när det gäller brådskan med dessa förslag, så har det verkligen varit angeläget att få fram ett förslag som gör det möjligt att väntetiderna förkortas. Därav brådskan.

Det var ledsamt att jag framstod som svävande i mitt anförande från talarstolen, men det var inte min mening att vara det. Jag kan erkänna att jag tycker att vi skall undersöka just diskussionerna kring det förhållandet att man inte får räkna in arbetsinkomst för arbete under sommartid. Jag känner inte till bakgrunden till dessa bestämmelser, men jag menar att vi skall titta på dem och se om det går att göra någonting åt problemet.

I mitt tidigare inlägg förbisåg jag att svara på en annan fråga som Rolf Hagel har ställt. Han undrade varför det var så stränga krav när det gäller studieresultat just för de gäststuderande. Men vi ställer ju också krav på våra svenska ungdomar när det gäller studieresultat för att de skall få studiemedel. Där föreligger knappast någon olikhet. I propositionen framhåller också departementschefen att man bör ta stor hänsyn till de utländska ungdomar

som kommer hit och studerar. De behöver kanske först ett år på sig för att lära sig svenska och engelska, och sedan kan man inte kräva samma studieresultat som för de svenska ungdomarna, utan man skall göra en generös bedömning.

Oswald Söderqvist! Jag vill gärna säga att jag tycker det är beklagligt att det sker felaktiga avvísningar, det är nog något vi alla djupt beklagar. Men anvisningarna är sådana, att endast om det är helt klart att utlännen inte skall stanna i Sverige så sker avvísningen, och att offentligt biträde skall erbjudas så fort det finns minsta tvekan. Där kan vi genom en förbättrad utbildning och information av polisen nå ett steg längre än vi har kommit nu.

Talmannen anmälde att Eva Hjelmström anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

OLLE GÖRANSSON (s):

Herr talman! I det föreliggande betänkandet föreslås ändringar i prövningsförfarandet när det gäller utlänningsrätt att få vistas och arbeta i Sverige. I den kommitté som Anna-Greta Leijon för några år sedan tillsatte har vi haft möjligheter att utreda frågan, och vi kan nu också bedöma effekterna av de förslag och överväganden som kommit fram. Vi kan konstatera att om de genomförs i sin helhet bör de bli positiva såväl för invandrarna som för samhället.

För det första kommer rättssäkerheten att förbättras för invandrarna. Det sker genom att reglerna för rätt till offentligt biträde blir mera generösa i framtiden.

För det andra kommer väntetiderna för att få besked att minskas från nu 1–2 år till 3 månader och i vissa komplicerade fall högst 6 månader. Helt naturligt måste en del förutsättningar vara infriade för att detta skall få resultat, och det är att såväl polismyndigheter som invandrarverk får tillräckliga resurser anvisade.

För det tredje innebär förslaget att det personliga lidandet för invandraren minskar genom att ovissheten och väntan blir kortare. Bliar beslutet positivt för invandraren kan han börja söka arbete och planera för framtiden fortare. Skulle utgången bli den att han inte får stanna i vårt land, är det ofta mera smärtsamt att resa härifrån sedan han under längre tid fått tillfälle att rota sig.

För det fjärde – även om den frågan har varit av underordnad betydelse för kommittén – är det uppenbart att förslaget kommer att leda till minskade kostnader för det allmänna.

Jag konstaterar med tillfredsställelse att den borgerliga regeringen inte har följt den folkpartistiske representantens förslag om att avskaffa besvärsrätten hos regeringen, utan har ställt sig positiv till majoritetens förslag, vilken består av löntagarrepresentanter, invandrarverksrepresentanter samt under-tecknad, om att överklagande även i framtiden skall handläggas i regeringen.

Våra motiv för detta är följande.

Många invandrare har, speciellt genom sina organisationer, ofta och i olika sammanhang vittnat om den ängslan och den otrygghet som präglar deras liv. Om vi skulle avskaffa rätten att besvära sig hos regeringen är jag övertygad om att det skulle tolkas som ett ingrepp i tryggheten för den enskilde invandraren.

Ett andra motiv är att det för invandrar- och minoritetspolitiken ansvariga statsrådet härigenom erhåller en inblick i konsekvenserna av den invandringspolitik som statsmakterna fastställer.

Ett tredje motiv är att ett beslut ofta kan ha en livsavgörande betydelse för den enskilde. Beslut i avlägsnandeärenden har så stor betydelse både för den enskilde och för samhället att det slutgiltigt måste avgöras även i framtiden av en instans med politiskt ansvar för besluten.

På en punkt är jag överraskad över att regeringen inte har följt kommitténs förslag. Det gäller medborgarvittnenas betydelse vid förhör och utredning. För oss i kommittén var detta en viktig förutsättning för att vi skulle kunna säga att vi förbättrar rättssäkerheten för invandrarna. Man skall inte glömma att många människor som kommer till vårt land flyr från länder där polis och militär utövar makten och kontrollen över medborgarna och där rädslan för polis och militär är enorm. Antalet länder i vår värld där polismakten är en realitet ökar tyvärr i stället för att minska.

Därför måste vi i vårt land förstå att många invandrare har denna rädsla med sig till Sverige, när de ställs inför den svenska passpolisen. Att det vid sådana tillfällen många gånger händer att flyktingar inte vågar tala sanning står utom allt tvivel. Det finns många exempel på detta. Kommittén anser att det vore av stort rättsligt värde såväl för den enskilde som för polismyndigheten om medborgarvittnen kunde inkallas i de fall då invandrarna begär det.

I motionen 1754 har Mats Hellström påtalat denna brist i regeringens förståelse för medborgarvittnenas betydelse. Jag skulle ha god lust att yrka bifall till Mats Hellströms motion, men jag upplever och tolkar in i utskottsbetänkandet att utskottet har en positiv inställning till medborgarvittnen i motsats till regeringen, som är skeptisk. Om utskottets talesman är beredd att här uttala att denna min tolkning är riktig, skall jag avstå från att yrka bifall till Mats Hellströms motion.

Tidigare i debatten sade Eva Winther att regeringen och utskottet är överens. Jag kan inte förstå hur Eva Winther kan göra denna tolkning, när det klart framgår av propositionen att regeringen är skeptisk till medborgarvittnen och nu inte vill ta ställning medan däremot utskottet har en positiv inställning.

Erfarenheten av det system med medborgarvittnen som sedan 1956 har tillämpats i Göteborg har varit så positiv att jag anser att regeringen snarast bör göra denna verksamhet obligatorisk. Inom kommittén har vi vid våra överväganden funnit att behovet av lekmannainsyn är särskilt påtagligt i utlänningsärenden, speciellt i inledningsskedet då rädslan är störst. Jag är övertygad om att utlänningskontakten med och förtroende för polismyn-

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Handläggningen  
av utlänningsärenden*

digheten skulle underlättas genom en sådan åtgärd. Vidare skulle det bidra till att utredningen från början omfattar alla skäl som utlänningen önskar åberopa för att få stanna.

Herr talman! Jag förväntar mig ett positivt uttalande i medborgarvittnesfrågan av utskottets företrädare.

I detta anförande instämde Mats Hellström (s).

EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Vi i utskottet har nog varit mer positiva när det gäller denna fråga. Men vi anser att denna sak får övervägas i samband med att 1975 års polisutredning lägger fram sitt förslag.

Det finns kanske också litet andra meningar. Olle Göransson talade väldigt positivt om erfarenheterna från systemet med medborgarvittnen. Själv har jag hört andra synpunkter. Det kanske kan vara litet skrämmande att en annan människa sitter och lyssnar. Men detta får vi ta ställning till när förslaget kommer.

Överläggningen var härmed slutad.

*Mom. 1*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1755 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

*Mom. 2*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1755 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 30 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1755 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 265

Nej – 14

*Mom. 3–6*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

### *Mom. 7*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1755 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 30 mom. 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1755 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 267  
Nej - 14

### *Mom. 8*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1755 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Oswald Söderqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 30 mom. 8 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1755 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Oswald Söderqvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 268  
Nej - 14

### *Mom. 9 och 10*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

### *Mom. 11*

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) motionerna nr 565 av Eva Hjelmström m. fl. och nr 1755 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del samt 3:o) motionen nr 1332 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med

## **Nr 113**

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Handläggningen  
av utlänningsären-  
den*

---

*Handläggningen  
av utlänningsären-  
den*

övervägande ja besvarad. Då Eva Hjelmström begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Rolf Hagel begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 30 mom. 11 antar motionerna nr 565 av Eva Hjelmström m. fl. och nr 1755 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 1332 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 30 mom. 11 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 565 av Eva Hjelmström m. fl. och nr 1755 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eva Hjelmström begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 268  
Nej – 14

*Mom. 12*

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1977/78:28 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt avser för flera huvudtitlar gemensamma frågor jämte motioner.

*Punkten 1*

Utskottets hemställan bifölls.



YVONNE HEDVALL (m):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 28 behandlas bl. a. två motioner som jag har väckt tillsammans med några andra representanter för moderata samlingspartiet. Motionerna innehåller en rad konkreta förslag till jämställdhetsbefrämjande åtgärder. Utskottet avstyrker motionerna på samtliga punkter. Utskottet menar att det mesta kommer att tillgodoses eller är under överväganden. Därför skulle det inte finnas någon anledning för riksdagen att ta några initiativ.

Det låter ju i och för sig bra och förhoppningsfullt att det här reformarbetet fortskrider, och vi får hoppas att det blir bra också i verkligheten. Det finns dock en risk att det endast blir fråga om "pappersreformer". Jämställdhetsarbetet handlar ju inte enbart om politiska reformer, utan det gäller till stor del samlevnadsfrågor.

Under de år som jämställdhetsfrågorna diskuterats har vi blivit alltmer medvetna om hur viktigt det är från just samhällets synpunkt att de här frågorna får en positiv lösning. För några år sedan begränsade vi jämställdhetsdebatten till att omfatta enbart kvinnans två roller: hemmarollen och yrkesrollen. Nu har vi börjat inse att vi inte kan begränsa debatten till dessa två frågor utan att vi också måste diskutera en förändring av mannens olika roller.

Vi blir också alltmer medvetna om att våra könsroller är djupt rotade i oss själva. Vi kan reformera i all oändlighet utan att nå något annat än "pappersresultat", om vi inte samtidigt börjar bearbeta våra egna attityder, vanor och föreställningar – attityder, vanor och föreställningar som styr hela vår livssituation.

Om vi skall uppnå ett samhälle, där män och kvinnor möts som mänskliga individer med samma rättigheter och skyldigheter, krävs en intensiv opinionsbildning och en rad konkreta åtgärder inom samtliga samhällssektorer, åtföljda av en intensiv information.

Det är medvetenheten om hur viktigt det här arbetet är som ligger bakom motionernas olika förslag. Dessa kräver i sin tur ett tåligt och enträget arbete såväl inom samtliga samhällssektorer som av varje enskild individ. Men just vetenskapen om att det krävs ett tåligt och enträget arbete behöver inte nödvändigtvis innebära att arbetet också måste ta en oändlig tid i anspråk och att det därmed inte är någon idé att försöka påskynda det här arbetet.

Tyvärr präglas utskottsskrivningen av en, enligt min mening, alltför passiv hållning i dessa frågor. Utskottet ställer sig visserligen positivt till de förslag som framförs i motionerna – vilket är glädjande – men för att få detta arbete att fortskrida under mer intensifierade former hade det krävts att utskottet också uttryckt någon form av vilja.

Jag hade precis samma önskemål förra året då arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 5 debatterades här i kammaren. Jag får tyvärr konstatera att viljeuttringen i de här frågorna har utblivit även denna gång i utskottets

---

*Jämställdhet inom  
statsförvaltningen*

Fredagen den  
7 april 1978

*Jämställdhet inom  
statsförvaltningen*

betänkande.

Herr talman! Eftersom ett enigt utskott har avstyrkt motionerna har jag i dag inte för avsikt att yrka bifall till dem, men jag när ändå en förhoppning om att arbetet skall intensifieras för en ökad jämställdhet mellan män och kvinnor.

ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! I ett nu aktuellt betänkande behandlas bl. a. motionerna 1710 och 1712 av Yvonne Hedvall m. fl.

Inledningsvis vill jag säga att det finns anledning omnämna att utskottet inte på något sätt har gått i polemik mot motionärerna. Med tanke på det arbete som pågår skulle emellertid ett bifall till motionerna inte leda till ett snabbare resultat, men allt bör självfallet göras för att skapa ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

Yvonne Hedvall uttryckte en förhoppning om att vi skall uppnå ökad jämställdhet och sade att hon i långa stycken tyckte att utskottets ställningstagande var positivt, men hon menade samtidigt att det förelåg risk för att det i framtiden bara skulle bli s. k. pappersreformer. Jag är dock övertygad om att utskottet på den punkten inte delar hennes uppfattning, eftersom vi har den bestämda meningen att det arbete som pågår på olika områden när det gäller möjligheterna till ökad jämställdhet skall leda till beslut i positiv riktning framöver.

Det första krav som aktualiseras i motionen 1710 avser poängterandet av jämställdhetens betydelse i den statliga chefsutbildningen. På utbildningsområdet pågår ett utredningsarbete, vilket skall leda fram till förslag om hur inriktningen av den framtida personalpolitiken skall utformas. Det är därför rätt naturligt att avvakta slutresultatet av detta arbete innan åtgärder vidtas, men som utskottet har framhållit beräknas ett slutbetänkande komma att lämnas inom kort.

Den andra punkten i motionen behandlar ledigförklarandet av tjänster. En liknande hemställan behandlades av utskottet och riksdagen så sent som förra hösten. Utskottet hänvisade vid det tillfället till det arbete som pågår hos olika myndigheter, och en liknande redogörelse lämnar utskottet även i dag. Det finns emellertid anledning understryka att sådana uppslag i och för sig kan vara intressanta och att de kan prövas i det fortsatta jämställdhetsarbetet.

Att motionen skulle överlämnas till jämställdhetskommittén finner utskottet inte påkallat. Olika projekt har redan påbörjats, där man tagit upp en del av de uppslag som finns omnämnda i motionen, och i övrigt bör jämställdhetskommittén aktualisera de uppslag i motionen som den finner lämpliga och angelägna.

I motionen 1712 tar man upp frågan om en rimligare balans mellan könen vid tillsättandet av bl. a. offentliga utredningar. Det finns anledning att understryka vikten av att det blir en avsevärt ökad representation för kvinnor i statliga utredningar och kommittéer. De sammanställningar som gjorts talar sitt tydliga språk – att det finns mycket att göra på det här området.

Den personsammansättning som bl. a. statliga utredningar får beror ju i hög grad på de förslag som politiska partier, arbetsmarknadens parter och övriga organisationer lämnar till regeringen i samband med att någon offentlig utredning skall utses. Det måste vara en mycket viktig uppgift för dessa organisationer att se till att fler kvinnor förs fram när man lämnar förslag till ledamöter. Ambitionen måste vara att skapa bättre balans mellan kvinnor och män inom kommittéväsendet.

Utskottet delar självfallet motionärernas uppfattning och redovisar det arbete som pågår. Med hänsyn härtill anser utskottet att något initiativ från riksdagens sida inte bör tas.

Yvonne Hedvall yrkade inte bifall till sin motion; hon tolkade trots allt utskottets skrivning som positiv.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i dess helhet.

YVONNE HEDVALL (m):

Herr talman! Det var glädjande att Arne Fransson tog till orda här och i sitt anförande uttryckte den viljecytring som jag saknade i utskottets betänkande. Jag tackar Arne Fransson för att jag fick ett klarare ställningstagande.

Vad beträffar "pappersreformerna" tycker jag också att det känns ganska tryggt att höra Arne Fransson säga på utskottets vägnar att han inte hyser några sådana betänkligheter som det här var fråga om. Därmed får vi väl hoppas att vi i framtiden kan räkna med att utskottet bevakar att dessa frågor inte kommer att resultera i några "pappersreformer."

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 3*

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6 Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1977/78:29 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag inom budgetdepartementets verksamhetsområde till personalpolitik m. m. jämte motioner.

*Punkten 1*

### Personalpolitik

I denna punkt behandlades motionerna  
1977/78:1330 av Åke Gustavsson m. fl. (s),  
1977/78:1354 av Hans Wachtmeister (m), vari yrkats att riksdagen skulle besluta att hos regeringen begära att utmärkelsen "För nit och redlighet i rikets tjänst" skulle utdelas förutom som medalj i form av lämpligt föremål av svenskt glas,

1977/78:1653 av Erik Glimnér (c) samt

1977/78:1669 av Lars-Ingvar Sörenson (s) och Olle Göransson (s), såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 3).

*Personalpolitik*

Utskottet hemställde

1. beträffande skyndsamt redovisning för planering och genomförande av den statliga företagshälsovården att motionen 1977/78:1330 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

2. beträffande statens målsättning för sin personalpolitik att motionen 1977/78:1669, yrkandena 1 och 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

3. beträffande svenskt glas som alternativ form för utmärkelsen För nit och redlighet i rikets tjänst att motionen 1977/78:1354 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

4. beträffande slopande av ordet fogde i statliga tjänstetitlar att motionen 1977/78:1653 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag har motionerat om möjlighet för dem som gjort sig förtjänta av utmärkelse för nit och redlighet i rikets tjänst att som alternativ till medaljen välja mellan föremål av svenskt glas och klocka. Utskottet har avstyrkt motionen, men jag vill ändå ge den några avskedsord.

Utskottet har tydligen inte varit helt insatt i bakgrunden, eftersom det hänvisat till en lösning av det här problemet via personalorganisationerna. Motionen har nämligen tillkommit på förekommen anledning, som det brukar heta, just därför att vägen via personalorganisationerna visat sig oframkomlig för dem som vill ha en annan tingens ordning. De har helt enkelt inte lyckats intressera sina resp. organisationer därför utan får finna sig i att – om de inte tar medaljen – ta emot en klocka till utöver sin gamla vardagsklocka och den finare som de fick av kamraterna på arbetsplatsen, när de fyllde 50 år.

Naturligtvis kan man inte driva en sådan här valfrihet hur långt som helst, men nog borde det väl kunna finnas möjligheter att välja något annat än en klocka för dem som inte vill ha medalj.

Även om detta är en helt opolitisk fråga har jag inte blivit särdeles förvånad över att utskottets socialdemokrater inte velat tillstyrka motionen – det ligger ju så att säga i spelets regler – om jag än innerst inne hoppats att de i omtanke om sysselsättningen vid glasbruken skulle ha haft en annan inställning. Ett bifall till motionen skulle ju ändå betyda helårssysselsättning för flera arbetare, och varje arbetstillfälle betyder mycket för en krisdrabbad och så utpräglad manuellt inriktad bransch som glasindustrin.

Däremot är jag djupt besviken på utskottets borgerliga ledamöter, som förefaller att – förhoppningsvis tillfälligt – ha glömt bort parollen "människan i centrum". Även för utskottets borgerliga ledamöter tycks det ha varit bekvämare att följa vad arbetsmarknadens parter kollektivt anser än vad den enskilde mottagaren av en belöning själv helst vill.

Jag erkänner att jag har överskattat utskottet när jag trott att det skulle

tillstyrka min motion, som ju f. ö. inte skulle medföra några kostnader, om den bifölles, däremot som ytterligare fördel innebära att världsberömt svenskt konsthandverk skulle sättas före utländsk industriprodukt, låt vara att även denna är av högsta kvalitet.

Eftersom utskottet i de få rader som behövs för att avrätta min motion inte anfört något som ändrat min uppfattning i den här frågan yrkar jag till sist bifall till motion nr 1354, men jag vill redan nu lugna församlingen med att jag inte tänker ta upp tiden med att begära votering.

LARS-INGVAR SÖRENSON (s):

Herr talman! I motionen 1669 har vi sökt fästa riksdagens och regeringens uppmärksamhet på ansvaret för de statliga företagsformernas utveckling men också och i vidare mening ansvaret för att staten kan upprätthålla sitt rykte som mönsterarbetsgivare.

Rollen som statlig mönsterarbetsgivare har ingen längre historisk hävd. Ännu i min ungdom talade man litet klivet om denna roll. Uttryck som "statens kaka är knapp men säker" ville fästa uppmärksamheten på förhållandet, att det fanns en viss säkerhet i den statliga anställningsformen men att denna säkerhet hade sitt pris. De arbetsorganisatoriska hierarkierna var också stela, uppbyggda som efterbildningar av militärmaktens struktur. Möjligheterna för de anställda i "golvfunktionerna" att utlösa inneboende krafter i medverkan under medbestämmandeformer var då närmast obefintliga. Under de socialdemokratiska regeringarna från 1930-talet och fram till 1970-talets mitt förändrades emellertid denna bild. De statligt anställda fick uppleva en utveckling, i vilken de väl hävdade sin ställning på en arbetsmarknad som i övrigt fick sin prägel av expansionen i den kapitalistiska marknadsekonomin under den här perioden.

Tanken bakom denna utveckling av medbestämmande var givetvis inte bara att skapa trevliga och bekväma arbetsplatser för de anställda utan att medverka till utvecklandet av effektivare produktionsformer och på sikt utvecklandet av en ekonomi som ville göra sig oavhängig av den mängd inbyggda motsättningar som präglar den kapitalistiska marknadshushållningen. För detta ändamål behövs inte bara personalpolitiska insatser i riktning mot ökat medbestämmande och företagsdemokrati – det behövs också en expansiv investeringspolitik, som ger de statliga företagen den nödvändiga ekonomiska operationsfriheten att utvecklas i enlighet med dessa mål.

1970-talets första hälft präglades i hög grad av en utveckling av arbetsrätten genom ett flertal lagar, vilka alla var knutna till de mål jag här har sökt precisera. Dessa mål gällde övergripande hela arbetsmarknaden och dess ekonomi, men inom detta fält påtog sig också socialdemokratin ansvaret för en vidareutveckling av statliga företagsformer och markerade därvid ansvaret för staten som mönsterarbetsgivare. Det är i den materiella uppföljningen av detta lagstiftningsarbete vi tycker oss se hur den borgerliga regeringen sviktar.

Nu har visserligen ett MBL-avtal kunnat tecknas sedan vi skrev vår

motion, men årets budgetarbete i stort präglas av en betydande återhållsamhet i den materiella uppföljningen. Det gäller såväl personella som andra investeringsmässiga insatser. Vi anförde i motionen några exempel från olika statliga företag som SJ, försvarsverken och postverket, men det kan också sägas gälla vägverket. I dagarna har även TCO anmärkt på njugetheten mot den av stagnationen hårt pressade arbetsförmedlingen, vars resurser behöver en kraftfull förstärkning om den skall kunna fungera på ett tillfredsställande sätt.

Nu säger utskottet om detta, att det avstyrker motionen av det skälet att ett MBL-avtal kunnat tecknas sedan motionen skrevs och också med en litet egendomlig formulering, som handlar om att vi motionärer bort framföra de anförda anmärkningarna i samband med finansutskottets behandling av budgetpolitiken och i övrigt genom konkreta förslag till berörda fackutskott.

Ja, naturligtvis – man kan göra så. Och vi får väl återkomma med vår bevakning i den här viktiga frågan i andra sammanhang, men ingenting av detta hindrade, såvitt jag förstår, utskottet från att göra ett principuttalande om statens viktiga roll som mönsterarbetsgivare. Detta hade varit en värdefull markering. Nu har inte utskottet velat göra så, och det är naturligtvis också en markering men i en helt annan riktning. Jag noterar detta och kan naturligtvis inte undgå att dra vissa politiska slutsatser därur.

Herr talman! Jag har för tillfället inget yrkande, men som motionärer kommer vi givetvis att med än större skärpa bevaka det område vi berört i motionen.

#### ÅKE GUSTAVSSON (s):

Herr talman! Tillsammans med några kamrater har jag i anslutning till arbetsmarknadsutskottets betänkande motionerat om den statliga företagshälsovården. Jag har i och för sig samma önskemål som Lars-Ingvar Sörenson har om att staten skall vara en mönsterarbetsgivare. Ser man på utskottets skrivning om företagshälsovård och ställer den mot den verklighet som de statsanställda lever i när det gäller hälsovården är det tyvärr på det sättet att staten många gånger är en mycket sämre arbetsgivare än såväl privata som kommunala arbetsgivare.

Motionen har, trots det oerhört angelägna önskemålet att de statsanställda får sina krav på en väl fungerande hälsovård tillgodosedda, formulerats försiktigt. Vi har bara begärt att riksdagen hos regeringen skall anhänga om en skyndsam redovisning av hur utbyggnaden av den statliga företagshälsovården planeras och avses bli genomförd. Det enda positiva man kan säga om utskottets skrivning i anledning av motionen är att utskottet instämmer i motionärernas uppfattning att det är angeläget med en snabb utbyggnad av de statliga hälsocentralerna. Längre kommer inte utskottet. Därefter säger man nämligen att vi har budgetmässiga begränsningar och brist på läkare.

Jag accepterar inte de här resonemangen. Om man anser, vilket man rimligen bör göra, att det är angeläget att lösa frågorna om företagshälsovård

på ett rimligt sätt även för de statliga anställda – i vart fall skall de inte ha sämre förhållanden än andra anställda – kan man inte acceptera budgetmässiga begränsningar. Detta är det första skälet.

Det andra skälet är bristen på läkare. Man kan inte nöja sig med att bara konstatera att det är brist på läkare! Bristen får inte göra att just de statsanställda skall drabbas. Därför är det angeläget, eller hade varit det, att utskottet hade tillstyrkt motionen och uttalat sig för en skyndsam utredning.

Det regionala hälsorådet för Småland, Blekinge och Gotland har satt upp målet att samtliga statligt anställda inom området skall kunna kopplas in i den statliga företagshälsovården inom en 5–10-årsperiod. Denna blygsamma målsättning kommer såvitt jag kan förstå inte att kunna uppfyllas i nuvarande läge.

Herr talman! Jag inser självfallet det orimliga i att yrka bifall till motionen mot ett enhälligt utskott. Därför kommer jag inte att göra det. Men jag vill ändå med skärpa betona att det måste vidtas åtgärder framöver för att äntligen lösa det här problemet. De statsanställda skall inte vara i strykclass därför att det råder brist på läkare; det är inte just de statsanställda som skall drabbas av det förhållandet.

I detta anförande instämde Helge Klöver (s).

ARNE FRÄNSSON (c):

Herr talman! I förevarande betänkande behandlas ett flertal motioner.

Motion 1354 av Hans Wachtmeister tar upp möjligheterna att dela ut föremål av svenskt glas som alternativ till utmärkelsen för nit och redlighet i rikets tjänst. Som utskottet framhållit i sitt betänkande har liknande spörsmål behandlats här i kammaren tidigare. Utskottet är emellertid av den uppfattningen att riksdagen inte bör göra några uttalanden i sådana här frågor. Det bör ankomma på staten och de anställdas organisationer att träffa överenskommelser om sådana här saker.

För en smålänning skulle det i och för sig ha varit tilltalande att ställa sig bakom motionärernas krav, med tanke på sysselsättningen vid de småländska glasbruken, men jag anser ändå att det riktiga måste vara att de anställdas organisationer och staten träffar överenskommelse.

Hans Wachtmeister nämnde att medlemmar i organisationerna hade framfört dessa synpunkter till honom. Det är viktigt att uppmana medlemmarna i personalorganisationerna att göra ytterligare påtryckningar, så att de anställdas organisationer, om tillräckligt stort intresse finns från medlemmarnas sida, aktualiserar frågan inför sin motpart och därmed skapar förutsättningar för att nå en lösning som ligger i linje med de tankegångar som framförts i motionen.

Mot denna bakgrund anser utskottet att motionen inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Lars-Ingvar Sörenson och Olle Göransson tar i sin motion 1669 upp frågan om målsättningen för statens personalpolitik. Utskottet har i sitt yttrande

över motionen redovisat att ett medbestämmandeavtal på personalpolitikens område har tecknats under mars månad. Det är naturligtvis värdefullt och tillfredsställande att man har kunnat nå en överenskommelse. Parterna har med andra ord lagt fast den framtida inriktningen av personalpolitiken. Man får utgå ifrån att de synpunkter som motionärerna framfört i motionen och kravet i första att-satsen i och med detta har blivit tillgodosedda.

De övriga krav som motionärerna framfört kommenterade Lars-Ingvar Sörenson för en liten stund sedan. Utskottet anser att dessa frågor bör behandlas i samband med de avvägningar av övergripande natur som görs av finansutskottet i samband med behandlingen av budgetpolitiken och i övrigt av de fackutskott som behandlar konkreta förslag. Jag tror att enda utvägen är att här i riksdagen agera på detta sätt, om man inte är tillfredsställd med de förslag som regeringen har presenterat. Eftersom Lars-Ingvar Sörenson gjorde en markering där han drog vissa politiska slutsatser av utskottets ställningstagande vill jag understryka att ett enigt utskott står bakom detta ställningstagande.

Slutligen, herr talman, vill jag kort beröra den motion som Åke Gustavsson talade för. Jag delar naturligtvis hans uppfattning om det viktiga och angelägna i att det blir en fortsatt utbyggnad av företagshälsovården. Han kände sig inte tillfredsställd med utskottets skrivning, men man kan ändå notera som positivt att vi ställer oss bakom motionärernas uppfattning att det är angeläget med en snabb utbyggnad av de statliga hälsocentralerna. Det finns naturligtvis anledning att i det sammanhanget understryka vikten av att företagshälsovården i sin helhet byggs ut i vårt land i den omfattning och med den snabbhet som de ekonomiska resurserna och tillgången till läkare medger.

Utskottet har i sin skrivning inte enbart återopat den budgetmässiga situationen utan också framhållit att man inte kan bortse från den situation som råder på läkarsidan. Det är angeläget att samhället på olika sätt medverkar till att skapa ökade förutsättningar för en snabbare utbyggnad av företagshälsovården, inte minst på det statliga området.

Herr talman! Med dessa synpunkter vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

#### LARS-INGVAR SÖRENSON (s):

Herr talman! Jag ville bara med mitt inlägg fästa Arne Franssons och hans partikamraters – och naturligtvis hela utskottets – uppmärksamhet på att vi som sitter här i riksdagen är ett slags huvudmän för hela den statliga verksamheten. Den statliga sysselsättningspolitiken måste följas upp av oss och vi måste betrakta oss som ansvariga för den.

I den meningen hade det självfallet varit värdefullt om utskottet enhälligt hade uttalat att staten bör vara mönsterarbetsgivare. Det har betydelse i två riktningar. För det första har det betydelse för förhandlingssituationen. Det är självklart att ett avtal får en viss prägel om riksdagen gör ett uttalande i vilket man tar på sig ansvaret att vara mönsterarbetsgivare och en annan prägel om man inte gör detta uttalande. För det andra har det betydelse gentemot



regeringen i dess budgetpolitik. Regeringen måste ta hänsyn till om riksdagen som huvudman för den statliga verksamheten har uttalat att staten bör vara mönsterarbetsgivare.

Mot denna bakgrund kan man inte bortse från att det är betydelsefullt vad vi säger i dessa sammanhang. Det var egentligen bara det, Arne Fransson, som jag hade önskat mig av utskottet i detta sammanhang. Men där sviktar alltså utskottet. Och det hjälper inte, Arne Fransson, att utskottet är enhälligt i sitt sviktande.

Sedan säger Arne Fransson att vi fått ett MBL-avtal. Det är riktigt, men därav kan man inte utan vidare dra slutsatsen att det avtalet har tillgodosett personalorganisationernas krav. Även detta kan ses mot bakgrunden av frågan huruvida staten uppträtt som mönsterarbetsgivare och försökt tillgodose personalorganisationernas krav. Jag kan inte finna att detta avtal har tillgodosett alla de krav som personalorganisationerna hade anledning att ställa i den föreliggande förhandlingssituationen.

ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Man kan väl ändå hälsa med tillfredsställelse – på den punkten tror jag att Lars-Ingvar Sörenson och jag är överens – att man på den statliga sidan i ett tidigt skede kunde träffa ett MBL-avtal, som anger personalpolitikens inriktning på det statliga området.

I och med att man kunnat träffa detta avtal utgår jag ifrån att man varit något så när överens och att personalorganisationerna är tillfreds med det innehåll som detta MBL-avtal har fått. Om personalorganisationerna inte varit tillfredsställda med avtalets innehåll ligger det väl i sakens natur att man i detta skede inte varit beredd att teckna ett avtal.

Det finns anledning att följa utvecklingen på personalpolitikens område, men man kan ändå inte komma ifrån att staten här har gått före genom att i detta tidiga skede teckna ett avtal med personalorganisationerna.

LARS-INGVAR SÖRENSEN (s):

Herr talman! Jag är rädd att Arne Fransson även nu drar litet väl förhastade slutsatser av tillkomsten av detta avtal.

Det är väl riktigt som Arne Fransson säger att vi bör vara nöjda med att man kunnat teckna ett avtal. Så långt kan jag sträcka mig. Men det finns ju också en motpart, och även motparten känner ett ansvar. Det är fullt tänkbart att löntagarna känt ett ansvar för att så snabbt som möjligt få till stånd ett MBL-avtal som kunde bli vägledande. Det ansvaret kan ha gjort att personalorganisationerna tecknat ett avtal som innehåller kompromisser, och att man inte gått så långt som man skulle ha gjort om man inte känt detta ansvar. Den ansvarskänsla som Arne Fransson talar om finns alltså i så fall både hos personalorganisationerna och samhället.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m . 1 o c h 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1354 av Hans Wachtmeister, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m . 4

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkterna 2-4*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

## § 7 Tjänstgöringstiden för lärare vid svenska skolor utomlands

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1977/78:18 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till svensk undervisning i utlandet m. m. jämte motioner.

TAGE ADOLFSSON (m):

Herr talman! Motion 1977/78:1535 tar upp frågan om slopandet av sexårsregeln för svenska lärare utomlands.

Utskottet anser i likhet med utlandsskoleutredningen att sexårsregeln bör behållas av enbart pedagogiska skäl, som man uttrycker det. Utskottet tar därmed inte hänsyn till de stora olägenheter sexårsregeln innebär för svenska lärare och svenska skolor utomlands.

För det första: Då en lärare efter sex år måste återvända till Sverige står ingen lärartjänst och väntar. Detta kan innebära att läraren ej får någon tjänst i Sverige och därför måste byta yrke. Därmed kommer läraren aldrig tillbaka till vare sig någon skola i Sverige eller någon svensk skola utomlands.

För det andra: Det inträffar också ofta att lärare under nämnda sexårsperiod bildar familj och av det skälet ej kan återvända till tjänst i Sverige. Därmed är läraren för alltid borta från sitt yrke. Det är slöseri med den erfarenhet och det kunnande våra lärare vid svenska skolor utomlands representerar och leder självfallet till stora personliga problem för de lärare detta drabbar.

Herr talman! Ett annat problem för svenska skolor utomlands är fördelningen av statsbidraget. Det är inte alltid endast statsbidragsberättigade elever som får undervisning i svenska skolor utomlands. Den lokala skolstyrelsen kan slå ut det svenska statsbidraget på alla elever i skolan. Om statsbidragsberättigade elever utgör en minoritet i skolan kan detta leda till mycket höga terminsavgifter för de behöriga eleverna. Därför bör statsbidraget enligt min mening utgå oavkortat till de bidragsberättigade

eleverna.

Till slut: Lönen till lärare i svenska skolor utomlands utbetalas i svenska kronor. Senaste årets valutaförändringar har i många fall lett till stora lönminskningar. Det borde vara rimligt att lönen årsvis justerades i förhållande till valutaförändringar.

Herr talman! Jag finner det inte meningsfullt att mot ett enigt utskott yrka bifall till min motion utan ber i stället att på nytt få ta upp frågan i riksdagen.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Lärarna vid de svenska utlandsskolorna skall undervisa i enlighet med den svenska grundskolans läroplan. För att göra det är det angeläget att de tjänstgör hemma i svensk skola också och inte genom att vara utomlands för länge mister kontakten med det svenska utbildningsväsendet. Det är skälet till att vi tidigare haft och fortsättningsvis kommer att ha en regel som innebär att man kan förordnas endast för sex år. Om särskilda skäl föreligger kan man få dispens. Men jag tror det vore mycket olyckligt om man upphävde denna regel.

Däremot finns det ett inslag som herr Adolfsson talade om som är bekymmersamt. Det är att f. n. saknar läraren rätt till tjänstledighet från svensk tjänst för att få ta uppdrag utomlands. Där har utskottet uttalat att regeringen bör pröva att införa ett likadant regelsystem för utlandsskollärarna som för andra med statlig anställningsform som har tjänst utomlands. Jag hoppas att det skall bli en lösning på detta problem som innebär en större trygghet för lärarna.

Av pedagogiska skäl är det självklart att man skall använda sig av regeln om relativt begränsad tid utomlands. Lever man långt borta från Sverige är det mycket lätt att mista kontakten med utvecklingen inom det svenska utbildningsväsendet, och det skulle vara till skada för verksamheten utomlands.

TAGE ADOLFSSON (m):

Herr talman! Jag noterar med stor tillfredsställelse de vidgade möjligheter till tjänstledighet som anförandet av herr Alemyr annonserar. Men kvar står ju det faktum att om man skall hålla så benhårt på sexårsregeln som man hittills har gjort, så blir förutsättningarna för att fortsätta en tjänst utomlands mycket små.

Som jag sade i mitt första anförande kvarstår det faktum att lärare som bildar familj faller bort från undervisningen om inte dispensreglerna i framtiden starkt förändras. Och lärare som kommer hem och inte får någon tjänst är utanför skolan för tid och evighet, om de inte kan beredas tjänst här hemma och på den vägen på nytt kvalificera sig för utlandstjänstgöring.

Nr 113

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Tjänstgöringstiden  
för lärare vid svenska  
skolor utomlands*

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Det vi nu talar om har icke inneburit några svårigheter att få behöriga lärare till utlandsskolorna. Varje tjänst som utannonseras lockar en mycket lång rad sökande. Och om det hade varit så besvärligt på hemmaplan som herr Adolfsson säger, då hade det inte varit så många sökande. Det nuvarande systemet har inte visat några tecken på att det skulle vara svårt att få lärare till de här tjänsterna.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

TAGE ADOLFSSON (m):

Herr talman! Låt mig säga till herr Alemyr att vi i dag inte diskuterar svårigheterna att få lärare till utlandsskolorna, utan vi diskuterar de svårigheter som möter våra lärare som redan är i tjänst utomlands. Det är alldeles självklart att det är lätt att få lärare till dessa befattningar, men vad saken gäller är att dessa lärare upplever en lång rad svårigheter när de på sikt skall upprätthålla sina tjänster, och det problemet borde lösas.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Några sådana svårigheter har icke inrapporterats vare sig till utlandsskoleutredningen eller till utskottet från några lärare eller någon lärarorganisation.

TAGE ADOLFSSON (m):

Herr talman! Svårigheterna kan mycket lätt verifieras av de utlandslärare som kommit hem och inte har kunnat få någon tjänst hemma i Sverige och därmed inte kan återvända ut.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1977/78:19 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till sameskolor och specialskolan m. m. jämte motion.

*Punkten 1*

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 2*

**Dövskolornas bibliotek**

TYRA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill säga några ord om den motion som jag väckt rörande biblioteken på dövskolorna och som utbildningsutskottet behandlat i sitt betänkande nr 19.

Vi vet att det kommer en utredning som skall arbeta med specialskolornas

framtid, och utskottet hänvisar som brukligt är motionen till denna utredning. Men utskottet säger också att "någon särskild översyn av litteraturförsörjningen vid specialskolorna anser utskottet inte vara befogad". Utskottet utgår nämligen från att dessa frågor kommer att ingå i utredningen. Men, herr talman, det är för mig inte så självklart att dessa frågor ingår, när det ser ut som det gör i dag på dövskolorna. Jag menar att tillgången till litteratur på dessa skolor i dag är helt försummad. Detta är så mycket märkligare som det torde stå helt klart att bibliotek måste vara ett av de allra viktigaste hjälpmedlen just för de elever det här gäller. Jag blev helt enkelt både förvånad och upprörd när jag upptäckte hur illa det verkligen är ställt.

Något av det mest väsentliga för oss människor är ju att vi har ett språk. Dövskolornas viktigaste uppgift är därför att ge barnen möjlighet att kommunicera, att få ett språk. Men det måste ske på de dövas villkor. Det går inte att försöka göra dem till "kopior" av de hörande. Ögats möjligheter måste utnyttjas. Att lära sig läsa när man inte har ett språk, något att känna igen, är självfallet oerhört komplicerat. Det är då viktigt att man lär sig att utnyttja böckernas värld. För att få delaktighet i samhället måste man kunna läsa, och då måste man också träna bokanvändning. Men i dag är det så att medelstilletdelningen för detta ändamål räknas per capita på samma sätt som för andra skolor, vilket är klart otillfredsställande då behovet här är så mycket större.

På Vänerskolan finns några få, mycket slitna böcker – slitaget blir ju så mycket större när utbudet är begränsat – och eftersom anslaget också skall täcka personalens facktidskrifter blir resultatet att några sådana tidskrifter helt enkelt inte kan köpas in.

På Manillaskolan finns inte något bibliotek alls. Man har i årets budget tilldelats ett engångsanslag på 10 000 kr. för detta ändamål och har börjat att så smått bygga upp ett bibliotek. Men denna engångssumma är beklämmande otillräcklig – det torde kunna stå klart för var och en. Till detta kommer att eleverna bor på skolan i elevhem – detta gäller ju för samtliga specialskolor – och om dessa hem verkligen skall vara hemlika måste där också finnas bokhyllor med innehåll.

Jag påstår alltså, herr talman, att detta problem inte är tillräckligt uppmärksammat, och känner därför ett behov av att på detta sätt markera det.

Varje dövskola borde givetvis ha en bibliotekarietjänst, en person som också har hand om alla audiovisuella hjälpmedel. Egentligen är det inte bara bibliotek som behövs utan även mediatek, vilket är ett betydligt vidare begrepp. Men jag anser just tillgången på litteratur – för personer med detta speciella handikapp särskilt utformad litteratur – så nödvändig, att den måste få ett betydligt större utrymme i våra dövskolor än den har i dag.

Vad jag har velat åstadkomma med det här inlägget är alltså en erinran till berörda departement, att det i direktiven för den kommande utredningen rörande specialskolorna särskilt påpekas att litteraturtillgången för dessa skolor skall behandlas. Med tanke på situationen i dag är jag rädd att detta annars inte sker. Jag anser att den för dessa elever vitala frågan inte har varit

Fredagen den  
7 april 1978

*Vissa anslag inom  
industridepartementets verksamhetsområde*

tillräckligt uppmärksammas hittills.

Det är därför min förhoppning, herr talman, att dövskolorna i framtiden skall få en helt annan situation när det gäller elevernas möjlighet att tillgodogöra sig det kulturutbud som litteraturen utgör, men kanske framför allt den möjlighet till utveckling som utnyttjandet av litteraturen innebär.

STIG ALEMYR (s):

Herr talman! Tyra Johansson har alldeles rätt i sin beskrivning av verkligheten. Det är eftersläpningar och försummelse när det gäller utrustningen på specialskolorna. Jag beklagar det, och utskottet noterar också behovet. Men för en vecka sedan fattade riksdagen beslut om att det skall bli en utredning om specialskolan. När nu utskottet skriver – och jag hoppas att riksdagen beslutar på det sättet – att vi förutsätter att i utredningen skall frågan om utrustningen ingå, så kan departementet i sitt direktivskrivande inte gå förbi riksdagens uttalande. Därför hoppas jag att vi efter utredningen skall komma fram till en rimlig lösning på de problem som Tyra Johansson på ett så riktigt sätt hänvisat till.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 3*

Utskottets hemställan bifölls.

**§ 9 Vissa anslag inom industridepartementets verksamhetsområde**

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1977/78:42 med anledning av propositionen 1977/78:100 i vad avser vissa anslag inom industridepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

*Punkten 7 (Statens industriverk: Utredningar m. m.)*

Regeringen hade i propositionen 1977/78:100 bilaga 17 (industridepartementet) under punkten B 2 (s. 36–38) föreslagit riksdagen att till Statens industriverk: Utredningar m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett reserva-

Fredagen den  
7 april 1978

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:1640 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 3) hemstälts att riksdagen till Statens industriverk: Utredningar m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 5 milj. kr. förhöjt reservationsanslag av 12 902 000 kr.

---

*Vissa anslag inom  
industrideparte-  
mentets verksam-  
hetsområde*

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1640 yrkandet 3 till Statens industriverk: Utredningar m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 7 902 000 kr.

Reservation hade avgivits

1. av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Ivar Högström, Karl-Erik Häll, Rune Jonsson i Husum och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med anledning av motionen 1977/78:1640 yrkandet 3 till Statens industriverk: Utredningar m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 12 902 000 kr.

*Punkten 22 (Bidrag till Svenska Industrietableringsaktiebolaget)*

Regeringen hade under punkten B 19 (s. 78 f.) föreslagit riksdagen att till Bidrag till Svenska Industrietableringsaktiebolaget för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:1286 av Fritz Börjesson (c), vari hemstälts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att den vid en kommande planering om att främja näringslivet skulle överväga tillkomsten av ett tredje investmentbolag i Svetabs regi och att detta förlades till sydöstra Sverige.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag till Bidrag till Svenska Industrietableringsaktiebolaget för budgetåret 1978/79 anvisade ett reservationsanslag av 40 000 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1286.

Reservation hade avgivits

2. av Fritz Börjesson (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:1286 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anfört om behovet av ett tredje investmentbolag i Svetabs regi och med inriktning på sydöstra Sverige.

*Punkten 23 (Statens elektriska inspektion)*

Regeringen hade under punkten E (s. 157–162) föreslagit riksdagen att till Statens elektriska inspektion för budgetåret 1978/79 anvisa ett förslagsanslag av 5 044 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:797 av Tommy Franzén (vpk) och Karl Hallgren (vpk), vari hemställts att riksdagen beslutade om ett förslagsanslag till statens elektriska inspektion med en uppräknig på 50 % för budgetåret 1978/79 till 7 500 000 kr. och med resterande behov till kommande budgetår, så att inspektionen gavs resurser till 44 handläggande under budgetåret 1979/80.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:797 till Statens elektriska inspektion för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 5 044 000 kr.

**NILS ERIK WÅÅG (s):**

Herr talman! Riksdagen ägnade gårdagen åt att diskutera stålet, och den debatten gav ett högst påtagligt belägg för hur angeläget det är att vi i god tid gör klart för oss hur den svenska industrin skall kunna anpassas till marknaden för att inte bli akterseglad och omodern.

Industriverket har kommit till bl. a. för att vara ett utredningsorgan. En serie branschutredningar har utförts, men om det sammanhållande och framtidsplanerande greppet har direktiv saknats. I reservationen 1 till punkten 7 i näringsutskottets betänkande nr 42 har vi föreslagit att det nu skapas ett system med mer rullande framtidsplanering för utveckling av svensk industri, ett system som skall ligga till grund för statsmakternas beslut om industripolitiska insatser. För den utredningsverksamheten föreslår vi att industriverket skall få ett med 5 miljoner förhöjt anslag.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen 1.

**FRITZ BÖRJESSON (c):**

Herr talman! Med anledning av propositionen 1977/78:100, punkten 22, som avser bidrag till Svenska Industrietableringsaktiebolaget, har jag väckt motionen 1286, vilken behandlas i näringsutskottets betänkande nr 42. Motionens yrkande innebär en medelsanvisning till ett investmentbolag i sydöstra Sverige för att därmed skapa det tredje bolaget i denna form. Förut har riksdagen på förslag av regeringen beslutat anslå 40 milj. kr. till två sådana här bolag, dels ett i Värmland, dels ett i mellersta Norrland. Om man räknar ihop samtliga kriterier för en sådan här lokalisering kommer man otvivelaktigt till det resultatet att sydöstra Sverige står närmast i tur för det tredje investmentbolagets startande.

Eftersom man rent allmänt i fråga om skatterna och kommunernas problem i övrigt inte har möjlighet att jämnar ut över landet i dess helhet, får man försöka åstadkomma ett jämnare fördelat näringsliv. Då är detta den



enda väg som kan beträdas av skatte- och sysselsättningsskäl. Nedgången i sysselsättning är ganska kännbar i sydöstra Sverige liksom – det erkänner jag gärna – i andra delar av landet. Men ekot från de stora arbetsplatserna hörs bättre i den offentliga debatten. Det kommer man inte ifrån. Ett förhållande som borde beaktas mer är att de små arbetsplatserna och singeljobben, som inte kan omfattas av samma publicitet, borde uppmärksammas i större utsträckning.

Sydöstra Sverige är ett område med många små företag. Dessa de små företagens människor kan vara mycket eniga, men de är ofta maktlösa. De kan inte sätta samma kraft bakom orden som de stora företagen med de stora fackklubbarna.

Sydöstra Sverige är ett begrepp som vi har använt sedan många år tillbaka. Vid en försiktig regionmässig bedömning bör detta område omfatta Kalmar län, Blekinge län och Kronobergs län. I denna region finns områden tillhörande stödområdet, områden tillhörande den grå zonen samt mängder av utglesnade näringsgrenar och nedläggningshotade företag. Många av företagen är ganska små. Här ligger också den övervägande delen av den svenska glasindustrin, vars svårigheter är väl kända för riksdagens ledamöter.

Vad som i motionen 1289 av Bengt Fagerlund m. fl. sägs om glasindustrin och de olika glasbrukens ovissa framtid instämmer jag till fullo i. Det är sant att ytterligare företag har lagts ned, och på många håll råder stark oro för den framtida sysselsättningen just inom denna speciella bransch. Till en realistisk bild kan dock fogas att i Kosta i förra veckan invigdes en ny glasbruksanläggning till ganska stora investeringsbelopp. Den invigdes som bekant av kungaparet.

Yrkandet i motionen att åtgärder vidtages för att säkra branschens framtid i ett längre perspektiv har varken jag eller utskottets ledamöter i övrigt någonting emot, men vi har ansett att detta motionärernas önskemål kommer att beaktas av regeringen genom att noga följa utvecklingen och att en utvärdering av behovet av förlängt exportstöd skall komma att göras.

Utskottet anför beträffande min motion att de två investmentbolag som igångsatts är en försöksverksamhet och att det är naturligt att de har sin begränsade omfattning. Därför anser man inte att det skulle vara tillräckliga skäl till en utökning av verksamheten med ytterligare bolag.

Rent allmänt vill jag dock vidhålla och framhålla att skäl finns att i enlighet med vad jag anfört upprätta ett sådant investmentbolag i denna del av landet. Hur stor utökningen och omfattningen av dessa investmentbolag skall vara är naturligtvis en bedömningsfråga, men icke förty måste utvecklingen ligga i den riktning som motionen anger.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2 i utskottets betänkande nr 42.

Fredagen den  
7 april 1978

*Vissa anslag inom  
industridepartementets verksamhetsområde*

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Det är ett omfattande aktstycke som näringsutskottet presenterar i sitt betänkande nr 42. I 41 punkter tar man upp ett stort antal anslag som berör viktiga och väsentliga delar av svensk industri och dess framtida möjligheter i sin verksamhet. Jag kan dela Nils-Erik Wåågs uppfattning att i rådande konjunkturläge med en alltmer vikande utveckling för traditionellt starka industribranscher knyts förhoppningar till framtidsbranscher, genom vilka svensk industri skulle kunna utveckla en internationell slagkraft. Som jag och även utskottsmajoriteten ser på saken är det därför nödvändigt att samhället samverkar vid planeringen och även ger stöd när det gäller forskning och teknisk utveckling. Jag tror att denna uppfattning delas av samtliga partier här i kammaren.

Men det är klart att vi i vissa fall kan ha olika uppfattningar och det gäller anslagens storlek. Det kan bero på om anslagen är tillräckliga för just det ändamål för vilket man begär ökade bidragsramar.

Vid punkt 7 har fogats en reservation, som Nils-Erik Wååg talade för. Den gäller ett yrkande på 5 milj. kr. utöver regeringens förslag till statens industriverk. Det gäller vissa utredningsarbeten. Jag måste tillstå att de utredningar som Statens industriverk har gjort – själv har jag en rätt diger samling uppe på mitt rum, vilken jag tagit del av – har i de flesta fall inte resulterat i någonting. Man har gjort en utredning och en analys, men det har stannat vid detta under alla de gångna åren.

I årets statsverksproposition får industriverket för sina utredningar väsentligt förbättrade resurser och anslagen ökas från föregående år med drygt 3 milj. kr., dvs. till 7,9 milj. kr. för budgetåret 1978/79. Därför är utskottet inte heller berett att föreslå en anslagshöjning därutöver. Samtidigt redovisas i statsverkspropositionen att styrelsen för teknisk utveckling och IVA kommer att få i uppdrag att göra studier om Sveriges tekniskt industriella kompetens, vilket står angivet i proposition 1977/78:100, bilaga 17, s. 226. Utan att jag går händelserna i förväg, herr talman, måste det sägas att propositionen 1977/78:111 lagts fram, och denna berör just STU:s verksamhetsområde. Här har väsentligt ökade anslag tagits upp för STU:s verksamhet. Här ingår 9 delprogram. Riksdagen har under kommande år möjlighet att påverka inriktningen när det gäller just delprogrammen. Detta gäller framför allt teknikområdet.

Man har ökat anslagsramarna i propositionen med 25,9 % i jämförelse med föregående års budget. Jag och utskottsmajoriteten anser att de synpunkter som förts fram i motionen 1640 och som följts upp i reservationen täcks av det förslag som lagts fram i propositionen 1977/78:111 utöver vad som statsrådet aviserat, nämligen att STU och IVA kommer att få i uppdrag att utföra studierna om Sveriges tekniskt industriella kompetens. I det avseendet yrkar vi avslag på propositionen.

Herr Börjesson var uppe och talade för reservationen 2 vid punkten 22 och som gäller bidraget till Svenska Industrietableringsaktiebolaget. I både reservationen och motionen hemställer Fritz Börjesson att riksdagen ger regeringen till känna att vid en kommande planering om att främja

näringslivet man bör överväga tillkomsten av ett tredje investmentbolag. Vi anmodas att uttala oss för sydöstra Sverige.

Det är inte länge sedan vi hade en diskussion i riksdagen angående Svetabs etablering i Värmland, Bergslagen och mellersta Norrland. Det skedde i december, och då var vi överens, eftersom det här var fråga om en försöksverksamhet och utskottet inte skulle precisera var ett eventuellt nytt investmentbolag skulle ligga. Vi är alla överens om behovet av en ökad stimulans för att etablera nya industrier. Alla måste vara besjälade av detta, även om det i kammaren i dag inte verkar vara så stort intresse för dessa frågor, vilka berör en så livsviktig del av svensk arbetsmarknad, svensk industri och företagsamhet. Utanför detta hus är det desto större aktivitet – vi kan bara se på den aktion som handelskammaren satt i gång och som pågått i alla län. Bankerna ställer sig bakom och företagarföreningarna ställer upp. Man har här samlat mycket människor, både ungdomar och äldre, som är intresserade av att starta nya företag. Jag förmodar att även sydöstra Sverige har fått del av denna aktivitet. Jag har följt upp detta.

Utskottet är i detta läge inte berett att skriva ut var ett tredje investmentbolag skall ligga och därför yrkar vi avslag på denna reservation.

I punkten 12 hemställer utskottet att riksdagen som sin mening ger till känna vad utskottet anfört om gällande riktlinjer för de branschfrämjande åtgärderna avseende tekoindustrierna. Det innebär att bidragsreglerna bör uppfattas så, anser vi, att bidrag skall kunna ges inte bara för konsultundersökningar rörande olika kollektiva marknadsföringsåtgärder i syfte att stärka avsättningsmöjligheterna för svenska tekoprodukter, utan även för genomförande av marknadsföringsåtgärder. Bidrag skall alltså kunna ges för kollektiva marknadsföringsåtgärder såsom mässor, utställningar och försäljningskampanjer, och vi har i pressen tagit del av den kampanj som pågår här hemma i Sverige just för att köpa svenska tekoprodukter.

I punkten 31 hemställer utskottet, med anledning av motionen 1977/78:803, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om sammansättningen av styrelsen för statens provningsanstalt. Provningsanstaltens verksamhet berör stora delar av näringslivet och härigenom även intressen som de centrala fackliga organisationerna ser som sitt ansvar att bevaka. Vi säger i utskottsbetänkandet att det därför, som hävdas i motionen, kan vara befogat att också personer med anknytning till dessa organisationer ingår i styrelsen.

Herr talman! Jag skall fatta mig föredömligt kort. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

NILS ERIK WÅÅG (s) kort genmäle:

Herr talman! Det uppdrag Sven Andersson i Örebro nämnde, som angetts att utföras av Ingenjörsvetenskapsakademien och styrelsen för teknisk utveckling, är att göra studier av Sveriges tekniskt industriella kompetens m. m. Det är säkert mycket bra, men det är enligt vår uppfattning inte tillräckligt för att kartlägga en framtida näringspolitik. Därför behöver man identifiera de branschområden som på grund av sina utvecklingsmöjligheter

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Vissa anslag inom  
industrideparte-  
mentets verksam-  
hetsområde*

och sin storlek kan bli av betydelse för den framtida industritillväxten, och det ligger långt utanför det här uppdraget.

Det material vi är ute efter bör utgöra ett underlag för samråd mellan företag och samhälle, och det bör förbättra förutsättningarna för t. ex. en positiv utveckling inom områdena elektroindustri, miljöteknik, arbetsmiljöteknik, datastyrda produktionsprocesser, medicinsk teknik, industrimineral och transportteknik. Det är vad vi angivit i vår motion. Av Sven Anderssons anförande drar jag slutsatsen att vi nog är överens om målen, men att vi alltså inte är överens om medlen. Enligt min uppfattning behövs mer medel, närmare bestämt 5 milj. kr., och det styrker mig att än en gång yrka bifall till vår reservation.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Nils Erik Wååg tog upp några delområden som vi behöver titta på. Jag redovisade i mitt tidigare anförande att STU och regeringen i sin anslagsframställning vad gäller propositionen 111 har anvisat 9 områden, och där ingår bl. a. kollektivtransporter.

Bland delprogrammen för en mer långsiktig utveckling finns även ett delprogram för teknikområdet. För nästa år finns anslaget en totalsumma på 192 milj. kr. Jag är alldeles säker på att det man för fram i motion och reservation från socialdemokratiskt håll kommer att få fullständig täckning genom de anslagsramar och den inriktning STU-programmet kommer att ha. Självklart har utskottet möjligheter att i sin behandling av propositionen 111 föra in synpunkter som ligger i linje med det Nils Erik Wååg pläderat för.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag måste börja med att konstatera att utskottet inte tagit motionen 797 och dess syfte på allvar. Det framgår med all önskvärd tydlighet av betänkandet. Inte ens i debatten här i kammaren tar tydligen utskottets talesman motionen på allvar. Här går han upp i debatten utan att vara anmäld på talarlistan, när ungefär hälften av de olika frågor som behandlats i betänkandet tagits upp, för att svara oss som kommer efter i talarordningen. Det är tydligen inte bara i utskottsarbetet man från borgerlighetens sida visar sina odemokratiska idéer utan även när det gäller debatten här i kammaren.

Man skulle kunna beteckna det här betänkandet som ett verk av noviser i ett ämne som är av yttersta vikt för säkerheten. Det gäller säkerheten inom arbetsmiljön. Det gäller säkerheten mot brandrisken. Det gäller säkerheten för allmänheten att inte utsättas för elektrisk ström på grund av nedslitna eller felaktiga elanläggningar.

Statens elektriska inspektion är ett organ som har till uppgift att utöva kontroll och tillsyn över alla i landet förekommande starkströmsanläggningar. Det kanske finns skäl att något förklara för både utskottet och övriga ledamöter vad en starkströmsanläggning egentligen är. Med starkströmsanläggningar avses enligt starkströmskungörelsen "elektrisk anläggning för sådan spänning, strömstyrka eller frekvens som kan vara farlig för person

eller egendom". Detta säger kanske inte de ärade utskottsledamöterna så mycket, men jag kan fortsätta. En lågspänning, alltså under 50 volt, är normalt inte farlig för liv men kan väl genom värmeutveckling på grund av ett eventuellt överslag orsaka brand. Spänningar som är normala i hemmen ligger på 220 eller 380 volt – det är litet beroende på förbrukningsartiklarna. Men detta är spänningar som är väl så farliga för människans liv.

Inom industrin används ofta avsevärt högre spänningar, t. ex. som inmatningar till transformatorstationer för nertransformering till spänningar som motsvarar maskinernas eller andra förbrukningsartiklars märkspänningar. Här förekommer allt från 220 volt till flera tusen volt.

Under 1977 uppgick elenergikonsumtionen i det här landet till ungefär 80 TWh. Ungefär hälften av denna förbrukning är att hänföra till den egentliga industrins behov i dess nuvarande utformning. Vi kan lugnt utgå ifrån att denna förbrukning inte i någon avsevärd grad kommer att minska.

Med detta hoppas jag ha kunnat klargöra för utskottet vad det egentligen rör sig om och även något ha kunnat klargöra vikten av statens elektriska inspektions-, övervaknings- och tillsynsarbete. Utöver detta har inspektionen också till uppgift att tolka de omfattande föreskrifter som reglerar detta område, liksom att fungera som rådgivande organ i elsäkerhetsfrågor. Utöver de uppräknade uppgifterna åligger ytterligare uppgifter inspektionen.

Statskontoret har gjort en utredning om elinspektionens vara eller inte vara och kommit fram till att den trots allt har en stor uppgift att fylla. Något som däremot inte föreslås av statskontoret är den resursförstärkning som fordras för att inspektionen skall kunna uppfylla de ålägganden som statskontoret kräver då man talar om inspektionens stora uppgift. Statskontorets utredning kritiserar av många remissinstanser och då framför allt av de främsta experterna på området. Man kan t. o. m. säga att de mer eller mindre underkänner utredningen och dess syfte. Elinspektionen har under många år, och i flera sammanhang, störts i sitt arbete just av en massa utredningar om dess uppbyggnad och arbetsuppgifter. Detta framgår klart också i remissvaren från de olika inspektionsdistrikten.

Svenska elektriska kontrollanstalten, SEMKO, säger i sitt remissvar beträffande arbetsuppgifterna att SEMKO kommer i kontakt med "provningspliktig utrustning som vi icke har haft tillfälle att godkänna och icke prövningspliktig liknande utrustning behäftad med säkerhetsmässiga bristfälligheter. Det ingår icke i våra uppgifter som riksprovplats att vidta åtgärder i sådana fall. Ett flertal sådana ärenden bör därför hänskjutas till Elektriska Inspektionen för åtgärd." För bara detta ändamål anser SEMKO att det åtgår mer än en heltidstjänst.

Elinspektionens östra distrikt anför i sitt remissvar, att det är viktigt att notera att tillsyn med besök på anläggningar är inspektionens viktigaste verksamhet. Särskilt bör produktions- och distributionsanläggningar samt sjukhus regelbundet besökas av inspektionen, framhåller man, då dessa typer av anläggningar normalt inte blir föremål för besiktning av andra organ. Vidare säger man att utbildning av andra inte kan komma i fråga med

Fredagen den  
7 april 1978

*Vissa anslag inom  
industrideparte-  
mentets verksam-  
hetsområde*

nuvarande resurser. Detta gäller, herr Sven Andersson i Örebro, också kontakten med andra intressenter. En utökning av deras antal – något som föreslås i utredningen och som inspektionen också ställer sig positiv till, då det förutsätts öka säkerheten – kan inte heller komma i fråga med de nuvarande resurserna. En sådan verksamhet kan inte påbörjas förrän den handläggande personalen förstärkts.

Beträffande planeringen anför inspektionen, att handläggarna på distriktet mest är sysselsatta med arbetsuppgifter som styrs av efterfrågan utifrån. För att göra planerade inspektioner på *egget* initiativ finns av resursskäl i dagsläget endast en mycket begränsad möjlighet, anser man.

Statskontoret säger i sin utredning att tillsynen bör utgöra ca 50 % av tiden för inspektionernas arbete. Det är viktigt att understryka att just inspektionen och tillsynen på anläggningar som är i drift verkligen utökas. Det räcker inte med att omorganisera den nuvarande verksamheten på så sätt att resurserna som finns f. n. till 50 % blir tillsynstid. Det finns verkligen skäl – i enlighet med vad som anförs av inspektionerna – att utöka resurserna totalt för inspektionerna så att deras verksamhet blir vad den borde vara, dvs. en resursförstärkning som innebär att det blir inspektionerna som styr verksamheten och inte utifrån inkommande uppgifter. Som det nu fungerar är det framför allt de undermåliga anläggningarna som inte blir synade; de som äger dem anser naturligtvis att de av kostnadsskäl inte kan anlita inspektionen för besiktning. Det rör sig inte då enbart om säkerhetsfrågor, utan i främsta rummet kommer driftsäkerheten att stärkas med en utökad tillsyn och med anledning därav vidtagna åtgärder.

I stort kan sägas att de synpunkter som redovisats från östra distriktet av elinspektionen också stöds av de övriga distrikten.

Det är med tanke på vad jag här har refererat sannerligen ett ynkligt svar som utskottet ger.

För arbetsmiljöerna fordras det att elinspekteringen kommer till stånd. Den elektriska skyddslagstiftningens krav kan inte heller med nuvarande resurser på något vis uppfyllas.

Oavsett vad man har för uppfattning om den nya arbetsmiljölagen, som skall komma i tillämpning den 1 juli i år, kommer även genom denna större krav att ställas på den verksamhet som åvilar elinspektionen. Men inte ens till detta är regeringen beredd att ge några resurser – och det till en verksamhet som ingår i den nya lagstiftning som förre partiledaren och arbetsmarknadsministern Per Ahlmark så varmt talade för i höstas, när arbetsmiljölagen behandlades.

Den här lagstiftningen börjar gälla om några månader, men när det är fråga om att följa upp de fagra löftena och vackra fraserna avslår samma regering resursförstärkningen för budgetåret 1978/79, alltså samma år. Skenheligheten lyser igenom hos den borgerliga regeringen. Men vad menar socialdemokraterna med sitt tal om att den nya arbetsmiljölagen kommer att vara så revolutionerande, när de inte heller tillstyrker de resursförstärkningar som här har krävts? Ämnar ni socialdemokrater också sänka den nya arbetsmiljölagen och förhindra bättre arbetsmiljöer, eller tänker ni er att lekmän på

området skall klara av jobbet?

Herr talman! Den ovillighet till sakbedömning som utskottet gör sig skyldigt till hade kunnat förhindras, åtminstone till en del, om vänsterpartiet kommunisterna hade getts möjlighet att driva sina motioner till realbehandling i utskotten. Här är återigen ett exempel på vad den odemokratiska majoriteten i det här huset åstadkommer med sitt tvivelaktiga beteende.

Jag yrkar bifall till motionen 797.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Huruvida det är demokratiskt eller odemokratiskt att Tommy Franzén kommer efter mig på talarlistan kan ju diskuteras. Men talarlistan är en sak som jag har mycket små möjligheter att påverka, eftersom det är kammarkansliet som avgör hur den skall ställas upp. När jag anmäler mig till ett visst ärende vet jag inte vilka andra som också har anmält sig; f. ö. gjordes anmälan i det här fallet för flera veckor sedan.

I alla fall har vi noviser i näringsutskottet fått undervisning av Tommy Franzén i hur sakernas ordning bör vara. Och vi har faktiskt tidigare läst Tommy Franzéns motion, som han läste upp vissa delar av i sitt anförande här.

Statens elektriska inspektion har – det håller jag med Tommy Franzén om – en mycket viktig uppgift. Att den inte har fått personalförstärkningar på flera år är också riktigt. Men i vad gäller den här budgeten och den verksamhet som ligger närmast framför förhåller det sig till stor del så här: Statskontorets översyn har pågått. Något ställningstagande till arbetsmiljöutredningens förslag är inte gjort. De olika inspektionernas motiveringar för äskande av tjänster har inte varit särskilt klargörande. Resultatet har blivit oförändrat antal tjänster.

Utskottet har från SIND också inhämtat att verket i princip inte använder ej slutligt behandlade utredningsförslag – t. ex. arbetsmiljöutredningen och statskontorets organisationsöversyn – som underlag för petita.

Vad beträffar Tommy Franzéns överdrifter i motionen, där han vill göra gällande att det är profitintressen som styr statens elektriska inspektion, förhåller det sig som vi skriver på s. 16 i utskottsbetänkandet: "Några uttalanden av den långtgående innebörd som anförs i motionen görs emellertid inte."

TOMMY FRANZÉN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar att Sven Andersson i Örebro, trots att han säger att han har läst motionen och påstår att jag läser upp den här i kammaren, tydligen inte har gjort det. För det första har jag inte citerat någonting ur motionen, för det andra har jag inte vare sig i motionen eller i mitt anförande här sagt att statens elektriska inspektion styrs av profitintressen. Vad jag har sagt är att det finns profitintressen som styr om det skall bli besiktning av anläggningarna eller ej. Anledningen är att statens elinspektion inte har resurser att gå ut på fältet och ta reda på vilka anläggningar som är undermåliga. Med de resurser som finns är statens elinspektion tvungen att

Fredagen den  
7 april 1978

*Vissa anslag inom  
industrideparte-  
mentets verksam-  
hetsområde*

klara av vad som kommer utifrån. De som på grund av profitintressena inte ser till att de har justa anläggningar ringer inte heller till elinspektionen och ber om besiktning. Detta gällde alltså de långtgående uttalanden som utskottet hänvisat till i sitt betänkande.

Men vad menar egentligen utskottet? Jo, det rör sig just om uttalanden om resursförstärkningar. Man säger att det är bra med förstärkningar beträffande fältarbetet m. m. I det sammanhanget vill jag helt kort återge vad västra distriktet skriver med anledning av den remissbehandling, som beträffande den tidigare utredningen av statskontoret avslutades redan i september 1977 – alltså i god tid, innan det blev aktuellt att ta slutlig ställning till vad som skall ansås och inte ansås när det gäller resurserna. Västra distriktet skriver att det anser att det skall vara mera tillsyn och utbildning och att detta ökar arbetsuppgifterna och naturligtvis också inspektionens hela arbetsvolym. Man skriver: "Slutsatsen blir att en kraftig resursförstärkning krävs om inspektionen skall kunna ägna den tid åt tillsyn som är nödvändig."

SACO/SR är inne på samma linje. Det gäller alltså de som organiserar, dvs. inspektörerna, den handläggande personalen. Även SACO/SR talar om en kraftig höjning av resurserna och menar att man beträffande både arbetsmiljöutredningen och tillsynsarbetet självfallet måste kräva personalförstärkningar.

Arbetskyddsstyrelsen å sin sida skriver: "Enligt styrelsens uppfattning torde en förstärkning av inspektionen jämfört med nuläget vara en förutsättning för att den skall hinna med att tillse även arbetsmiljöfrågorna på det elektriska området i önskvärd omfattning. För det framtida samarbetet mellan arbetskyddsstyrelsen, yrkesinspektionen och den elektriska inspektionen är det i hög grad angeläget att denna kan göra de insatser i förebyggande syfte som den elektriska skyddslagstiftningen förutsätter."

Jag skulle kunna anföra andra skäl som kommit fram under remissarbetet, bl. a. från SEMKO. Nu är dock tiden slut på grund av den något underliga talarordningen, men ja återkommer.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! I utskottets betänkande citeras på s. 15 delar av motionen. Det står bl. a. följande:

"I motionen 1977/78:797 hävdas bl. a. dels att 'inspektionen' anser bedömningen av möjligheterna att genom rationaliseringar få till stånd ökade insatser av inspektionen för tillsyn och kontroll vara orimlig, dels att inspektionen 'sedan många år' har framställt krav om utökningar av antalet tjänster."

Därefter kommer på s. 16 den här meningen: "Dessa krav har enligt motionärerna inte tillgodosetts på grund av motstånd från dem som vill hålla nere kostnaderna för undermåliga elektriska starkströmsanläggningar till förmån för sina profitintressen."

Hur kan man fatta detta på annat sätt än jag tidigare redogjort för?

I sitt första inlägg redovisade Tommy Franzén Sveriges elenergikonsumtion för kammarens ledamöter, nämligen 80 TWh. Tommy Franzén har ju



läst upp vissa delar av motionen. Nåväl, herr talman, jag står fast vid utskottets skrivning och yrkar än en gång bifall till utskottets hemställan.

TOMMY FRANZÉN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! En viss potentat lär tolka Bibeln som det passar honom, och det är vad Sven Andersson i Örebro gör när han rycker ut en mening här och en mening där ur motionen.

Den utgångspunkt som statens elektriska inspektion haft när den tagit upp frågan om resursförstärkningar har varit att få åtminstone något utöver vad den nu har. Men jag har talat med flera av inspektörerna i distrikten och fått klart besked om att deras krav under många år varit att få en väsentligt större ökning, även om detta inte framgått av de slutliga formuleringarna. Innebörden av vad den som jag talade med sist sade var ungefär att det kan vara riktigare att ta till ordentligt, så att vi åtminstone kan lå någonting.

Jag vill säga till Sven Andersson och till utskottets företrädare i övrigt att elinspektionens handläggande personal känner en uppgivenhet inför möjligheterna till resursförstärkningar och att det kanske är därför som de också framfört så små faktiska petakrav till industriverket. Den del av dessa som industriverket efter prutning har fört vidare till regeringen har denna sedan inte tillmötesgått vad gäller en enda tjänst. De ursprungliga kraven skärs alltså ned, så att det till slut inte återstår någonting.

Det är möjligt att det kommer att gå något annorlunda till när nu överinspektörerna själva skall göra upp budgetförslagen och också i dessa verkligen kommer att redovisa till vilka ändamål resursförstärkningarna behövs.

Den besiktning som det här är fråga om behövs för att hålla elanläggningarna i gott skick. Jag vet inte i vilken utsträckning Sven Andersson har studerat stora fördelningsanläggningar, distributionsanläggningar osv., men jag som arbetat på området i över 20 år vet hur det är ställt på de punkterna.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Med anledning av den oro och otrygghet de anställda inom den manuella glasindustrin känner har vi under den allmänna motionstiden väckt motionen 1289.

Vi krävde där en snabb utvärdering av stödet till branschen samt att åtgärder vidtas för att säkra branschens framtid i ett längre tidsperspektiv. Vi gjorde detta eftersom industriministern i sin budgetproposition inte med ett ord berör framtiden. Stödbeloppen är dessutom oförändrade. Någon uppräknings har inte skett med hänsyn till inflationen. Detta måste innebära att man accepterar den nedläggning av företag som sker – då uppstår ju inte något stödbehov. Det är ett bekvämt sätt att angripa problemen.

Jag måste säga att jag är djupt besviken på utskottets hantering av frågan.

Man hänvisar till att industriverket fått i uppdrag att i anslagsframställningen för budgetåret 1979/80 om möjligt redovisa förslag om när de olika

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Vissa anslag inom  
industridepartementets verksamhetsområde*

branschprogrammen lämpligen kan avslutas. Man undviker att säga något om den akuta situation vi befinner oss i, med två nya konkurser, nämligen vid glasbruken Pukeberg i Nybro kommun och Björkshult i Högsby kommun. Är branschen för liten för att man skall intressera sig för den, eller tycker man inte att det finns någon anledning till oro?

Jag tänker ta mig friheten att här, eftersom utskottet inte gjort det, redovisa några synpunkter som kan tjäna som ord på vägen till industriverket.

Branschen är liten och den krymper för varje år med 200–300 anställda. F. n. är antalet anställda 1 900 i hela landet. Glasbruken är ofta den enda eller dominerande industrin på orten. Det är bråttom med aktiva handlingar om man har som målsättning att vi skall ha den manuella glasindustrin kvar.

Vad finns det då för skäl till att ha den kvar?

Utöver sysselsättningsskäl som jag nyss berört finns ytterligare några aspekter på frågan. Vi har kvalitet och yrkesskicklighet och vi har en ur kulturhistorisk synpunkt unik brukstradition. Har vi råd att göra oss av med detta kulturarv? Nej, enligt min mening absolut inte.

Är man sedan förhoppningsvis bestämt att vi skall bevara denna industri uppkommer frågan: Hur stor skall branschen vara? Som det nu är sker nedläggningar helt på kapitalägarnas villkor. Jag tycker att man tillsammans med de anställda skall bestämma sig för hur stor branschen skall vara och hur man skall kunna undvika ytterligare nedskärningar. Det är uppenbart att företagsägarna behöver hjälp med detta.

Att veta hur framtiden kommer att gestalta sig är en nödvändighet för de anställda, för berörda kommuner och för planeringen av yrkesutbildningen. Yrkeskunnandet avvecklas f. n. i stället för att utvecklas. Det är också helt avgörande för den gemensamma anläggning för råvaruhanteringen, som man håller på att projektera, att veta hur stor mängd råvara man skall planera för.

Branschen domineras av två ägargrupper, Uppsala-Ekeby och Wallenberggruppen. Hur kommer dessa att agera i fortsättningen? Tänker man göra nödvändiga arbetsmiljöinvesteringar o. d. vid de små bruken, eller koncentrerar man insatserna till några få orter?

Det var många centerpartister i mitt hemlän som i valrörelsen talade sig varma för de små bruken och i högtidliga ordalag talade om den ljusnande framtid som skulle komma bara det blev ett regeringsskifte. Det blev ett regeringsskifte, men någon ljusnande framtid har vi inte sett tillstymmelsen till. Branschen har i stället gjort sig av med ca 600 anställda sedan valet, många av dem från små bruk. Det hade varit bra om Fritz Börjesson även på denna punkt hade uttryckt en egen åsikt i betänkandet, eftersom han instämmer i motionen, där vi talar om att vi är oroliga för framtiden.

Sammanfattningsvis vill jag att regeringen genom industriverket snabbt tar tag i problemen och bestämmer sig för att vi skall ha manuell glasindustri kvar. I så fall bör man tillsammans med de anställda bestämma hur stor branschen skall vara och gemensamt planera lämpliga åtgärder för att skapa trygghet för framtiden.

Det är här väsentligt att den manuella glasbranschens karaktär av

kvalificerat konsthantverk bibehålls. Det finns nämligen en tendens att man övergår till sådana arbetsprocesser som gör att yrskunnandet försvinner.

Samtidigt med denna framtidsplanering för branschen måste man planera för insatser på de orter som hittills drabbats av nedläggningar. Jag litar inte på några s. k. självläkande krafter, utan här krävs samhälleligt initiativ. Ett tredje investmentbolag kan t. ex. vara en god början.

Ett enigt utskott anser att vi kan avvakta industriverkets utvärdering, och jag lär inte ha någon större framgång med något annat yrkande. Men det är såvitt jag vet inte förbjudet att börja denna utvärdering omedelbart.

I detta anförande instämde Bengt Fagerlund (s).

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Glasindustrin har vi diskuterat under många år. Det har förts fram olika program – korta program, ettåriga program och fr. o. m. innevarande budgetår har vi också ett treårigt program.

Det är bra att vi har fått ett förlängt program – det håller jag med motionärerna om. De tidigare korta programmen var inte tillräckliga för att man skulle få en enhetlig bild och en översyn av de problem som fortfarande finns i mycket hög grad.

I motionen begär man nu en snabb utvärdering av stödet till den manuella glasindustrin. Både utskottet som inhämtat upplysningar från industriverket och jag själv har varit i kontakt med ordföranden för den här gruppen inom industriverket, Bert Ekström, för att diskutera dessa frågor och få veta huruvida det är möjligt att göra en snabb utvärdering efter endast ett år. Men vi fick helt klart för oss att det är helt omöjligt. Gruppen arbetar fortlöpande. Under de tre första åren skall den undersöka vilka möjligheter staten har att gå in.

I utskottsbetänkandet och propositionen redovisas också vilka stödåtgärder som har vidtagits och vilka åtgärder som kommer att vidtas för den manuella glasindustrin – som sannerligen har det svårt, det är vi alla överens om. Emellertid sitter facket med i den här gruppen i industriverket och har självklart möjligheter att påverka gruppens bedömning.

När det gäller att vidta åtgärder för att säkra branschens framtid har industriverket fått i uppdrag att efter branschprogrammets genomförande komma med förslag om förlängning. Så står det också i propositionen. Detta är i och för sig tillfredsställande. Men branschen har uppenbara problem, och då bör man självfallet först undersöka vilka möjligheter som finns att producera varor och sälja dem. Såvitt jag förstår går det inte att producera flera varor än man kan sälja. Detta är emellertid ett problem som ett flertal branscher får dras med.

Sedan några ord också om de självläkande krafterna. Det har framgått av både propositionen och utskottsbetänkandet att avsevärda stödåtgärder sätts in för ett antal industrier. Detta görs framför allt för att på bästa sätt skydda fortsatt sysselsättning för dem som jobbar där. Problemen kvarstår emellertid

till stor del – det vill jag gärna hålla med om – men vi får väl sätta in alla arbetsmarknadspolitiska medel som står till vårt förfogande för att avhjälpa dem. Det stora problemet för glasbranschen är att den har svårt att få avsättning för sina varor.

LENA ÖHRSVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Ja, avsevärda stödsatser har behövt sättas in, men man kan ändå fråga sig om stödet har varit tillräckligt, eller om det möjligen kan vara konstruerat på ett felaktigt sätt. Eller är det kanske något fel på det sätt varpå man har organiserat sin verksamhet? Stödet har inte fått den effekt som man hade tänkt sig.

Jag vill hänvisa till att Erik Hovhammar i en debatt här i maj förra året sade att man med rätt organisation bör kunna sysselsätta de anställda som vi har i dag, knappa 2 500. Men så många har vi inte kvar i dag, och branschen fortsätter att krympa med mellan 200 och 300 personer om året. Därför tycker jag det finns anledning till oro. Vi måste vidta snabba åtgärder i den här frågan!

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror det är synnerligen svårt att, som det föreslås i motionen, knappt ett år efter föregående riksdagsbeslut om stödet till den manuella glasindustrin omedelbart göra en snabb utvärdering. Branschgruppen arbetar nu i industriverket och har fortlöpande översyn och följer utvecklingen i branschen. Man kan därför räkna med att facketts representanter där slår larm, om det skulle visa sig att utvecklingen blir en annan än man räknat med. Jag förutsätter att det sker i så fall. Det är ju därför vi har branschprogrammen och branschråden i industriverket.

LENA ÖHRSVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Facketts representanter slår säkert larm, men de är inte i majoritet och kan alltså inte ensamma avgöra frågan. Vi krävde i en motion förra året att löntagarna skulle vara i majoritet i arbetsgrupperna, men det förslaget avslog den borgerliga majoriteten i riksdagen.

Vi anser att det hos de anställda finns ett väldigt kunnande som man bör ta till vara, och även Sven Andersson i Örebro litar tydligen på att de skall slå larm om det skulle behövas. Eftersom de som sagt inte har majoriteten hänger emellertid avgörandet i den här frågan inte bara på dem.

Man måste också ha en målsättning för stödets inriktning, och jag tycker man först bör bestämma sig för hur stor branschen skall vara och sedan planera i förhållande till det – man måste ju veta vad man har att rätta sig efter.

Förste vice talmannen anmälde att Sven Andersson i Örebro anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

INGRID ANDERSSON (m):

Herr talman! Med anledning av min motion 1977/78:598 om ökat stöd till hemslöjden vill jag framföra några synpunkter.

Ordet hemslöjd uppfattas olika av olika människor, beroende på om vederbörande har kommit i kontakt med vad hemslöjden egentligen innefattar. Den svenska hemslöjden har urgamla anor. Månghundraåriga traditioner kan här spåras, både i tillverkningsätt, kvaliteter och mönster.

Hemslöjdsföremålen avspeglar olika tidsepokers och provinseras stilideal. De utgör också en mätare på hantverkskunnande och yrkesskicklighet. Materialkännedom, kunskap om gammal teknik och om mönsterskapande samt förmågan att producera hemslöjdade varor finns i dag framför allt hos den äldre generationen. Det är fråga om en yrkesskicklighet som många gånger har gått i arv genom sedvänja och släkttraditioner. Dessa produkter utgör en värdefull påminnelse om ett kulturarv. I ett levande svenskt kulturliv har hemslöjden en betydelsefull roll, som vi bör slå vakt om. Det gäller för oss att föra detta arv vidare till kommande generationer.

Många ställer sig kanske frågan: Behöver vi i dag dessa hemslöjdsalster? Marknaden är ju i dag översvämmad med prylar i de mest skiftande utformningar. Trots den slit-och-släng-mentalitet som har präglat vår tillvaro finns det många människor – framför allt unga människor – som hyser ett stort intresse för hemslöjd. De satsar mycket av sin fritid på att genomgå kurser och studiecirklar för att fördjupa sig i de labyrinter som hemslöjdsutövning innebär.

Förutom att vara ett kulturbärande element har hemslöjden en viktig funktion för sysselsättning och socialt liv, framför allt i glesbygden, samt som arbetsterapi vid sjukvårdsinrättningar. För de människor som av handikapp, geografiska, sociala eller andra orsaker är utestängda från en traditionell arbetsmarknad kan hemslöjdande verksamhet vara ett livsviktigt arbetstillfälle. För en handikappad människa är detta att skapa med sina händer av mycket stor betydelse. En rullstolsbunden människa uttryckte en gång för mig sin syn på denna verksamhet. Hon sade att den här verksamheten är av samma betydelse för henne som lyriken för poeten och sonaten för musikälskaren. Just detta att med sina händer kunna framskapa en nyttig och kvalitativt högtstående produkt var för henne av livsviktigt betydelse.

Det är ur samhällets synvinkel viktigt att sätta in hemslöjden i ett större sammanhang eftersom den, förutom den kulturella betydelsen i allmänhet, tillfredsställer en mängd varierande individuella behov. Det finns också anledning att koppla ihop den med frågor som rör sysselsättning, glesbygd, åldringsvård, fritid, konstnärligt skapande m.m.

Statsmakterna har också en uppskattande och positiv syn på hemslöjden, vilket kommit till uttryck i ekonomiskt stöd för verksamheten. Det är värdefullt att omkostnaderna för hemslöjdens produkter i så stor utsträckning som möjligt kan bäras av köparen-konsumenten. I dagens ansträngda statsfinansiella läge är det därför angeläget att understryka hur en sådan utveckling skall kunna initieras. Det finns anledning att tro att ökad information om produkternas kvalitet och tillverkningsätt också stimulerar

Nr 113

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Vissa anslag inom  
industridepartementets verksamhetsområde*

Fredagen den  
7 april 1978

*Vissa anslag inom  
industrideparte-  
mentets verksam-  
hetsområde*

kunderna att köpa dem.

En sådan konsumentupplysning som i dag bedrivs aktivt på flera ställen kan ses som en riktig men inte tillräcklig åtgärd i marknadsföringen. Hemslöjdsföreningarnas affärsverksamhet har till syfte att sälja de varor som tillverkas av slöjdare samt att förse dessa med råvaror, mönster, service och rådgivning. I de alltmer komplicerade sammanhang i vilka föreningarna bedriver sin verksamhet ställs höga krav för att denna verksamhet skall kunna leva vidare. Det fordras kunskaper i marknadsföring, företagsledning, administration, ekonomisk styrning m. m.

Mot bakgrund av vad jag här har anfört vill jag påvisa att ett ökat ekonomiskt stöd från statens sida för rådgivning och utbildning, främst avseende marknadsföring, bör ges till hemslöjdsföreningarnas affärsverksamhet. Regeringen har tillsatt en utredning i syfte att ange riktlinjer för det statliga stödet till hemslöjden.

Herr talman! Jag har inget yrkande utan hoppas att denna utredning särskilt beaktar de synpunkter som jag anfört i min motion. Med mycket stort intresse avvaktar jag utredningens arbete, och jag hoppas att det skall bli positivt för hemslöjdens framtid.

Överläggningen var härmed slutad.

*Punkterna 1-6*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

*Punkten 7*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Erik Wååg begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 42 punkten 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Erik Wååg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 146  
Nej - 137  
Avstår - 1

*Punkterna 8-21*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

*Punkten 22*

## M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

## M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Fritz Börjesson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

*Punkten 23*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 797 av Tommy Franzén och Karl Hallgren i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 42 punkten 23 röstar ja,  
den det ej vill röstar nej.  
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 797 av Tommy Franzén och Karl Hallgren i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	268
Nej	–	13
Avstår	–	1

*Punkterna 24–41*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

**§ 10 Utredning rörande Statsföretag AB**

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1977/78:43 med anledning av motion om utredning rörande Statsföretag AB.

**INGVAR SVANBERG (s):**

Herr talman! Den 1 december 1977 bemyndigade regeringen industriministern att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda frågan om Statsföretag AB:s verksamhetsinriktning och mål m. m. Statssekreterare Gunnar Söder har senare utsetts till utredare.

Vi från socialdemokratiskt håll anser denna utredning vara synnerligen betydelsefull och viktig och finner det därför ytterst anmärkningsvärt att en

politiskt så viktig fråga görs till föremål för en enmansutredning. Vi har därför i en motion yrkat att denna utredning skall få parlamentarisk sammansättning.

Vid ärendets behandling i utskottet har det från företrädare från departementet framhållits att det ytterst är tidsfaktorn som föranlett att utredningen fått denna sammansättning. Avsikten är nämligen att utredningens resultat skall ingå i underlaget för en proposition om den framtida näringspolitiken, som regeringen planerar att lägga fram våren 1979.

Efter diskussion har utskottet enhälligt beslutat föreslå att utredningen, med hänvisning till tidsfaktorn, inte får någon ändrad sammansättning men att riksdagen uttalar önskemålet att en parlamentarisk referensgrupp knyts till utredningen. Denna referensgrupp bör hållas orienterad om utredningens arbete och bli i tillfälle att överlägga med utredaren och delta i utformningen av utredningens slutliga rekommendationer. Då detta utskottets beslut till en väsentlig del tillgodoser yrkandena i vår motion har vi kunnat medverka till det enhälliga beslutet. Jag har därför, herr talman, inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

## § 11 Fritidsbebyggelse

Föredrogs civilutskottets betänkande 1977/78:22 med anledning av motioner om fritidsbebyggelse m. m.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Turist- och rekreationspolitiken är i dag i många stycken en återspeglning av klassamhällets orättvisor och värdering. Det sociala behovet får ge vika för privatkapitalets vinst- och spekulationsintressen.

Detta har blivit speciellt märkbart inom de delar av vårt land som är särskilt attraktiva fritidsområden. Det gäller exempelvis Västkusten men också Dalarna, Härjedalen och Jämtland, där en enorm exploatering och privatisering pågår.

Jag har tillsammans med några partikamrater tagit upp dessa problem i motion nr 1677 som tillsammans med andra motioner behandlas i civilutskottets betänkande nr 22. Vi har i motionen gett exempel på hur attraktiva markområden köpts upp och hårdexploaterats av privatkapitalet, som gör stora spekulationsvinster, medan naturen utsätts för stor förslitning.

Avskräckande exempel på detta är Brattliprojektet i Strömsunds kommun med Kullenbergs planer på tusentals stugor, eller Borgafjäll i Dorotea där Polarvagnen skulle åstadkomma ett fritidsparadis för människor som har gott om pengar och/eller höga inkomster. Ett annat exempel är Armerad Betongs planer på en stugby i Klimpfjäll i Vilhelmina om ca 300 stugor.



Med olika mellanrum har vi i pressen kunnat läsa om spekulationen i fjällen. Ett fritidshus på 56 m<sup>2</sup> och andel i servicebyggnad kostar nära 600 000 kr., dvs. över en halv miljon. Mera normala priser för små fritidsstugor som sålts har varit omkring hälften, dvs. ca 300 000 kr.

Många stugor säljs som ett slags bostads- eller andelsrätter med 24 andelar per stuga. En andel berättigar att bo i stugan en vecka under högsäsong och en vecka under lågsäsongen. Priset för rätten att vistas i en typ av stugor som säljs under en sportlovsvecka blir 28 500 kr. Kontantinsatsen därav 4 500 kr. 24 000 kan man få låna av byggnadsfirman, i detta exempel Kullenbergs, som privatlån mot 14,5 % ränta och med tio-års amorteringstid.

Representanter för byggnadsfirman har inte ansett priset, 594 000 kr. för ett 56 m<sup>2</sup> fritidshus, för högt och inte heller de ca 155 000 kr. som utgör betalning för vad man kallar för marknadsföring, reklam, försäljning, administration, risk och vinst. Man talar från byggnadsfirmans sida också om att man köpt mark i västra Härjedalen för 12 milj. kr. och att i marknadsföring och reklam investeras 6 milj. kr.

Den spekulaton som förekommer i fritidshus är enorm, och fritidshusen blir i de flesta fall investeringsobjekt för folk som har gott om pengar. Det innebär i många fall att spekulationspriserna driver lokalbefolkningen från dess bostäder. Det innebär också ett långsiktigt slöseri av stora mått med tillgängliga energi- och markresurser. Det blir svårt att omvandla den enskilda privatbebyggelsen, som skall bygga på bilinnehav, till ett samhälleligt fungerande fritidsboende. Risken är att man nu håller på att exploatera stora områden och landskapsdelar till döds.

Vi har i motionen framhållit att ett sätt att komma till rätta med detta vore att kraftigt öka möjligheterna att hyra en fritidsbostad, framför allt genom kommunala fritidsstugor. Kommunerna måste då erhålla medel för att köpa mark och till att klara kostnaderna för en sådan bebyggelse. Det krävs en bättre styrning och planering av turismen i fortsättningen. Man måste satsa på turism för den breda allmänheten och samarbete med bl. a. fackföreningsrörelsen och Kooperationen.

Vi motionärer hoppas givetvis att den kommitté som har uppdrag att utreda frågan om fritidsboendet – och som tillsatts efter det vi motionerat i denna fråga – skall komma fram till sådana resultat som innebär att våra förslag snabbt aktualiseras. Även om vi hyser ett visst tvivel om att de borgerliga partierna kommer att ställa sig bakom åtgärder för att effektivt bekämpa kommersialismen då det gäller anläggandet av fritidshus och andra fritidsanläggningar, hoppas vi att trycket blir så starkt från bl. a. berörda kommuner att hela den nuvarande utvecklingen förändras.

Det är bara samhälleliga satsningar som kan säkra jämlika förhållanden när det gäller fritidsboende och rekreation. De missförhållanden som nu råder då det gäller fördelningen av möjligheterna till fritidsboende och andra typer av rekreation måste förändras genom att privatkapitalet kommer bort och samhället blir huvudägare till all fritidsmark och till semesteranläggningar. Vpk anser att turismen skall vara ett led i hälso- och friskvården för hela folket. Då får inte fritidsanläggningar vara förbehållna de ekonomiskt starka i

samhället och turistsatsningar ske så att lokalbefolkningens utkomst och kvarboende försvåras.

Om man anser att fritiden och turismen lika väl som arbetslivet och sjukvården skall ordnas demokratiskt och rättvist, måste man fortsätta på den väg som några kommuner försöker slå in på och stödja en sådan inriktning. En inriktning som går ut på att bygga upp ett rekreativt liv som är öppet för alla och där ingen hindras av vare sig ekonomiska, sociala eller fysiska skäl att få den nödvändiga rekreationen i samband med semester eller ledighet.

Kommittén som skall utreda frågan om fritidsboendets framtida utveckling måste enligt vår mening ägna stor uppmärksamhet åt saken och komma med förslag också utöver vad som framgår av själva uppräkningslistan i utskottsbetänkandet. Det gäller utöver vad jag tidigare anfört även att söka stimulera till en utveckling som innebär att semesteranläggningar kommer att ägas av fackföreningar, kooperationen, lokala intresseföreningar och kommuner.

Det gäller frågan om att gynna de svagaste grupperna i samhället genom subventioner och anslag i olika former. Rekreativpolitiken måste göras till en medveten, meningsfull social verksamhet där man slår vakt om naturresurserna och miljön i hela folkets intresse.

Då våra krav i motionen 1677 nu synes bli föremål för utredning och förslag och då vi förutsätter att våra förslag kommer att bli positivt behandlade i det utredningsarbete som pågår avstår vi från att yrka bifall till vår motion. Skulle utredningsarbetet inte resultera i förslag som sammanfaller med kraven i vår motion återkommer vi givetvis till dessa frågor.

#### KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har tillsatt en utredning som på två år skall försöka ta fram ett handlingsprogram för den bohuslänska skärgården. Detta handlingsprogram skall inrikta sig på "dels hur den bofasta befolkningens behov av sysselsättning och service kan tillgodoses, dels den roll skärgården bör spela för friluftsliv och rekreation".

Den här utredningen kommer alltså att koncentrera sig på vad som kan sammanfattas i orden sysselsättning och service. Den skall försöka ge konkreta förslag beträffande de verksamheter i skärgården som särskilt bör stödjas av samhället, vilka stödformer som bör bibehållas och vilka som eventuellt behöver kompletteras, åtgärder för att förbättra kommunikationerna och annan service, insatser för att utveckla turism och rekreation. Det här skall alltså bli ett konkret förslag till handlingsprogram som kan genomföras av samhället – staten, landstinget och kommunerna.

När vi diskuterar Bohusläns problem är det framför allt sysselsättningen och servicen som står i centrum. Det är mot den bakgrunden man skall se den kompakta uppslutningen i Bohuslän bakom förslaget om bemanningen om Måseskärs fyr. Märta Fredriksson och Rune Jonsson har tagit upp den frågan i en motion till riksdagen som vi har behandlat. Länsstyrelsen har på förslag av

skärgårdsutredningen gjort ett klart uttalande i vilket man slår vakt om sysselsättningen. Det gäller här visserligen bara fem arbetstillfällen. Men fem arbetstillfällen innebär att 15 å 20 människor kan bo kvar på Käringön, att man kan behålla skolan osv.

I motionen 1382 tar mina kamrater på Bohusbänken och jag upp ett annat av de problem som vi brottas med i Bohusläns kustområden, nämligen övergången från helårsbostäder till fritidshus. Genom det ras som våra basnäringar – fisket, fraktfarten, stenindustrin och konservindustrin i anslutning till fiske – råkat ut för har vi fått en kraftig avfolkning i Bohuslän. Vi har fått en mycket ogynnsam ålderssammansättning. Sotenäs och Tanums kommuner har i dag ungefär 32 % pensionärer.

Men på sommaren lever kustsamhällena upp. Befolkningen femdubblas och blir större än någonsin. Det är bara när höstmörkret sänker sig som det inte fungerar som förr i de gamla kustsamhällena. Ljusen tänds inte i fönstren i de gamla fiskelägena. Det är framför allt då vi märker konsekvenserna av avfolkningen. Låt mig ta bara ett par exempel.

På Gullholmen är 8 hus av 10 mörka på vintern. Ungefär samma siffror gäller för det gamla stenhuggarsamhället Ulebergshamn.

Den här utvecklingen är på gång även i andra samhällen, och det gäller att bromsa den. Det finns i dag ett klart intresse för återflyttning till kustsamhällena. Återflyttningen stoppas naturligtvis i första hand av bristen på sysselsättning, men den stoppas också av svårigheten att klara bostadsfrågan.

I vissa av samhällena bygger man runt de gamla kärnorna. Där kan man klara problemen på det sättet. I andra samhällen är de möjligheterna begränsade eller praktiskt taget obefintliga. Det lilla ösamhället Åstol kan i det sammanhanget utgöra ett bra exempel. Där är fortfarande 8 hus av 10 helårsfastigheter – det är alltså bara 20 % av fastigheterna som har omvandlats till fritidshus. Men man upplever det som oerhört svårt på Åstol att bromsa en utveckling mot ökad övergång till fritidshus. Man slåss där för att behålla ett levande och fungerande samhälle. Det krav som man där reser och som vi framfört i den här motionen är att de som vill bosätta sig vid kusten skall kunna konkurrera med kapitalstarka sommargäster. Det kräver förbättrade lånemöjligheter för den bofasta befolkningen. Detta är ett av de fyra kraven i vår motion. Bakom det kravet står Bohusläns skärgårdsråd. Dess bostadspolitiska program överensstämmer i stort med de punkter vi har i motionen. Bakom kravet står också Bohuskommunernas samarbetskommitté m. fl.

Nu har bostadsministern tillsatt en utredning som tar upp bl. a. det här problemet. Jag tänker därför inte yrka bifall till vår motion utan utgår från att den hänvisning som civilutskottet har gjort till denna utredning kommer att innebära att vi får resultat.

Vår förhoppning är alltså att den här utredningen – som på två år skall komma fram till resultat och som framför allt skall prioritera just det här problemet, övergången från helårsbostäder till fritidshus och vice versa – skall ge snara resultat, de snara resultat som antyds i civilutskottets skrivning.

LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Förra året lämnade jag tillsammans med några partikamrater en motion, där vi tog upp problemet med omvandlingen av fritidsbostäder till permanentbostäder och tvärtom. Vi ville att regeringen skulle utreda dessa frågor och föreslå åtgärder för att komma till rätta med de problem som hänger ihop med omvandlingen av fritids- och permanentbostäder.

Ibland när man funderar över dessa frågor funderar man över sina föräldrar och den generation som byggde fritidsbostäder efter kriget. Ofta var avsikten för dessa människor att få ett andningshål för den lilla fritid som de hade till sitt förfogande. De flesta av de här människorna hade också någon anknytning till det område eller den ort som den lilla stugan byggdes på.

På den tiden fanns det ingen tanke på att man skulle spekulera i fritidshus, eftersom det ofta fanns starkare band till huset än pengarna. Det handlade kanske om att det var det ställe man hade växt upp på eller kommit ifrån när man flyttade till industrisamhället.

I dag har den här situationen förändrats. Många människor söker efter trygghet genom att köpa och flytta ut till bostäder som inte från början var avsedda för fritid. Jag kan förstå att människor söker sig bort ifrån något som de kanske i dag upplever som otrygghet och brist på social kontakt – grannar pratar inte med varandra osv. – men så funderar man samtidigt på vad dessa människor får i stället. Ofta upplever de naturligtvis svårigheter genom långa avstånd till arbetsplatser och till service och svårigheter för barnen att ta sig till skolan. Ofta kommer också kvinnan i kläm när man bosätter sig på det här sättet, eftersom bristen på arbete på de här platserna ofta är påtaglig.

Den andra fråga som vi ville belysa handlade om omvandlingen av helårsbostäder till fritidsbostäder. I detta fall gäller det människor med tjocka plånböcker som köper husen för fantasipriser i syfte att göra goda penningplaceringar. Där handlar det inte om sökande efter trygghet, sökande efter någonting som inte finns i de stora nya bostadsområden som byggts, utan det handlar om andra saker. De människor som köper dessa hus bygger höga staket, de ställer krav på samhället och samhällena dör ut vintertid, vilket i sinom tid leder till att servicen för de bofasta människorna ofta försvinner.

Fortsätter den här utvecklingen kommer allt fler människor att stängas ute från rätten till ett andningshål under fritiden. Det är pengarna som kommer att bli avgörande för på vilket sätt människor kan tillbringa sin fritid, och därför krävs det naturligtvis åtgärder för att förändra den här situationen. I dag finns det många människor som inte har möjlighet att utnyttja sin fritid för rekreation – frisk luft, bad och vad det nu kan vara.

I framtiden kommer, om åtgärder inte vidtas, pengarna att styra oss. Människorna kommer att bygga upp höga staket och murar för att inte vara åtkomliga för sina grannar.

Civilutskottet hänvisade vid sin behandling förra året av vår motion till pågående överläggningar om ny markanvändnings- och byggnadslagstiftning. Frågan om bostadsanvändandet har enligt motionärernas mening inte beretts något speciellt utrymme i det pågående arbetet i den här frågan. Det är

mot denna bakgrund som Arne Andersson i Gamleby och jag även i år lagt fram en motion.

Regeringen har nu tillsatt en utredning. Jag upplever det som tillfredsställande eftersom det rör mycket viktiga frågor. Det är bara att hoppas att denna utredning skall leda till ett snart resultat.

Herr talman! Jag är medveten om att det inte enbart handlar om fritiden. Vi måste i första hand ha ett meningsfullt arbete och kunna uppleva en kontakt människorna emellan i våra bostadsområden. Men när det gäller de här frågorna är det naturligtvis viktigt att fritiden blir tillgänglig för alla och inte bara för ett fåtal med tjock plånbok och kapital bakom sig.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! I de motioner som behandlats i detta betänkande har en del problem tagits upp, som alla gäller fritiden. Man begär att åtgärder skall vidtas i syfte att få en förändring till stånd.

Situationen är en följd av en utveckling som pågått under en ganska lång tid. Men vi har i utskottet enats om utformningen av detta betänkande. Från regeringens sida har man observerat utvecklingen och beslutat att tillsätta en omfattande utredning om fritidsboendet. Jag nöjer mig med den redovisningen.

Dessutom vill jag bl. a. med anledning av Tore Claesons inlägg säga att det också finns en kontinuerligt arbetande beredning – rekreationsberedningen – som är knuten till jordbruksdepartementet. Denna beredning har också haft i uppdrag från regeringen att lägga fram förslag till åtgärder för att möjliggöra en vidare utveckling av den rekreationspolitik som vi bl. a. med beslutet om de primära rekreationsområdena för ett par år sedan påbörjade. Beredningen har arbetat under vintern och kan nu lämna fram ett förslag till vissa åtgärder.

Det har inte yrkats bifall till motionen. Men jag vill, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

På förslag av förste vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid ett senare sammanträde.

§ 12 Förste vice talmannen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för *Hans Jönsson*, som var sjukskriven under tiden den 7 april–den 8 maj.

Erforderlig ledighet beviljades.

Nr 113

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Fritidsbebyggelse*

Förste vice talmannen anmälde att *Egon Jacobsson* (s) fr. o. m. den 8 april inträdde som ersättare för Hans Jönsson under hans ledighet från riksdagsmannauppgiftet.

---

*Fritidsbebyggelse*

§ 13 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till riksdagens kammare

För fullgörande av annat offentligt uppdrag anhåller jag om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. den 17 april t. o. m. den 3 juni 1978.

Stockholm den 6 april 1978

*Nils Carlshamre*

Till riksdagens kammare

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsarbetet på grund av enskilda angelägenheter under tiden den 20 april–den 23 maj 1978.

Stockholm den 7 april 1978

*Sven-Olov Träff*

Kammaren biföll dessa ansökningar.

Förste vice talmannen anmälde att *Josef Axelsson* (m) fr. o. m. den 17 april skulle inträda som ersättare för Nils Carlshamre under hans ledighet från riksdagsmannauppgiftet samt att *Per Westerberg* (m) fr. o. m. den 20 april skulle inträda som ersättare för Sven-Olov Träff.

§ 14 Anmäldes och bordlades

Propositioner

1977/78:143 om godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Sovjetunionen om ömsesidiga relationer på fiskets område och protokoll om vissa gränsfrågor

1977/78:147 om godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Tyska demokratiska republiken om fiske

1977/78:174 om finansiellt stöd till Svenska Varv AB, m. m.

1977/78:175 med förslag till hyresförhandlingslag m. m.

§ 15 Anmäldes och bordlades

Motion

1977/78:1875 av *Karin Ahrland* och *Daniel Tarschys* med anledning av propositionen 1977/78:137 om vissa yrkestrafikfrågor m. m.

## § 16 Meddelande om frågor

Nr 113

Fredagen den  
7 april 1978

Meddelades att följande frågor framställdes

den 7 april

---

*Meddelande om  
frågor*

**1977/78:395** av *Daniel Tarschys* (fp) till kommunikationsministern om statsbidrag till spårvägar:

Lidingöbanans framtid kommer inom kort att avgöras i Stockholms läns landsting. Av stor betydelse för det beslutet är möjligheten att få statsbidrag till upprustning av banan. Enligt nu gällande bestämmelser kan väganslag utgå till byggande av tunnelbanor men däremot ej till spårvägar med plankorsningar. Kollektivtrafikutredningen (KOLT) föreslog 1975 att reglerna borde ändras så att bidrag även skall kunna utgå till spårvägar.

Med anledning härav ber jag få fråga kommunikationsministern:

Är regeringen beredd att följa utredningen på den här punkten och ändra de nuvarande bestämmelserna så att statsbidrag i framtiden även skall kunna utnyttjas för spårvägar?

**1977/78:396** av *Kurt Hugosson* (s) till kommunikationsministern om reglerna för bemanning av fartyg:

Befälsbemanningsutredningen har nyligen efter nio års utredningsarbete avslutat sitt arbete med en översyn av reglerna för bemanning av fartyg. Bortsett från redarsidan var det ett enhälligt förslag som presenterades. Trots detta har regeringen överlämnat förslaget till en annan utredning, sjöfartspolitiska utredningen, i vilken de ombordanställdas organisationer icke finns representerade. Förfarandet har väckt bitterhet och indignation inom personalorganisationerna, som anser att sjöfartspolitiska utredningens synpunkter kunde ha inhämtats genom ett normalt remissförfarande.

Mot denna bakgrund vill jag till kommunikationsministern ställa följande frågor:

1. Vad är orsaken till att regeringen beslutat överlämna befälsbemanningsutredningens betänkande till den sjöfartspolitiska utredningen?
2. När avser regeringen med utgångspunkt i befälsbemanningsutredningens förslag förelägga riksdagen förslag i bemanningsfrågorna?

**1977/78:397** av *Ulla Tillander* (c) till kommunikationsministern om försök med trådbussar:

I motionen 1975/76:327 om statsbidrag till fasta anläggningar av elektrisk bussdrift framhölls de stora trafik- och miljöproblemen i våra större tätorter och att en ökad satsning på kollektiv trafik var angelägen. För att minska miljöproblemen har flera kommuner diskuterat frågan om övergång till elektrisk bussdrift. Ett stort hinder är de höga kostnaderna i initialskedet.

Malmö kommun utför f. n. en omfattande omplanering av trafiken i

Fre dagen den  
7 april 1978

*Meddelande om  
frågor*

centrum med ett system av gågator och cykelstråk på grund av tidigare svåra trafik-, buller- och avgasproblem. För att centrum i fortsättningen skall kunna fungera krävs att kollektivtrafiken fungerar. Så länge den är dieseldriven motverkar den syftet med trafiksaneringen. En fullständig lösning av problemen vore anläggandet av ett trådbussystem. Därför vill jag ställa följande fråga till kommunikationsministern:

Är statsrådet beredd att ställa resurser till förfogande så att ett antal kommuner, bl. a. Malmö, kan bli försökskommuner för ett trådbussystem?

**1977/78:398** av *Lilly Hansson* (s) till kommunministern om tidpunkten för avlämnande av proposition angående företagsdemokrati i kommuner och landsting:

Regeringens proposition angående företagsdemokrati i kommuner och landsting var aviserad att lämnas den 31 mars 1978. Den har nu försenats och beräknas ligga på riksdagens bord i mitten av maj.

Av denna anledning vill jag ställa följande fråga till kommunministern:

Av vilken anledning är propositionen om företagsdemokrati i kommuner och landsting försenad?

**1977/78:399** av *Bo Lundgren* (m) till industriministern om sysselsättningsläget i Östra Göinge kommun:

I Östra Göinge kommun har de senaste två åren 380 arbetstillfällen gått förlorade. Under samma period har 60 nya tillkommit. Arbetsmarknadssituationen i kommunen är mycket bekymmersam, inte minst mot bakgrund av att ytterligare företag i kommunen har allvarliga ekonomiska svårigheter. Vid den senast aktuella företagsnedläggningen miste över 100 anställda, varav huvudparten kvinnor, sina arbeten.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga industriministern vilka åtgärder som kan vidtas för att åstadkomma en förbättring av sysselsättningsläget i Östra Göinge kommun?

På hemställan av förste vice talmannen beslöt kammaren kl. 14.01 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

§ 17 Då förhandlingarna kl. 15.00 återupptogs anmäldes och bordlades Konstitutionsutskottets betänkanden

1977/78:33 med anledning av motioner rörande den regionala samhällsförvaltningens organisation m. m.

1977/78:34 med anledning av motioner angående omröstningsregler vid lekmanamedverkan i statliga styrelser m. m.



Skatteutskottets betänkanden

1977/78:45 med anledning av propositionen 1977/78:98 med förslag till lag om skatt på vissa resor, m. m. jämte motioner

1977/78:46 med anledning av propositionen 1977/78:64 om ändrade regler för beräkning av avdrag för pensionsförsäkringspremier, m. m. jämte motion

Lagutskottets betänkanden

1977/78:15 med anledning av motion om lagstiftning rörande ideella föreningar

1977/78:19 med anledning av motion om ersättningen för behandlingsskador inom sjukvården

1977/78:21 med anledning av motion om dödförklaring

1977/78:22 med anledning av motion om översyn av den konsumenträttsliga lagstiftningen

Utrikesutskottets betänkande

1977/78:10 med anledning av propositionen 1977/78:100, såvitt avser internationellt utvecklingssamarbete m. m. jämte motioner

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1977/78:21 med anledning av motioner om efterlevandepension

1977/78:22 med anledning av motioner om begravningsförsäkring m. m.

1977/78:23 med anledning av motioner om rätt till ersättning för sjukvård utomlands

Utbildningsutskottets betänkande

1977/78:20 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till gymnasiala skolor m. m. jämte motioner

Trafikutskottets betänkande

1977/78:20 med anledning av propositionen 1977/78:81 om vissa kommunala trafik- och trafiksäkerhetsfrågor m. m. jämte motioner

Jordbruksutskottets betänkanden

1977/78:13 med anledning av motion om vissa konsumentfrågor

1977/78:14 med anledning av motion om trädgårdsnäringens ekonomiska situation

1977/78:15 med anledning av motioner om skogsbruk

**Nr 113**

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Meddelande om  
frågor*

**Nr 113**

Fredagen den  
7 april 1978

---

*Meddelande om  
frågor*

Näringsutskottets betänkanden

1977/78:47 med anledning av propositionen 1977/78:86 med förslag till lag  
om vissa rörledningar, m. m. jämte motion

1977/78:48 med anledning av motioner om förbud mot försäljning av vissa  
leksaker

1977/78:49 med anledning av motioner om Nord-Malt AB:s mälteri i  
Söderhamn

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 15.01.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

*/Solveig Gemert*